DÜZGÜN CAVABLAR

Qapalı test tapşırıqlarının düzgün cavabları
Yazı işlərinin ehtimal olunan düzgün cavabları

Sınaq 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	C	B	C	B	E	E	E	D	E

11	12	13	14	15
A	C	D	E	B

16

Səbəb	Nəticə
Qadın ağacın dibinə paltar yuduğu suyu (qələvili) tökdü.	
	Uşaqlar qapını döydülər. Uşaqlar qadının evinə girdilər.
Qadının ərinin davada öldürülməyi xəbəri bilindi.	

17 Müharibə oyun olmayacaq qədər dəhşətlidir. Oyun deyil. Müharibəni oyun kimi düşünmək olmaz. və s.

18

Mətnin üslubuna uyğun olmayan cümlənin işləndiyi abzas	Həmin cümlənin üslubi xüsusiyyətləri	Həmin abzasda mətnin üslubunun xarakterik xüsusiyyətinə aid nümunə
VII	Aydın, anlaşıqlı nitq Müxtəlif mövqe və maraqlara xitab edən nitq	Göz bəbəyi kimi baxmaq

19 Doğrudur. Evlər müdiri bir dəfə gəlib qadını məzəmmət edir.

20 Hamını ətrafına toplayan ağac, qonşuları birləşdirən ağac və s.

21	22	23	24	25
E	A	D	B	C

26

Bakı xanlığı: Hərbi cəhətdən tabe edilən kimi ləğv edilmişdi. Yerində başında rus zabiti dayanan hərbi dairə yaradılmışdı.
Qarabağ xanlığı: Əvvəlki idarə aparatı saxlanılmışdı. Rusiyaya ikitərəfli (dövlətlərarası) müqavilə əsasında, silahlı qüvvə tətbiq edilmədən ilhaq edilmişdi. Rusiya imperiyası sistemində asılı dövlət qurumu vəziyyətində idi. Xanın daxili idarəçilikdə hüquqları əvvəlki həcmdə saxlanılsa da, onun səlahiyyət və hakimiyyəti xeyli dəyişikliyə məruz qalmaqla məhdudlaşdırılmışdı. Ərazisində rus hərbi qüvvələri yerləşdirilmişdi. Xanları çar generalları siyahısına daxil edilmişdi.
Ortaq: Rusiyanın nəzarətində idilər. Əsas idarə Rusiya tərəfindən həyata keçirilirdi.

27

Müddəa	Arqument
Komendant idarə sistemində bəzi qaydalar pozulurdu.	Məhkəmə kollegial orqan olsa da, iş komendant tərəfindən təkbaşına həll edirdi.
	Komendant heç bir qanuna əsaslanmadan qərar çıxarır və bu da hökm üçün əsas olurdu.

28

Hökm	Doğru, yaxud yanlış olması	Əsaslandırma
Komendant idarə sistemində bütün xanlar eyni hüquqa malik idilər.	yanlış	Gəncə və Bakı xanlıqları hərbi cəhətdən tabe edilən kimi hakmiyyətlərinə son qoyulmuşdu. Qarabağ, Şəki, Şirvan və Lənkəran xanlarının hakimiyyəti məhdudlaşdırılsa da, əllərindən alınmamışdı
Bütün məhkəmə işlərinə komendant baxırdı.	yanlış	Ağır cinayətlərə hərbi məhkəmə və yaxud hərbi məhkəmə komissiyası baxırdı.

29

yerinə yetirirdilər, icra edirdilər, həyata keçirirdilər, edirdilər və s.

30

Yanlışdır. Mətndə deyilir ki, düşmən əhvali-ruhiyyəli bəylərin də bütün əmlakı dövlətin ixtiyarına keçirdi.

Sınaq 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	A	A	A	D	D	B	D	B	B

11	12	13	14	15
A	B	C	D	E

16

Ana:günahsız yerə yandırılır, oğlunu xilas etmək üçün yalan danışır və s.
Oğul: anasından üz çevirir, anasının cadugər olduğu ilə bağlı yalan danışır, pis münsibətlə üzləşir, peşman olur və s.
Hər ikisi: yalan danışır, sevdiyi adamdan imtina edir və s.

17	cadugərlikdə ittiham etməsəydim, hamının fikrinə qarşı çıxsaydım, cadugər olduğunu təsdiq etməsəydim kimi fikirlər

18

Mətndən onun ideyasını əks etdirən cümlə	Həmin cümlənin mətnlə əlaqələndirilməsi
Kim öz xilasına görə təmənnasız sevgidən imtina etsə, təmiz addan və insanların məhəbbətindən məhrum olur.	Oğul da xilas olmaq üşün anasından imtina etmiş, ona "cadugər" demişdi. Həyatı xilas olsa da, hər zaman hər yerdən qovulurdu və hörmətsiz rəftarla üzləşirdi. Heç kim onu sevmirdi.

19

Aforizm	Ona uyğun situasiya
Ədalət topaldır, yavaş-yavaş yeriyir, amma gedəcəyi yerə gec-tez çatır.	Qadın haqsız yerə öldürülsə də, sonra onun günahsız olduğu ortaya çıxır.
Daldan atılan daş topuğa dəyər.	Oğul anasına qarşı düzgün davranmadığını anlayır, amma artıq gec olur. İnsanlar qadına qarşı etdiklərinin yanlış olduğunu anlayırlar, amma artıq gec olur.
Kütlə əvvəl ayağa qalxır, nə etdiyini sonra düşünür.	İnsanlar düşünmədən qadını mühakimə edirlər, o öldükdən sonra düzgün qərar vermədiklərini anlayırlar.

20

Səbəb	Nəticə
Qadın cadugərlikdə ittiham olunur.	Onu yandırırlar.
Kütlə oğulun da anası kimi olacağını deyir.	Oğlanı da yandırmağı təkilf edirlər.
Qadın oğlanın həyatını xilas etmək istəyir. və s.	Oğlanın onun oğlu olmadığını deyir. və s.

21	22	23	24	25
B	C	D	A	E

26	Yırtıcı baxışlarını mənə zillədi. Sözləri çox kəskin idi.
27	Mənfi. Çünki yaşayış üçün sahələr və qida çatışmazlığı yaranar.

28

Ifadə	İfadənin kontekstə uyğun mənası	İfadənin kontekstdənkənar mənası
qabiliyyət	İmkan, bacarıq	İstedad, fitri zəka; bir şeyi tez qavrama, tez mənimsəmə bacarığı Ləyaqət, mərifət, kamal
ata	Bir nəzəriyyənin, məsələnin və s.-nin banisi; rəhbər, yolgöstərən	Övladı olan kişi; dədə

29

Müddəa	Fakt
Təbiətin mükəmməl nizamı var.	Oqranizmlər əlverişsiz mühitin təsirinə qarşı uyğunlaşır. Quraqlıq bitkilərində su qıtlığının qarşısının alınması üçün bəzən kök daha dərinə gedir, yarpaqlar pulcuğa və ya tikana çevrilir. Bəzi bitkilər gövdə və ya yarpaqlarına su toplayır. Ağ ayıda soyuğa uyğunlaşma ilə əlaqədar iri bədən, qalın xəz dəri və piy mövcuddur. Yırtıcılarda hücum üçün kəskin hücum vasitələri: iri və iti dişlər, caynaqlar, sürətli hərəkət, qoruyucu davranış formaları, şikarda isə kəskin müdafiə formaları, qoruyucu rəng, qorunmanı nümayişetdirmə və s. xüsusiyyətlər olur.

30

Yanlış fikir		Əslində
Ağ ayının uyğunlaşması rəngi ilə əlaqəlidir.	✓	Ağ ayıda soyuğa uyğunlaşma ilə əlaqədar iri bədən, qalın xəz dəri və piylə əlaqədardır.
Su qıtlığı olan yerlərə bitkilər uyğunlaşa bilmir.	✓	Quraqlıq bitkilərində su qıtlığının qarşısının alınması üçün bəzən kök daha dərinə gedir, yarpaqlar pulcuğa və ya tikana çevrilir.
Digər mübarizə formaları ilə müqayisədə növdaxili mübarizə daha kəskin gedir.		

Sınaq 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	C	D	A	D	A	A	C	E	D

11	12	13	14	15
A	B	E	D	C

16	Onlar əsirlərə nifrət edirdilər. Uşaqlar onları daşlamaq istəyirdilər. Müəllim onlar haqqında nifrətlə danışır, onlara mərhəmət göstərməməyi deyirdi. Həm də əsirlərə qarşı mərhəmət hissi var idi. Uşaqlar yeməyini onlarla bölüşürdülər.
17	Ehtiyac, maddi sıxıntı içində yaşamaq, ağır günlər keçirmək, nəyəsə çox ehtiyacı olmaq Demək istədiyini həyəcandan deyə bilməmək, demək istədiyini sona çatdıra bilməmək
18	Bir tərəfdə uşaqlar yaxınlarını itirmişdilər. Digər tərəf isə əsir vermişdi. Əsirlər evlərindən, ailələrindən uzaq düşmüşdülər. Hər iki tərəf əziyyət çəkirdi. Aclıq var idi.

19	Çörəyə hörmət etmək lazımdır. Çörəyə qarşı ehtiramla davranmaq lazımdır.
20	Quşlar çörək atılanda qorxub qaçdılar. -Quşlar çörəyi dimdiklədilər. Müəllif müharibənin ağır günlərini xatırladı. -Müəllif müharibəsiz bir həyatın lövhələrini seyr etdikcə sevindi. Uşaqlar əsirləri vurmaq üçün daş götürdülər. -Uşaqlar daşı yerə atdılar. Uşqlar əsirləri daşla vurmaq istədilər. Uşaqlar əsirlərə nifrət edirdilər. -Uşaqlar əsirlərə kökə verdilər.

21	22	23	24	25
E	D	C	B	A

26 Lakin daxili çəkişmələr nəticəsində Kordova bir neçə sərbəst (müstəqil)əmirliyə paralandı (parçalandı, bölündü).

27

Müddəa	Fakt
Kordova elm, mədəniyyət, sənətkarlıq və ticarət mərkəzi idi.	1. Burada universitet, mədrəsələr, hər birində on minlərlə əlyazma kitablar saxlanılan kitabxanalar, gecələr küçələri işıqlandırmaq üçün lampalar var idi. 2. Qərbi Avropadan elmi bilikləri artırmaq, müsəlman alimlərindən dərs almaq, cəbr və astronomiyanı öyrənmək üçün avropalılar Kordovaya gəlirdilər.

28

Xaçlı yürüşlərin müsbət nəticəsi	Xaçlı yürüşlərin mənfi nəticəsi
Aralıq dənizində ticarət inkişaf etdi. Avropalılar Şərqdən ipək, dərman, ətir və güzgü istehsalını öyrəndilər. Şərqə yürüşlərdən sonra Avropada yel dəyirmanları meydana gəldi, kənd təsərrüfatı inkişaf etdi. Bir sıra yeni bitkilərin-çəltik, qarabaşaq, limon, ərik, qarpız becərilməsinə başlanıldı. Avropalıların ilk dəfə kağız və barıtla tanışlığı da Şərqdə oldu.	Katolik kilsəsinin, papaların nüfuzu aşağı düşdü. Kilsənin dövlət işlərinə təsirini azaltdı. Şərq ölkələri üçün bu yürüşlər müsəlman əhalisinin kütləvi qırğını, şəhərlərin dağılması və mədəniyyətin tənəzzülü ilə bitdi.

29

	poetik	informativ	İfadənin mətndəkindən fərqli funksiyada cümlədə işlədilməsi
işıqlandırmaq		✓	Bəzi qaranlıq məsələləri işıqlandırdılar.
inci	✓		İncini satmaq məqsədilə götürüb.

30 nəticələndi, sona çatdı, başa çatdı, bitdi

Sınaq 4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	A	A	C	E	B	D	D	D	A

11	12	13	14	15
C	D	A	B	E

16

Mətndə tənqid olunur	Mətndə təbliğ olunur
Müharibə, müharibənin uşaqlara zərəri	Sülh, insansevərlik, müharibəyə nifrət

17 Kim Fuk fotomüxbirin çəkdiyi şəkil sayəsində məşhur oldu. Vyetnam müharibəsinin simvoluna çevrildi. Sonralar başqa bir jurnalist onun taleyi ilə maraqlandığı üçün onu tapdı. Ümumiyyətlə, Kim KİV-in sayəsində dünyada tanınan bir insana çevrildi.

18

Söz	Mətndə işləndiyi funksiya (poetik, informativ)	Fərqli funksiyada işləndiyi cümlə
məbəd	informativ	Bura mənim sənət yuvam, elm məbədimdir.
acı	poetik	Acı bibər ağzımı yandırdı.
baxış	informativ	Bizim həyata baxışımızda yerlə göy qədər fərq var.

19 vicdan əzabı çəkimiş, olanlardan əzab çəkmiş, özünə gələ bilməmiş, olanları yaddaşından silə bilməmiş və s.

20 Kim Fuk: Vyetnam müharibəsinin simvolu idi. Uşaq vaxtı müharibədə xəsarət almışdı. Mərhəmət hissini itirməmişdi. Sülhü dəstəkləyirdi. Böyük fiziki əzablara məruz qalmışdı. Və s.
Con Plammer: Qətl törətmişdi. Elədiyi hərəkətdən peşman idi. Elədiyi hərəkəti unuda bilmirdi.
Hər ikisi:Keçmişi unuda bilməmişdi. Müharibənin dəhşətlərini görmüşdü. Müharibənin yaralarını daşıyırdı.

21	22	23	24	25
A	E	D	C	B

26 Qarşısında II yazılmış abzasda elmi üslubun əlaməti-terminlər var: xloroform, kristal
Qarşısında III yazılmış abzasda bədii üslubun əlaməti-məcazilik var:Burada qəhvənin bəxt ulduzu daha da parlayır.

27

Səbəb	Nəticə
	Qəhvənin vətəninin Ərəbistan olduğunu düşünüblər
İnsanlar qəhvə içərkən öz dərdlərini bölüşüblər. Camaatın qəhvə içmək üçün bir yerə toplaşıblar.	

28 Müddəa: Qəhvəyə münasibət eyni olmayıb. Müxtəlif yerlərdə qəhvəyə müxtəlif cür yanaşıblar.

29

Hökm	Yanlış olan (√)	Düzgün variantı
Türklər qəhvəni iranlılardan götürmüşdür.	√	Türklər qəhvəni ərəblərdən götürmüşdür.
İlk qəhvə plantasiyalarının nə vaxt salındığı məlum deyil.	√	İlk qəhvə plantasiyaları XII əsrdə meydana gəlib.

30

Abzas	Plan başlığı
II abzas	
	Qəhvəyə müxtəlif münasibət
VI abzas	

Sınaq 5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	A	E	A	A	D	B	E	A	B

11	12	13	14	15
C	D	A	E	B

16

Harama əl uzatmayan adamlara Allah özü yardım edir. İnsan haramdan uzaq olsa, işi yaxşı gedər. İnsan halal olmalıdır. və s.

17

	həqiqi	məcazi	Mətndəkindən fərqli mənada cümlə işlənməsi
baş		✓	Başında papaq var idi.
iş		✓	Mənim işim qurtarıb.

18

Mətnlə bağlı fikir	Əsərin qəhrəmanına aiddir (√)	Hökmdarın oğluna aiddir (√)	Hər ikisinə aiddir (√)	Əsaslandırma
Yaxşılığa yaxşlıqla cavab verir.		√		Hekayəni nəql edən şəxs ona yaxşı davrandığına görə o da ona yaxşlıq edib varlanamsına səbəb olur.
Halal, yoxsa haramı seçməklə bağlı imtahan yaşayır.	√			Pul kisəsini tapdıqda onu mənimsəyib-mənimsəməməklə bağlı tərəddüd yaşayır.
İnsanlara yaxşılıq etməyə çalışır.			√	Hökmdarın oğlu hekayə qəhrəmanına, hekayə qəhrəmanı isə pulunu itirən tacirə yaxşılıq edir.

19

Halal adamdır, haramdan çəkinir, insanlara (köləsinə) yaxşı davranır, dost məsləhətinə qulaq asır, daim şükür edir, Allaha inanır

20

Mətnin xarakterik üslubi xüsusiyyəti	Nümunə
Məcazi mənalı sözdən istifadə olunub.	Harama əl bulamaq, qılığa girmək, ələ keçirmək
Bədii təsvir və ifadə vasitəsi işlənib.	Otuz dinar halal pul daha yaxşı idi, nəinki min dinar haram. Tamahımla vicdanım qızğın mübairzə aparırdı. Pula görə günaha batmağa dəyərdimi?
Metafor işlənib. və s.	Tamahımla vicdanım qızğın mübairzə aparırdı. və s.

21	22	23	24	25
E	A	D	B	C

26

Müddəa	Fakt
Cavad xanın dövründə Gəncə xanlığı daha da möhkəmlənir və inkişaf edirdi.	
	Xaricdən asılılığı azaltmaq məqsədi ilə xanlığın qızıl və gümüş sikkələri buraxılır. Müxtəlif sənət sahələri inkişaf edir. Xan sarayında alimlər, şairlər məclisi toplanır.

27

1962-ci ildə yaxınlıqdakı meydanın rekonstruksiyası zamanı Cavad xanın məzarı dağıdılır. Lakin xalq bu qəhrəman övladının cəsədinin qalıqlarını gizli şəkildə qoruyub saxlayır. 1990-cı il martın 27-də Cavad xanın nəşi öz əvvəlki yerində torpağa tapşırılır və üzərində məqbərə ucaldılır.

28

Səbəb	Nəticə
Gəncə qalası özünün əlverişli coğrafi mövqeyi ilə Azərbaycan ərazisində xüsusi rol oynayırdı.	
	Azad olunmuş Gəncə yenidən rusların əlinə keçir.

29

Cümlədə kontekstə uyğun olmayan ifadə: təbliğ etmək
Həmin ifadənin mənası: Hər hansı bir fikri, nəzəriyyəni, əqidəni və s.-ni yazılı və ya şifahi surətdə yaymaq (ya da saəcə yaymaq)
Həmin ifadəni əvəz edə biləcək söz: təklif etmək, demək

30

1. İşğalı, ələ keçirilməsi, istilası və s. 2. Nail olur, müfəffəq olur və s.

Sınaq 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	E	E	B	E	E	B	D	B	D

11	12	13	14	15
A	E	B	D	C

16	♦ həddindən artıq çalışmaq, çox əziyyət çəkmək; çoxlu zəhmət, pul, mal sərf etmək; can qoymaq, qan-tərə batmaq, qabıq qoymaq, külüng çalmaq, sümük sındırmaq, dəridən-dırnaqdan çıxmaq ▲çox arıqlamaq; ayaq üstə üzülmək, boğazı armud saplağına dönmək, ortası ortasından keçmək, sümükləri çıxmaq, ayaq üstə qırxı çıxmaq, gözləri çuxura (quyuya) düşmək ■ çox utanmaq, utanıb sıxılmaq; xəcalət çəkmək
17	Yanlışdır. Çünki o, əvvəlcə öz halal zəhməti ilə dolanırdı. Aslanla tülkünün əhvalatına şahid olduqdan sonra işləməməyə qərar verdi. Sonda qeybdən səs gəldi. O, yenidən fikrini dəyişdi. Yenə əvvəlki həyatına döndü. Halal zəhməti ilə yaşamağa başladı. Demək, o, fikri sabit biri deyildi
18	zəhmətkeşlik, gözünü başqasına dikməmək, başqalarının qabağından qalan artıqlara göz dikməmək, özünü miskin vəziyyətə salmamaq, çalışmaq, özünə ruzi qazanmaq, ehtiyacı olanlara yardım etmək
19	Dərviş etdiyi səhvi anlayıb peşman olur. Amma peşmanlıq üçün artıq gec idi. Dərviş davranışından nəticə çıxardır. Bir daha peşman olmamaq üçün əməyə sarılır, zəhmət çəkir. Öz ruzisini özü qazanır ki, gələcəkdə başqasına yük olmasın.
20	Çünki tülkü, həqiqətən, köməksiz idi. Ayaqları kəsilmişdi. İstəsə də, özünə yemək tapa bilməzdi. Dərviş isə bacardığı, hətta bu vaxta qədər özü zəhməti ilə çörək qazandığı halda birdən fəaliyyətsizlik göstərir. Onun özünün çörəyini qazanmaq gücü olduğu üçün Allah ona kömək etmir. Əksinə onu əməyə səsləyir.

21	22	23	24	25
A	B	E	D	C

26	2 1. Dünyanın ilk ticarətçi xalqı idi. 2. Parçanın qırmızı rəngə boyanması da ilk dəfə Finikiyada kəşf olunmuşdur. 3. Dünyada ilk dəfə Fiknikiyada gümüş pul zərb edilmişdi.
27	

Söz	Mətndə işləndiyi funksiya (poetik, informativ, terminoloji)	Fərqli funksiyada işləndiyi cümlə
dərəcə	informativ	Temperaturun ölçü vahidi dərəcədir.
ağır	poetik	Bu zənbil ağırdır.
boyanmaq	informativ	Həmin gün dünyam qaraya boyandı.

28	<table><tr><th>Abzas</th><th>Plan başlığı</th></tr><tr><td>II abzas</td><td></td></tr><tr><td></td><td>Finikiyada din</td></tr><tr><td>V, VII abzas</td><td></td></tr></table>
29	dənizçilik
30	IV

Sınaq 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	A	D	D	A	D	B	E	A	A

11	12	13	14	15
E	D	C	B	A

16	O, onsuz da, quruyub. O heç kimə lazım deyil.
17	<table><tr><td>Kənddə yaşayan adamların ümumi xarakterik mənfi cəhəti</td><td>Bunun belə olmasının səbəbi</td><td>Bu səbəbi yaradan amil</td></tr><tr><td>Avam, cahil iidlər, həqiqətə uyğun olmayan şeylərə inanırdılar, möcüzəyə inanırdılar.</td><td>Savadsız idilər, oxumamışdılar.</td><td>Kənddə məktəb yox idi.</td></tr></table>
18	<table><tr><th>Problem</th><th>Həlli yolu</th></tr><tr><td>İnsanların dərdlərinin olması</td><td>Ağacdan kömək istəmək</td></tr><tr><td>Yolun bərbad olması</td><td>Yeni yol çəkmək</td></tr><tr><td>İnsanların ağacı pir hesab edib kəsilməyini istəməməsi</td><td>Ağaca parçanın işçilərdən biri tərəfindən bağlandığını demək</td></tr><tr><td>Yol çəkilərkən insanlara zərərin dəyməsi</td><td>Kompensasiya ödəmək</td></tr></table>
19	Yanlışdır. Verilən zərərin qarşılığı ödənilirdi.
20	<table><tr><th>Üslubi xüsusiyyət</th><th>Nümunə</th></tr><tr><td>inversiya</td><td>Xəbər yayıldı qonşu kəndlərə.</td></tr><tr><td>metafor</td><td>Ağac qırmızı parçalardan don geydi. Taleyin onlarla amansız rəftar etdiyini düşünən insanlar səbirlə piri ziyarət etməkdə idilər. Torpağa qulluq etmək əvəzinə gününü pirdə keçirən kəndlilərə torpağın qəzəbi tutmuşdu.</td></tr><tr><td>bədii sual</td><td>Amma nə fayda?</td></tr></table>

21	22	23	24	25
D	C	B	A	E

26	O dövrün bütün gəmilərinin alt hissələri boş olurdu, dənizdə alınan bir zərbədə bu boşluq bir anda su ilə dolurdu. Amma "Titanik"də vəziyyət fərqli idi. Gəminin alt qismini boş buraxmaq əvəzinə oraya müəyyən bölmələr yerləşdirmişdilər.
27	Əminlikdən irəli gəlirdi. Düşünürdülər ki, Titanik"də maksimum təhlükəsizlik tədbirləri görülmüş, hər şey nəzərə alınmışdır.
28	Müddəa: "Titanik"lə bağlı bəzi səhvlər buraxılmışdı. "Titanik"in mühafizəsinə ciddi yanaşılmırdı. Fakt: Xilasedici qayıqların sayı az idi.
29	koordinatları düzgün verilsəydi
30	ərsəyə gəlmək: hazırlanmaq, istehsal edilmək, sona çatdırılmaq, düzəldilmək məhəl qoymamaq: maraqlanmamaq, saymamaq, əhəmiyyət verməmək

Sınaq 8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	C	E	D	B	D	E	B	C	A

11	12	13	14	15
C	A	B	D	E

16	Tapdığı xəzinənin yarısını dövlət xəzinəsinə göndərir.
17	İnsan bir şeyi ürəkdən istədikdə, həmin şey baş verir. İnsan nə vaxtsa məqsədinə nail olacağı fikrindən heç vaxt əl çəkməməlidir. İnsan ürəkdən arzulamalıdır. İnsan ürəkdən istəməlidir. və s.
18	■ -yola düzəlmək, getməyə başlamaq, səfərə çıxmaq; yola çıxmaq, yola düşmək, yolun ağına düşmək, yol almaq ♦- köynək-köynək ət tökmək, dərin xəcalət hissi keçirmək, çox utanmaq; xəcalətdən yerə girmək, xəcalət çəkmək ▲- heyrətlənmək, çox təəccüblənmək,
19	İbrahim Çavuş:kasıb, amma ürəyiaçıqdır; məscid tikdirmək istəyir, gördüyü yuxuya görə başqa şəhərə gedir, etdiyi yersiz hərəkətə görə pemanlıq çəkir, gözütoxdur, arzusuna çatır və s. Bağdadlı adam: gördüyü yuxuya inanmır, ona gülməli bir şey kimi baxır, yad adamın onun bağından üzüm yeməsinə əvvvəl narazı olsa da, sonra anlayışla yanaşır və s. Hər ikisi: yuxu görür, yuxuda ağsaqqal adam görür, yuxuda təklif alır
20	<table><tr><th>Üslubi xüsusiyyət</th><th>Nümunə</th></tr><tr><td>Təşbeh</td><td>Məscid tikdirmə sevdası qəlbində bir alov kimi yanırmış.</td></tr><tr><td>İnversiya</td><td>Ey İbrahim Çavuş, nə ilə tikdirəcəksən məscidi?</td></tr><tr><td>Bədii sual</td><td>Ey əcnəbi, bir yuxudan ötrü ta İstanbuldan buralara gəlmək olar?</td></tr><tr><td>Məcazi mənalı ifadələr</td><td>röyasından oyatmağa çalışırmışlar, xeyri dəymək, ümidini itirmir, yollara düşmək</td></tr></table>

21	22	23	24	25
D	E	C	B	A

26	məsləhəti, göstərişi, tövsiyəsi, sözü, təklifi və s.

27

xüsusiyyət	əsaslandırma
Təşəbbüskarlıq	Sahibsiz uşaqlar üçün məktəb açmaq təşəbbüsü ona aiddir.
Mərhəmət	Sahibsiz uşaqların vəziyyətinə ürək ağırısı ilə yanaşırdı.
İşgüzarlıq, çalışqanlıq, zəhmətkeşlik	Qubada və Şəkidə uşaq evlərinin yaradılmasında böyük əməyi keçmişdir.

28

Badisəba xanımın öz övladı yox idi. Lakin o sahibsiz uşaqlara duyduğu mərhəmət hissinə görə onlar üçün məktəb açdı. Onlara analıq etdi. Bütün həyatını bu işə həsr etdi. Yaradıcısı və direktoru olduğu 2 saylı uşaq evinə Şəkidə hamı "Badisəba ananın uşaq evi" deyirdi. Yəni övladı olmasa da, o, çox sayda uşağa analıq etmiş oldu.

29

yaxşı təsir etmədi, pis təsir etdi, uyğun olmadı, münasib olmadı və s.

30

Müddəa	Fakt
Badisəba xanımın əməyi layiqincə qiymətləndirilmişdir. Badisəba xanımın əməyinə dəyər verilmişdir.	Badisəba xanım "Əməkdar müəllim" adı almışdır.

Sınaq 9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	A	B	C	C	C	B	E	D	D

11	12	13	14	15
B	C	D	A	E

16

xoşbəxtliyimi bu duzlu qəhvəyə borcluyam, onu sən hazırlayırdın, duzlu qəhvə sayəsində yaxınlaşdıq kimi fikirlər

17

Oğlan çuğundur (alma, turp) kimi qızardı. Bal kimi şirindir.

18

Təsadüfi yalan idi. Çünki ağzından səhvən "duz" çıxmışdı.

19

Söz	Mətndə işləndiyi funksiya (poetik, informativ, terminoloji)	Fərqli funksiyada işləndiyi cümlə
oynamaq	informativ	Külək ağacın budaqları ilə oynayırdı.
incə	poetik	O, incə qızdır.
duz	informativ	Tərkibində metal ionları və turşu qalığından başqa hidroksid qrupu olan duzlar əsasi duzlar adlanır. Sözünün duzu yoxdur.

20

Oğlanın qızı cəlb edən cəhəti:incə ruhlu olması, ailəsini sevməsi, ailəsinə dəyər verməsi, ev, ailə duyğusu olması
Qızın oğlanı cəlb edən cəhəti: gözəlliyi

21	22	23	24	25
C	D	A	B	E

26	Təqlid etdmək-Başqasının hərəkətlərini, danışıq tərzini və s. xüsusiyyətlərini təkrarlamaq; özünü ona oxşatmağa çalışmaq, yamsılamaq Kölgə salamq-dəyərli olduğuna şübhə yaratmaq; xələl gətirmək.
27	1 və 4. Ferrero şirniyyatın əridiyini görsə də, özünü itirmir. Ərimiş şokoladı təzə bişmiş çörəyin üstünə sürtür. Dadlı sendviç alınır.
28	tərkibində yeyilməz komponentlər olan qənnadı məmulatlarının satışına icazə verilmirdi.
29	Səbəb / Nəticə — / Heykəlciklər hər yumurtanın içinə qoyulmurdu. Hazırlanan şirniyyat ərimişdi. / —
30	X abzasını

Sınaq 10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	B	E	C	A	B	C	C	B	A

11	12	13	14	15
A	E	B	D	C

16	Ana: fədakardır, əzmlidir, inadkardır, sevgi doludur, xeyrirxahdır və s. Müəllif: bir şeyi dəqiq bilmədən mühakimə yürüdür (qınayır), tanımadığı adamlar haqqında yanlış nəticə çıxardır, səhvini anlayır, mərhəmətlidir və s.
17	Mətnin üslubi xüsusiyyəti / Konkret nümunə Mübaliğə / utandığımdan yanaqlarım od tutub yanır xəcalətdən yerə girirdim. Bədii sual / Mən qəhrəman bir ananı necə qınayırmışam? Ellipsis / Xəstə, atılmış bir uşağı övladlığa götürən, inadla onu normal, sağlam həyata qaytaran ananı. Obrazlı ifadə / göz yaşları məni boğurdu.
18	bir-birinə oxşamaq, bənzəmək, təxminən eyni cür olmaq

19

Problem	Problemin həlli yolu
Qızın əzələlərin zəif olması Qızın travma alması Qızın valideynlərini itirməsi	Üzgüçülüklə məşğul olmaq Ona sevgi göstərmək Onu övladlığa götürmək

20 Yanlışdır. Çünki müəllif ana haqqında düşündüyü mənfi şeylərdə yanıldığını anladı. Əvvəlcə o, ananı qınamışdı. Sonra məlum oldu ki, ana qızının sağalması üçün mübarizə aparır.

21	22	23	24	25
E	A	D	B	C

26 Bəs bu sindrom nə deməkdir? Bəs bu sindromun tarixçəsi necədir? Bu sindrom adını haradan almışdır? Bu sindrom niyə belə adlanır? Bu sindrom niyə Stokholm sindromu adlanıdr? və s.

27 Girovlar şok keçirirlər.

28

Müddəa	Fakt
1. Stokholm sindromu psixoloji paradoks, pozuntu və ya sindrom deyil. 2. Stokholm sindromu insanın psixikaya travma yetirən hadisəyə normal reaksiyasıdır.	1. Girovlardan biri ilə ailəvi dostluq etdi. 2. Girovlar öz hesablarına vəkil tutdular.

29 1. ifadəsini, anlayışını, məfhumunu 2. tədqiq etmiş, öyrənmiş, araşdırmış

30

	həqiqi	məcazi	Mətndəkindən fərqli mənada cümlə işlənməsi
gərginləşmək		✓	Əzələləri gərginləşmişdi.
ləngimək		✓	Bir azhHəyətdə ləngidim.

Sınaq 11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	C	A	C	D	A	B	C	E	E

11	12	13	14	15
C	D	E	A	B

16 “Dar əş-şəfa”nın hamiliyini öz üzərinə götürmək istəyirsən

17 hami- Birini himayə edən, himayəsi altına alan, qoruyan; himayəçi, havadar, arxa kefsizləmək- Yüngül xəstələnmək, naxoşlamaq, azarlamaq

18

Bir tərəfdən:	Digər tərəfdən:	Bunun səbəbi:
Özünü şairlərin, alimlərin hamisi kimi göstərməyə çalışırdı.	Dəfələrlə söz versə də, "Dar əş-şəfa"ya heç bir kömək göstərə bilməmişdi.	Təbrizi tez-tez tərk etməyə məcbur olurdu, ya da çox vaxt başı əyləncələrə qarışırdı.

19

Söz	Mətndə işləndiyi funksiya (poetik, informativ, terminoloji)	Fərqli funksiyada işləndiyi cümlə
dil	informativ	Bunu bizə rənglərin (musiqinin, mərhəmətin və s.) dili ilə çatdırdı.
dərman	informativ	Dərdimin tək dərmanı Vətəndir.
qonmaq	poetik	Quş çiynimə qondu.

20

Dövrün müsbət cəhəti	Dövrün mənfi cəhəti
Hökmdarların elmə, təhsilə dəyər verməsi Şəfa ocağına olan diqqət Elmin, təhsilin inkişafı Başqa ölkələrdən təhsil almağa və təhsil verməyə gələnlərin olması	Qarətçi hücumlar Şəhərin əldə-ələ düşməsi Hökmdarın verdiyi sözü yerinə yetirməməsi Hömdarın əylənəcəyə meyil edib vacib işləri diqqət ayırmaması

21	22	23	24	25
D	E	A	C	B

26

Müddəa	Fakt
ARA-nın xidmətlərinə dəyər verilirdi. ARA-ya minnətdarlıq əks olunurdu	Maksim Qorki Huverə təşəkkür məktubu yazmışdı. Asteroidə "ARA" adı verilmişdi.

27

Hökm	Yanlışdır	Əslində baş verən
Maksim Qorki ömrünün sonuna kimi sədaqətlə vətəninə xidmət etdi.	√	Maksim Qorki bolşeviklərlə fikir ayrılığı səbəbindən 1921-ci ilin payızında Rusiyanı tərk etdi.
Sovet hökümətinin yardım çağırışına ABŞ və bəzi Avropa dövlətləri səs verdi.		
Xarici dövlətlərin Sovet hökumətinə yardımı ərzaqla məhdudlaşırdı.	√	Həm də dava-dərman və paltar gətirilirdi.

28	Səbəb	Nəticə
	1. Vətəndaş müharibəsi baş vermişdi. 2. Hökumət "hərbi kommunizm" adlı bərbad daxili siyasət aparırdı. 3. 1921-ci ildə quraqlıq baş vermişdi.	
		1. Aclıq təhlükəsi aradan qalxdı. 2. Yardım tədricən dayandırıldı.
29	çətin, çıxılmaz vəziyyətdən çıxmaq, nə edəcəyini bilmək	
30	Təkzib edilə bilər. 1930-cu ildə də aclıq baş vermişdi.	

Sınaq 12

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	A	B	D	C	B	C	B	A	B

11	12	13	14	15
A	B	E	C	D

16	Kənd ağsaqqallarının direktorun gəncliyi dövründən tamaşa göstərilən dövrə qədər xasiyyəti	Kənd ağsaqqallarının direktorun gəncliyi dövründən tamaşa göstərilən dövrə qədər dəyişən xasiyyəti
	Yenə də müəllimlərin işinə müdaxilə edirlər. Nüfuz sahibidirlər. Direktora deyirlər ki, camaatla işin olmasın. Müəllimsən get işinlə məşğul ol. Direktora göz ağardırlar. Cahillik, geridə qalmışlıq. Yeniliyə qarşı. Tündxasiyyət. Tamaşaya pis baxırlar. Direktoru təhdid edirlər. Direktorun təklifini qəbul etmir. Heç kim onların bir sözünü iki eləmir.	Tamaşanın göstərilməyinə heç nə demirlər. Tamaşaya baxmağa gəlirlər. Dövrün tələbi ilə razılaşırlar. Güzəştə gedirlər. Yeniliyə normal baxır. Şans verməyi bacarırlar. Mülayim. Mehriban. Yola gələn. Ertəsi gün tamaşadan danışırlar.

17	1. Təqdir edilə bilər: canıyananlıq, camaatı düşünmək, inkişafa meyillilik, əlbirlik, ancaq məhdud işlə məşğul olmamaq, səbirlilik, yaxşı müəllim olmaq, camaatı əyləndirmək, teatrın təbliği, kömək, tamaşanın göstərilməsi, mehribanlıq (direktor onun yaxşı müəllim olacağına inanır) Hörmət; Ağsaqqal fikrinə önəm verməк; Və s. uyğun cavablar. Əsaslandırma: Mürsəl, direktor və digər müəllimlər birləşərək camaat üçün tamaşa təşkil etdilər. qabaqda əyləşdirmək; Direktorun tamaşa göstərmək fikrindən vaz keçməsi. 2. Tənqid edilə bilər: Müəllimlərin işinə müdaxilə; işə maneçilik törətmə; hörmətsizlik; tamaşaya pis baxmaq; kobudluq; yeniliyə mane olmaq; direktora mane olmaq; ağsaqqalların hərəkəti Əsaslandırma: Kənd ağsaqqları vaxtilə direktorun tamaşa gösrətmək azusunu ürəyində qoymuşdular.Ona öz işi ilə məşğul olmasını məsləhət görmüşdülər. Yəni maneə rolunu oynamışdılar. Gənc aşıq da dəvətsiz səhnəyə çıxmış, tamaşanın gedişinə maneçilik törətmişdi. direktorun işinə qarışmaq
18	1. Müəllimlər ölkənin mədəni həyatında fəal iştirak edirdilər. 2. Teatr tamaşaları təşkil olunurdu. 3. Xalq tamaşalara cəlb olunurdu. 4. İnsanların aşıq musiqisinə böyük marağı vardı. 5. Teatrla bağlı əvvəlki qadağalar aradan qaldırılırdı. 6. Mütərəqqi fikirli ziyalıların olması; 7. Yeni-yeni fikirlərin ortaya çıxması.
19	Biz istidən ölürdük; Biz istiyə dözə bilmirdik; Bizə isti idi; Bizi tər yuyub aparırdı, Məndən soyuq tər axır Biz tamaşanı düşünürdük; Bizim tamaşamız var idi, (sən isə havanı hayava calayıb oxuyurdun); Biz qısa bir aşıq havası ilə tamaşanı davam etdirməli idik, (sən isə havanı havaya calayıb oxuyurdun). Tamaşa kənarda qalıb Mən səhnəni yazıldığı kimi oynayıram Mən elə bildim sən az oxuyacaqsan İnsanlar tamaşa üçün yığışıb Biz havanı tamaşanın mövzusuna uyğun seçmişdik Mənim gəmin dəryada batıb (yəni Hacı Qəmbərin) Mən əziyyətlə tamaşa göstərməyə çalışıram
20	2. Çünki mətndən də görünür ki, aşığın səhnəyə çıxması ilə tamaşanın axarında dəyişiklik edildi. Bu, tamaşanın müəllif tərəfindən necə yazılıbsa, tam o şəkildə səhnələşdirilmədiyinə sübutdur. Mürsəl ssenarini dəyişir. Xalq ifanı sevirsə buna zaman ayrılmalıdır. Əlavə improvizasiya ola bilər.

21	22	23	24	25
D	C	E	A	B

26

Müddəa	Fakt
Yerə qeyri-adi obyektlər gəlir. Yerdə görülən bəzi işlər insanın gücü xaricindədir. UNO mövcuddur. Çevrə UNO tərəfindən çəkilib. Çevrəni insanlar çəkməyib.	Əkin çevrələri riyazi baxımdan çox qüsursuz olur. Əkinlər yerə yatmış vəziyyətdədir, yerdən bir qarış yüksəklikdədir, onlar qətiyyən qırılmamışdır və bu halda böyüməyə də davam edə bilir. Çevrələr mürəkkəbdir. İnsanlar çəksə xəta çox olar, xəta yoxdur.

27

	Mətndə işləndiyi funksiya (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Həmin funksiyada cümlədə işlədilməsi
səs	informativ	terminoloji poetik	Fonetika da danışıq səsləri öyrənilir. Səs bütün dalğalar kimi amplituda və tezliyə malikdir. Dilimizdə 34 səs var. Daşdan səs çıxdı, ondan yox. Səsi kəsildi. Səs saldı.
sürət	informativ	terminoloji poetik	Sürət-gedilən yolun zamana nisbətinə bərabər olan kəmiyyətdir. Fikilərim işıq sürəti ilə dəyişirdi.

28

Sözün mətndənkənar ifadə etdiyi mənası (qarşılığı)	Həmin mənanın (qarşılığın) cümlə daxilində işlədilməsi
1. taqət 2. enerji 3. bacarıq 4. qüdrət 5. pul 6. səlahiyyət 7. qüvvə (qüvvət)	Ayağa durmağa taqətim qalmayıb. Dağlardan axan suyun enerjisi adi krant suyunun enerjisindən 40 min dəfə çoxdur. Bu şirkətdə işləməyə bacarığım yetməz. Dövlətimizin qüdrəti daha da artmaqda davam edir. Maşın almağa pulum yoxdur. Əlindəki sənədlərə görə səlahiyyət sahibisən. Bu işi görməyə qüvvəm (qüvvətim) çatmadı.

29	<table><tr><th>Abzas</th><th>Abzasa aid plan bəndi</th><th>Həmin abzasda ehtimal edilən fikir</th></tr><tr><td>VIII</td><td>Pilotun müşahidəsi</td><td>Sahə insan tərəfindən yaradılmamışdır. Sahəni qeyri-adi qüvvələr yaratmışdır. Çevrələrin Uno tərəfindən çəkilməsi. 134 m-lik bu əsər bunun insan tərəfindən yaradılması ehtimalını zəiflədir.</td></tr><tr><td>VII</td><td>Qeyri-adi əkin çevrələri; Sübut; Çevrələrin cəhətləri; Çevrələrin ortaya çıxması;</td><td>Çevrələrin insan tərəfindən yaradılmaması. İnsanlar çəksə qırılma olar. Əkinlərin yerə yatmış vəziyyətdə olması və qırılmaması.</td></tr></table>
30	II abzas: müşahidə olunmaq-görünmək, dəlil-sübut, xeyli-çoxlu; obyekt - cisim III abzas: baxarkən-seyr edərkən, qəflətən –birdən, əşya-obyekt, heyrətə gəlmək-təəccüblənmək; əşya-cisim

Sınaq 13

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	E	C	A	B	C	D	E	B	A

11	12	13	14	15
D	C	A	D	E

16	1. Tolqonayın işinin nəticəsi oğurluq hadisəsinə görə müsbət olmadı. Amma o öz məqsədi uğrunda çox əziyyət çəkmişdi. Bu əziyyət həm fiziki, həm də mənəvi idi. Ona görə də ona hər bir halda yaxşı insan kimi yanaşılmalıdır. Elə mətnin sonlarında kənd adamları da belə hesab etdikləri üçün ona baş çəkir, baş verənlərdə onu günahlandırmırlar. 3. Tolqonay yataqda olmasına baxmayaraq, yenə də çıxış yolu axtarır, camaatı düşünür. Çünki o edəcəyi şeyin düzgün hərəkət olması qənaətindədir. Buna görə də işini sona qədər davam etdirməkdə qərarlıdır.
17	Oğruları tapıb buğdanı geri almaq. Düzdür, bu müddət ərzində artıq buğda üyüdülə və ya səpilmiş ola bilər. Amma hər bir halda adamlardan yeni buğda yığmaq real deyil. Çünki onlar son ehtiyatlarını vermişdilər.
18	əzmlidir, qayğıkeşdir, hissə qapılmamağı bacarır, bəzən qəddar ola bilir, empatiya qura bilir, ürəyi yumşaqdır, qorxusuzdur, vicdanlıdır və s.

19

söz	Mətndə işləndiyi funksiya (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Həmin funksiyada cümlədə işlədilməsi
əkdiyimiz	informativ	poetik	Əkdiyiniz azadlıq toxumları bitib.
toxum	informativ	poetik	Ürəyimə şübhə toxumu düşdü.
danışırdı	poetik	informativ	Bu haqda sənlə danışmalıyam.

20 payızda adamlar mənə təşəkkür edəcəkdilər, insanlara yaxşlıq edirəm, növbəti ildə insanlar ac qalmayacaqlar, etdiyim düzgün hərəkətdir, etdiyim insanıarın xeyrinədir və s.

21	22	23	24	25
D	B	A	C	E

26 1. Əvvəla, Bazna atasının intiqamını almaq istəyirdi, ikincisi isə o, pul hərisi idi.

27

Baznanın məqsədi	Maneə	Çıxış yolu
Məxfi sənədləri əldə etmək	Açarın ingilis səfirinin boynunda olması	Açarın formasını bal mumuna həkk edib həmin üzünü çıxarmaq

28 Fırıldaqçıdırlar, işlədikləri tərəfə qarşı dürüst deyillər. Almanlar Baznaya, Bazna isə İngilslərə qarşı saxtakarlıq edir.

29 atılan:qovulan, uzaqlaşıdırlan, kənarlaşdırılan
ifşa olunacağını: Birinin cinayətinin, gizli niyyətinin faş edilməsi; onun üstünü açılması, üzə çıxarılması

30

Müddəa	Fakt
Almanlar Baznaya tam inanmırdılar.	2. Almanlar Baznanın göndərdiyi məktuba inanmadılar.

Sınaq 14

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	C	B	A	D	A	C	B	D	E

11	12	13	14	15
C	D	E	B	A

16

	Mətndə bu situasiyaya yer verilir.	Aid olduğu obraz	Əsaslandırma
1.	Çarəsizlik	Sultan Əbu Səid	Anasını Uzun Həsənin yanına göndərir ki, ona getmək üçün yol versinlər
2.	Təkəbbürlülük	Əbu Səidin anası	Teymur nəslindən olduğunu, kiminsə ayağına çağırılmasının düzgün olmadığını deməsi
3.	Məmnunluq	Uzun Həsən	Sultan Əbu Səidin onu sultan adlandıraraq sultanlığını qəbul etdiyini bildirməsi

17

Əbu Səidin anasının qarşı tərəfə mənfi münasibətinin səbəbi	Sara Xatunun qarşı tərəfə mənfi münasibətinin səbəbi
Özlərini Uzun Həsəndən üstün hesab edərək, onların yanına xahişə getməsini mənliyinə sığışdıra bilməməsi. Əbu Səidin Uzun Həsənin bütün mülklərini, taxtı-tacı ilə bərabər onlara verməsinə baxmayaraq, Uzun Həsənin tərəfdən onlara maneçilik törədilməsi	Sultan Əbu Səidin anasının onlara yuxarıdan aşağı baxması, minnət qoyması. Vaxtilə Sultan Əbu Səidin bağışladığı qılınc Bir vaxtlar onu "yox" cavabı ilə yola salmaları

18

Sara Xatunun
Konkret nümunə ilə əsaslandırma:
Gözümüz üstündə yerin var.
Bir də ki, fələyin nərdivanı yaman şeydir, qaldırdığı kimi endirməyi də var, heç kimdə borc qoymur.
Biz onda da ölümün gözünün içinə dik baxırdıq.

19

söz	Mətndə işləndiyi funksiya (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Həmin funksiyada cümlədə işlədilməsi
nərdivanı	poetik	informativ	Nərdivanı divara dirəyin.
qurumuş	informativ	poetik	Bu sözdən sonra lap qurudum.
uzlaşmırdı	informativ	terminoloji	Xəbər mübtəda ilə uzlaş(m)ır.

20

▼yazığı gəldiyini, ürəyi yandığını, rəhmi gəldiyini
● əliniz gəlmədiyini, heyfiniz gəldiyini, ürəyiniz gəlmədiyini, rəva görmədiyinizi
■ ürəyinizdən keçən, fikrinizdən keçən, könlünüzdən keçən, qəlbinizdən keçən, xəyalınızdan keçən

21	22	23	24	25
B	E	C	D	E

26

Yanlışdır.
Oğurluq həvəsindən ötrü oğurluq edən şəxslər tutulduqları təqdirdə hüquqi problemlərlə üzləşirlər

27	<table><tr><th>Müddəa</th><th>Fakt</th></tr><tr><td>İnsanların beynində impuls nəzarət pozğunluğu yaranır. (Serotonin çatışmazlığı)</td><td>İnsanlarda ehtiyacı olmayan əşyaları oğurlamaq istəyi yaranır. İnsanlar depressiyaya düşürlər.</td></tr></table>
28	müşahidə olunur-görünmüşdür, zaman-vaxt, şey-əşya-obyekt, şəxs-insan, həvəs-meyil
29	məqsəd, məram kimi götürülən şey
30	Tibbi müayinədən keçməlidir. Beyindəki neyrotransmitter adlanan maddələrdən biri olan serotoninin səviyyəsi yoxlanmalıdır. Əgər serotininin səviyyəsi azdırsa, kleptomaniya ehtimalı var.

Sınaq 15

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	C	A	B	E	D	A	C	B	E

11	12	13	14	15
D	E	A	B	C

16	- Rus ordusunun tərkibində böyük hərc-mərclik və başsızlıq var idi. - Mirzə Qacarın rus ordusunun tərkibində olması. - Mirzə Qacarın şəhər komendantı olması. - Hava şəraitinin pis olması - Əsgərlərin yorğun, olması - Əsgərlərdə ruh düşkünlüyünün olması
17	<table><tr><th>Problem</th><th>Həlli yolu</th></tr><tr><td>- Rus qoşunlarının Türkiyəyə İstanbulu müdafiəyə getdiyini deyib Gəncəyə girməsi və oradan çıxmaması; - Azərbaycanın müstəqilliyinə son qoyulmaq istənilməsi; - rusların (bolşeviklərin) hiyləyə əl atması (hiylə ilə Azərbaycana gəlməsi) - Rus əsgərlərinin bir aydır, Gəncədə olması</td><td>- Üsyan qaldırmaq - Üsyan</td></tr></table>
18	- Bir müddət dərin sükut yarandı. - Bir müddət araya (dərin) sükut çökdü. - Bir müddət sanki qurbağa gölünə daş atdılar. - Bir müddət sanki hər kəs ağzına su aldı və araya sakitlik çökdü. - Bir müddət ətrafda sükut hökm sürdü. - Bir müddət ürək döyüntüləri eşidiləcək qədər sakitlik oldu. - Bir müddət otağa ölü bir sakitlik çökdü.

19	Rus qoşunları Azərbaycana girmişdilər. Bakı və Gəncədə öz hərbi hissələrini yerləşdirmişdilər. Məqsədləri Azərbaycanın müstəqilliyinə son qoymaq idi.

20

Mətnlə bağlı hökm	Doğru, yoxsa yanlışdır?	Əsaslandırma
	Doğrudur	Üyan general Cavad bəy, genaral Məmməd Mirzə Qacar, polkovnik Cahangir bəy və digər adları çəkilməyən generalalrın nəzarəti altıdna həyata keçirlir.
	Yanlşdır	Sarı Ələkbər və Qaçaq Qənbər öz dəstələri ilə əhalini ayağa qaldırmaq və döyüşə apar-maq tapşırılır.

21	22	23	24	25
A	E	B	D	C

26

Mətnin üslubunun səciyyəvi xüsusiyyətləri	Mətndə başqa üslublara aid səciyyəvi xüsusiyyətlər (elmi və ya bədii)	Mətndə başqa üslubun səciyyəvi xüsusiyyətinin olduğu cümlə
- aydın və anlaşıqlı olması - milli ictimai təfəkkürü ifadə edən nitq forması olması - qəzet və ya jurnal dili olması - lüğət tərkibinin anlaşıqlı olması - kütləvi nitq forması olması	- sözün terminoloji funksiyasından istifadə - bədii təsvir vasitəsindən (təşbehdən) istifadə - məcazilikdən istifadə	- krimonoloji - qraffiti - Geniş kontekstdə - Tutulan hər bir adam hədiyyəli pop-corn paketi kimi idi. - nəticələrin aradan qaldırılması - nəqliyyatın gəliri aşağı düşmüşdü - metropolitenin rəhbərliyinə gələn - ... vandallara televiziya ilə mesaj vermək

27	Bəs bu nəzəriyyənin mahiyyəti nədir(nədən ibarətdir) ?

28	<table><tr><th>Müddəa</th><th>Fakt</th></tr><tr><td></td><td>- Nyu-Yorkda qraffiti kütləşviləşmişdi (küt-ləviləşməsi). - ... vaqonların yazılması. - Nyu-Yorkda biletsiz gedişlər kütəlviləşmiş- di (kütləviləşməsi). - Rüşvətxorluq asan qazanc əldə edilə bilin-diyinə görə yayılır (yayılması). - Adamlar konkret nümunə ilə hərəkət etməkdən şəxsi fayda əldə etdikləri, yaxud hansısa ziyandan qaça bildikləri üçün bu haldan hamı istifadə edir.</td></tr></table>
29	1. Nəqliyyat sahəsində işləyirdilər. 2. Cəmiyyətdəki qüsurlara qarşı mübarizə aparırdılar. 3. Komandalar təşkil etmişdilər. 4. Nyu-Yorkda yüksək vəzifə tutmuşdular. 5. Hər ikisi dövlətin xeyrinə tədbirlər görürdülər. 6. Hər ikisi problemin həlli yolunu tapmışdılar. 7. Hər ikisi mətbuata müsahibə vermişdilər. 8. “Sındırılmış pəncərələr” nəzəriyyəsindən istifadə edirlər.
30	- mədəni və maddi sərvətlərin məhv edilməsi - mədəniyyət abidələrinin vəhşicəsinə məhv edilməsi - vəhşilik - barbarlıq - nəyəsə, kiməsə bilərəkdən zərər vermək

Sınaq 16

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	D	B	C	E	C	E	B	C	C

11	12	13	14	15
A	D	A	B	B

16	Hər şeyə görə övladlarınıza irad tutmayın. Anı yaşamağa çalışın. Övladlarınızı olduğu kimi sevin. Hər şeydə qüsur axtarmayın. Övladlarınızla xoş münasibət qurun. Övladlarınızın davranışlarını məhdudlaşdırmayın. Və s.
17	Götürülən şeyin vaxtında yerinə qoyulmaması, ayaqqabı geyərkən dabankeçdən sitifadə edilməməsi, ayaqqabının barmaq köməyi ilə geyinilməsi, belin düz tutulmaması, yeriyərkən ayağın altına baxılmaması, açdığın qapını örtməmək, səliqəsizlik, nəyi haraya qoyduğunu unutmaq

18

Mətnin üslubu xüsusiyyəti	Konkret nümunə ilə əsaslandırma
metafor	Göz yaşlarım sözümə baxmır, yanağımda özünə yol açırdı. Belə həyat adamı çox sıxırmış.
bədii sual	Ana da övladını hər kiçik şeyə görə gözümçıxdıya salarmı?
mübaliğə	İnsanın hər addımına nəzarət olunanda həyatı cəhənnəmə çevrilirmiş. Bıçaq vursalar, qanım çıxmazdı.
sözün poetik funksiyasından (məcazi mənasından) istifadə	Yuxarıdakı nümunlər

19

Həyatını dəyişdirməzdən əvvəl	Həyatını dəyişdirdikdən sonra
1.deyingəndir 2. hər şeydən narazıdır	1. ancaq övladının yaşadığı xoş anları düşünür 2. övladı ilə zaman keçirməyə başlayır
3. hər şeyə irad tutur	3. övladı kədərli olanda onu qqucaqlayır
4. əsəbiləşəndir (əsəbidir)	4. həyatdan zövq almağı aşılayır
5. hər kiçik şeyə görə danlayır və s.	5. övladı ilə birgə əylənir
	6. övladına sevgisini hiss etdirir
	7. övladını olduğu kimi qəbul edir və sevir və s.

20 olduqları kimi; necə varlarsa, elə; bütün qüsurları ilə birgə; heç nəyə baxmadan və s.

21	22	23	24	25
D	A	A	E	E

26	Bir işin görülməsinə qədər qalan az zaman, hər hansı bir hadisədən qabaqkı vaxt
27	Orduya çağırış, cəlb etmə rəmzi ifadə edir. ABŞ ordusu üzərində Sem dayı çəkilmiş poster vasitəsilə amerikalı gəncləri vətəni qorumağa çağırırdı. Sem dayının hər bir amerikalı gəncə ehtiyacı olduğunu deməsi ABŞ ordusunun bu ehtiyacının olması demək idi.
28	IV abzas

29	"Sem dayı" mətninin üslubi xüsusiyyətləri: Publisistik üsluba aiddir. Aydınlıq, kütləvi anlaşıqlıq təsirlilik. Lüğət tərkibi əksəriyyət tərəfindən başa düşülən sözlərdir. Danışıq dilinə yaxındır. Müxtəlif mövqe və maraqları əks etdirir. Digər mətnin üslubi xüsusiyyətləri: Rəsmi-işgüzar üsluba aiddir. Fikir standart formalarla, yığcam verilir. Bu üslubda artıq sözlər, obrazlı ifadələr işlədilmir, fərdi nitq ünsürlərindən qaçılır. Rəsmi – işgüzar üslubun lüğət tərkibi yığcam, sintaksisi məhdud olsa da, normalılığı möhkəmdir. Arxaik leksika, əski sintaktik konstruksiyalar uzun zaman muhafizə oluna bilir. Rəsmi-işgüzar üslubun şifahi forması olmur. Hər ikisi: Ədəbi dilin tərkib hissəsidir. Ədəbi dil nümunəsidir. Ədəbi dilin normalarına tabe olmalıdır. Funksional üslubdur.
30	<table><tr><th>Sem dayıya rəğbətin ifadəsi</th><th>Sem dayıya nifrətin ifadəsi</th></tr><tr><td>Sem dayı" ifadəsi bir çox mahnılarda səslənir, onun heykəlini isə onlarla muzeydə, bütün Amerika üzrə xeyli şəhər və kəndin mərkəzində görmək olar.</td><td>İllustrasiyalarda qəddar, əzazil qoca kimi təsvir edirlər. ABŞ bayrağı ilə birlikdə Sem dayının müqəvvası da yandırılır. ABŞ hökumətinin ironiyalı və komik obrazını yaratmaq üçün geniş istifadə olunur.</td></tr></table>

Sınaq 17

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	A	E	D	E	C	D	C	B	D

11	12	13	14	15
E	D	D	B	D

16	Usta: Ön mühakimələlidir. Müdrik fikirlər söyləyir. Səhvini etiraf etməyi bacarır. Şagirdini doğru istiqamətə yönəltmək istəyir. Zəhmətə, kəndlilərə dəyər verir. Sənət nümünlərinə düzgün qiymət verir. Və s. Kəndli: Utancaqdır. Təvazökardır. İnsanların reaksiyasını öyrənmək istəyir. İnsanların reaksiyasını öyrənmək üçün həqiqəti deməyə bilər. Bacarıqlıdır. Qonaqpərvərdir. Və s. Hər ikisi: İkisi də sənətkardır. İkisi də sadədir. İkisi də sənətə dəyər verir. Və s .
17	1. Kəndlinin hovuzunun səliqəli olması 2. Mənzərənin hovuz yox, rəssam lövhəsi olması 3. Mənzərənin kəndli tərəfindən çəkilməsi 4. Qonaq otağında divarları bəzəyən rəngbərəng, cürbəcür şəkillər
18	1. mübaliğə 3. bədii təzad,bədii sual, ellipsis 5. ellipsis

19	<table><tr><th>Səbəb</th><th>Nəticə</th></tr><tr><td></td><td>Ev sahibi qonaqları qonaq otağına apardı, divarları bəzəyən rəngbərəng, cürbəcür şəkilləri göstərdi</td></tr><tr><td>Oonaqlar su əvəzinə rəsmlə qarşılaşdılar. Qonaqlar su içə bilmədilər. Qonaqlar təəccübləndilər.</td><td></td></tr></table>
20	aydın olmaq, məlum olmaq, bilinmək, başa düşülmək, dərk edilmək

21	22	23	24	25
E	B	C	C	D

26	<table><tr><th>Müddəa</th><th>Fakt</th></tr><tr><td>Bisütun kitabələri hələ diqqət mərkəzindədir. Bisütun kitabələrini araşdırmağa çalışırlar.</td><td>1. 2. Bisütun kitabının qədim fars dilində olduğu müəyyən edilir. 3. Avropa jurnallarında məqalələr dərc olunur. 4. Bir neçə fransalı Bisutuna qalxmağa cəhd edir. 5. İngilis zabiti Q. Raulinson dağa qalxaraq kitabənin üzünü köçürür. 6. Q. Raulinson yazını oxumağa cəhd edir. 7. Şərqşünas alimlərin köməyi ilə Bisütun kitabəsini mətni tərcümə edilir. 8. Mətnin surəti və tərcüməsi Londondakı Asiya Cəmiyyətinə təqdim edilir.</td></tr></table>
27	tədqiq-araşdırma, qayıtmaq-dönmək, üz-surət
28	Bisütun kitabəsi kimi abidlər tarixdə çox olmuşdur. Lakin onların bəziləri tarixin sınağından çıxa bilməyərək günümüzə gəlib çatmamışdır. Bisütun kitabəsi isə möhkəm yerdə yonulduğu üçün tarixin sınaqlarından çıxmış və günümüzə gəlib çatmışdır. Ona olan maraq deməyə əsas verir ki, bu abidə daha uzun illər tarixdə qalacaq. Bununla da o, aforizmdə də deyildiyi kimi, böyük uğur qazanmış olur.
29	Möhkəm və əlçatmaz bir qayada yonulmuşdu. Etibarlı yerdə yonulmuşdu.
30	Orxon-Yenisey abidələri qədim türk dilini öyrənmək baxımından olduqca vacibdir.

Sınaq 18

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	C	C	E	A	B	C	C	C	A

11	12	13	14	15
D	C	E	D	D

16	Qonşulara oturmağa gedirdi. Qonşusu Cahangirin vasitəsilə işə düzəlmişdi. Məktubu qonşulara oxutdururdu.
17	Mübaliğə işlənmişdir. Ana, köynəyin, sən dediyin kimi, poladdan möhkəm, günəşdən istidir.
18	Yanlışdır, çünki mətndə Hitlerin adı çəkilir, Tahirin alman tankını dağıtmasından bəhs olunur. Demək, mətndə İkinci Qarabağ müharibəsindən bəhs olunmur.
19	<table><tr><td>Arxa cəbhədə igid əsgər analarına münasibət</td><td>Arxa cəbhədə ön cəbhə ilə bağlı tədbirlər</td></tr><tr><td>Onlarla maraqlanırlar, onları diqqət mərkəzində saxlayırlar, onlardan müsahibə alırlar, onların fotosunu çəkirlər.</td><td>Əsgərlər üçün isti paltar tikilib göndərilir. Əsgərlərin qayğısına qalınır.</td></tr></table>
20	“bizi heç kim məğlub edə bilməz, biz qalib gələcəyik, tezliklə qalib gəlib evimizə dönəcəyik, bizi sarsıtmaq olmaz” kimi nikbin, qələbəyə inam məzmunlu fikirlər

21	22	23	24	25
B	C	B	D	C

26	Təbliğ oluna bilər:barışdırma mövqeyi tutmaq, problemi müharibəsiz həll etmək, xalqın taleyini düşünmək, ortaq məxrəcə gəlmək Əsaslandırma: Amerikanın prezidenti Ronald Reyqan öz çıxışında Qorbaçova divarı yıxması üçün çağırış etdi. Qorbaçovun 1989-cu ildə Şərqi Almaniyaya etdiyi səyahət zamanı aparılan danışıqlar divarın yıxılması barədə idi. Erix Honekker istefa təklifini qəbul etdi. Tənqid edilə bilər: münaqişənin həllinə mane olmaq, hədə-qorxu gəlmək istəyi Əsaslandırma: Erix Honekkerin tərtib etdiyi hərbi parad onun baş verə biləcək olan üsyanlara qarşı hazırlıqlı olduğunu göstərirdi.
27	İnformativ funksiyada işlənmişdir. Digər funksiyada: Onun tikanlı sözləri məni yaraladı.
28	I abzasda: parçalanmaq-bölünmək II abzasda: inşa- tikinti VII abzasda: bitmək-başa çatmaq

29

Müddəa	Fakt
80-ci illərdə Berlin divarının dağıdılması yolunda müəyyən addımlar atılmağa başlandı.	1. 2. Macarıstan tərəf kəlbətinlə tikanlı məftillərin bir hissəsini kəsdi. 3. Qorbaçov 1989-cu ildə Şərqi Almaniyaya etdiyi səyahət zamanı Berlin divarının yıxılması barədə danışıqlar apardı.

30

Müharibənin nəticələri həmişə böyük fəlakətlərə gətirib çıxarar. ✓
Çünki müharibə nəticəsində Almaniya iki yerə bölünmüşdü. Berlin divarının inşası ilə almanların Şərqi Almaniyadan Qərbi Almaniyaya kütləvi köçünün qarşısını almaq istəyirdilər. Lakin digər tərəfdə yaxınları qalan insanlar divarın tikintisindən sonra belə sərhəddən keçməyə cəhd edirdilər. Sərhəd işçiləri tərəfindən tutulan insanlar ya öldürülür, ya da həbs cəsası alırdılar.

Siyasətçinin ən mühüm keyfiyyəti gələcək hadisələri düzgün qiymətləndirib vaxtında tədbir görməsidir. ✓

Əhali etiraz çıxışları edirdi. Əsgərlə xalq arasında qarşıdurma yarana bilərdi. İstefaya çağırılan Erix Honekker də bunu anlayıb istefa təklifini qəbul etdi. 6 noyabr 1989-cu ildə səyahət etmə qadağasının qaldırılması əmri verildi.

Sınaq 19

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	C	E	A	B	C	B	C	C	A

11	12	13	14	15
C	A	D	D	B

16

İnsana aid		Heyvana aid	
Müsbət davranışı	Mənfi davranışı	Müsbət davranışı	Mənfi davranışı
Heyvanların qidalanmasını təmin edirlər. Köpəyi özünü onun sahibi kimi təqdim edən şəxsə verməyə istəyirlər. Aslanın darıxdığını güman edib yanına başqa köpək buraxırlar.	Canlı varlıqlardan yem kimi istifadə edirlər.	Dostluq etməyi bacarır. Sədaqətlidir.	Heyvanı parçalayır. Heyvanın ölümünə səbəb olur.

17	1. Bərk qorxmaq, qorxu hissi keçirmək; ürəyi qopmaq, ürəyi yerindən qopmaq, ürəyi qırılıb ayağının altına düşmək, ürəyi düşmək 2. Dərdini unutdurmaq, təskinlik vermək, sakitləşdirmək, dərdinə şərik olmaq; ürəkdirək vermək, toxtaqlıq vermək
18	Kontekstə uyğun olmayan söz : əl Həmin sözün yerində işlənməsi uyğun olan söz: pəncə
19	Bir il sonra köpək xəstələndi və öldü.
20	

	Poetik funksiyada işlənmişdir ✓	İnformativ funksiyada işlənmişdir ✓	Mətndəkindən fərqli funksiyada cümlədə işlədin
toxunmadı		✓	Onun sözləri könümə toxundu.
yırtıcı		✓	Yırtıcı baxışları üzümə zilləndi.

21	22	23	24	25
D	B	D	C	E

26	Manipulyasiya prosesi gizli aparılır. Təsir etmənin digər növləri dolayı yox, birbaşa formada aparılır.
27	Zəifliklərini, emosiyalarını arzularını
28	üsul, qayda, metod
29	Hesab oluna bilər. Çünki ana uşağın davranışlarına və qərar verməsinə təsir etmiş olur. Həm də bunu gizli yolla edir.
30	1-a, 2-b, 3-c

Sınaq 20

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	E	B	C	A	A	D	A	C

11	12	13	14	15
D	B	E	D	E

16

Problem	Problemin düzgün hesab edilməyən həlli yolu	Problemin düzgün hesab edilən həlli yolu
Aclıq	Oğurluq	İşləmək, maddi yardım
Oğurluq	Döymək	Varlı adamlardan alıb kasıblara vermək

17	Yanlışdır. Çünki babanın gecəni yata bilmədiyi deyilir. Bundan əlavə, o göndərilən buğdadan hamıya pay çatması üçün qayda-qanun yaratmağa çalışır. O, oğurluğun qarşısını almağa çalışır. Doğru yol göstərməyə çalışır.
18	özündən çıxmaq, cin atına minmək, haldan çıxmaq, od götürmək, qan beyninə vurmaq (sıçramaq), üzü dönmək, beyninin qapağı atmaq, beyni yerindən oynamaq, beyninin qurdu tərpənmək. (Babanın əsəbi olduğunu əks etdirən ifadələr)
19	Baba: əsəbidir, problemi qol, yaxud silah gücünə həll etməyə çalışır, oğurluğa pis baxır, qayda-qanun yaratmağa çalışır, üzdə əsəbi görünsə də, mehribandır, Allah yolundan çıxmamağı tövsiyə edir və s. Nəvə: insanın döyülməsini normal qəbul etmir, babasının davranışını görüb ona qarşı soyuyur İkisi də: hadisələrdən dərindən sarsılırlar, kədərdən gecəni yata bilmirlər, səmimi münsibətləri var
20	<table><tr><td>Hissənin üslubi xüsusiyyəti</td><td>Bunun nümunə ilə sübutu</td></tr><tr><td>1. Təşbeh</td><td>Kədərim qara bulud kimi...</td></tr><tr><td>2. Mübaliğə</td><td>Kədərim qara bulud kimi dünyanın üzərinə çöküb hər şeyi pərişan eləmişdi. Gecə acların ərşə çıxan fəryadını eşidirdim. Dağı arana, aranı dağa daşımaq</td></tr><tr><td>3. Epitet</td><td>Qara düşüncələr</td></tr><tr><td>4. Metafor</td><td>Qara düşüncələr gözümü yummağa imkan vermirdi. Güney Güzdəyin aclığın əlində əsir qaldığını görürdüm.</td></tr><tr><td>5. Sözün poetik funksiyasından istifadə</td><td>Yuxarıdakı nümunlərin hər biri</td></tr></table>

21	22	23	24	25
E	A	D	C	B

26	II-yetkin, III-belə
27	<table><tr><td>Müddəa</td><td>Fakt</td></tr><tr><td rowspan="2">İlan üçün zəhəri çox qiymətlidir.</td><td></td></tr><tr><td>İnsanı zəhər buraxmadan qorxutmağa cəhd edir. Zəhərindən qənaətlə istifadə edir.</td></tr></table>
28	I abzas: gözəl-yaraşıqlı II abzas:iri-böyük V abzas:təzələnmək-yenilənmək
29	Zəhərin tərkibində neyro və kardiotop toksinlər olur. Toksinlər ilk növbədə ürək - damar və sinir sisteminə təsir edir. Zəhərin hemorragik, nekrozlaşdırıcı təsiri var. Bu cümlələrdə elmi üslubun xüsusiyyətləri vardır. Elmi üslubun xüsusiyyətləri: Bu üslub üçün şərh etmək, izah etmək, müəyyən bir məsələ haqqında fikir söyləmək, nəticə çıxarmaq xarakterikdir. Əsas göstəricisi terminlərdir. Elmi üslubda yazılan əsərlərin dili çətin olur, burada qrafiklərdən, düsturlardan,mürəkkəb cümlə tiplərindən, ara sözlərdən çox istifadə olunur. Bu üslubda sözlərin çoxmənalılığına yol verilmir.

30	İlan balasına da zərər verər. Çünki mətndə deyilir ki, ilanların qidasını əsasən pitonlar və hətta öz növlərinin kiçikləri də təşkil edir.

Sınaq 21

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	C	D	E	A	A	D	C	E	D

11	12	13	14	15
A	C	D	B	B

16

Elə arxalananın kürəyi yerə gəlməz. ✓
Bayram bəy el-oba tərəfindən sevilirdi. Onun hörməti çox idi. Araz boyundakı adlı-sanlı qaçaqlar kürdobalı Bayram bəyi öz adamları hesab edir, onun başına and içirdilər. Buna görə də Bayram bəy problemlə üzləşdikdə xalqın içərisindən çıxmış qaçaq tərəfindən müdafiə olundu.
El igidləri ilə tanınar. ✓
Qaçaq Süleyman və onun igidliyinə görə müqayisə olunduğu Qaçaq Nəbi el-obada məşhur idilər. Onların hər ikisi ad çıxarmışdı. Qaçaq Süleyman padşahdan qaçsa da, camaatla işi yox idi. O, kasıblara, əlsiz-ayaqsızlara kömək eləyirdi.
Hər kəsi el istəsə, yüksək olar, ucalar. ✓
Bayram bəyi el yüksək tuturdu. Ona hörmət edir, dəyər verirdi. Hətta qəzaya Volkov adlı təzə polis rəisi gələndən sonra da camaatın bütün işi-sözü pristav Bayram bəylə həll edirdi.

17

Bayram bəy: Pristav vəzifəsinə təyin olunur. Xalq tərəfindən dəstəklənir. Böyük hörmət və izzət sahibidir. Qaçaqlar tərəfindən dəstəklənir və müdafiə olunur. Anasının və qardaşının qayğısına qalır. Oğlunun təhsilini təmin edir. Anasına və qardaşına görə həyat yoldaşına qarşı çıxır.

Qaçaq Süleyman: Padşahdan qaçaraq qaçaq həyatı yaşayır. Camaata dəyib-dolaşmır. Kasıblara, əlsiz-ayaqsızlara kömək eləyir. İgidliyinə görə tanınır. İgidliyinə görə Qaçaq Nəbiyə bənzədilir. Onatılanı ilə məşhurdur. Təəssübkeşdir. Bayram bəyi müdafiə edir. Rəisə hədə-qorxu gəlir.

Hər ikisi: El-oba tərəfindən tanınır. Xalqla münasibəti yaxşıdır.

18

Bayram bəyin müsbət xüsusiyyətləri	Bayram bəyin mənfi xüsusiyyətləri
Qardaşına kömək edir. Anasına diqqət ayırır.	Öz oğlunun və qızının gələcəyini düşünmür. Həyat yoldaşına qarşı kobud davranır.

19

◆ göz-qulaq olmaq, diqqət ayırmaq, diqqət yetirmək, nəzər yetirmək, üstündə gözü olmaq
❖ ad (ad-san) qazanmaq, ad çıxarmaq, şöhrət tapmaq (qazanmaq), adı dillərə düşmək, şöhrəti hər tərəfə yayılmaq; adı dillərdə dastan olmaq, adı dünyanı tutmaq

20

Bahalı-qiyməti, var-dövlət, pay-sovqat-hədiyyə

21	22	23	24	25
B	A	C	C	C

26

Müddəa	Fakt
Dürüst və ədalətli adamlar sevilmir.	Ədalətli rəhbərlərdən yaxa qurtarmağa çalışılır.
	Sədaqətli dostlar satılır. Dürüst və zəhmətkeş əməkdaş işdən çıxarılır. Dürüst adamlar qovulur.

27 VI və VII abzasların

28 dürüst, zəhmətkeş, yaxşı, ədalətli , həddən ziyadə yaxşı, cəsur, fədakar

29 bezdirib, təngə gətirib, cana doydurub

30

Mətndəki sözün işləndiyi funksiya (poetik, terminoloji, informativ)	Başqa funksiya	Başqa funksiyada cümlədə işlənməsi
informativ	terminoloji	Mexaniki iş güclə zamanın hasilinə bərabərdir.
	Başqa funksiya	Başqa funksiyada cümlədə işlənməsi
	poetik	Şirin dilini işə salıb məni inandırdı.

Sınaq 22

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	E	A	D	E	C	C	D	B	B

11	12	13	14	15
D	B	D	E	E

16

İfadə	İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	İfadənin digər funksiyası(poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi
bal	poetik	informativ	Mən balı xoşlayıram.
damar	poetik	terminoloji	Ürəkdən çıxan ən böyük damar aorta damarı adlanır.
		informativ	Damardan qan vermək insana zəiflik gətirir.
bıçaq	informativ	poetik	Sözləri bıçaq kimi kəskin idi.

17

Məcid kişi peşəkardır.
Qarabağda onun kimi quyu qazan olmadığı deyilir. Quyunun istənilən yerdə qazıla bilməyəcəyini, meyvə ağacından aralı qazılmasının düzgün olduğunu deyir. Dairəni elə cızır, sanki pərgarla cızılmışdır.
Məcid kişi zarafatcıldır.
Xalıqa deyir: Yoxsa qarını quyuya sallamaq fikrin var?
Məcid kişi narazıdır.
Elin adətlərini saxlamadıqlarından gileylənir.

18

Anaya dəyər verilir, onun qayğısına qalınır. İşə başlayanda siftə verilir. İşə başlamazdan əvvəl "Allah, Məhəmməd, ya Əli" deyilir.

19

Düzəlmişdi hər yarağım, qalmışdı saqqal darağım- müəyyən bir işdə həlli daha vacib olan məqamları qoyub əhəmiyyətsiz bir detalla məşğul olmaq ("guya hər işim düzəlmişdi, bir bu qalmışdı" mənasında)
Hər adamın yemi deyil- "Hər adamın bacardığı iş deyil, hər adam bunu bacarmaz"mənasında

20

Mətnin üslubi xüsusiyyəti	Konkret cümlə ilə sübutu
İnversiya	Bilirsən, niyə zəhmət vermişəm sənə? Gərək bir quyu qazasan bizə. Və s.
Təşbeh	Qazdığın quyunun suyu bal kimi şipşirin olur, göz yaşı kimi duru.
Ellipsis	Qazdığın quyunun suyu bal kimi şipşirin olur, göz yaşı kimi duru. Bu işə boyun ol, pulu puldur, minnəti də minnət.
Mübaliğə	Yer-göy od tutub yanır.
Bədii sual	Elin hansı adətini saxlamışıq ki, bunu da saxlayaq?
Məcazi mənalı sözlərdən istifadə	Yuxarıdakı nümunələrin hər biri zəhmət vermək, ağzı açıla qalmaq, ürək-dirək vermək, belin ağzı, başa düşmək və s.

21	22	23	24	25
A	D	B	B	D

26 qorunma-müdafiə, üsul-yol, mümkün deyilsə-alınmırsa, vaxt-zaman, sığınmaq-daldalanmaq, baş vermək-törəmək

27

Müddəa	Fakt
Radiasiya mənbələri təhlükəlidir. İnsanların təhlukəsizliyi təmin edilir.	İstehsalçı şirkət mənbəni yüksək davamlılığa malik hermetik kapsullarda istismara buraxır. İstehsalçı şirkət mənbənin xüsusi konteynerlərdə daşınmasını təmin edir. Təhlükəsizlik texnikası, radiasiya təhlükəsizliyi və avadanlıqların istismar qaydalarına ciddi şəkildə riayət edilməsi tövsiyə olunur. Radiasiya mənbələrinin üzərinə radiasiya təhlükəsini bildirən işarələr qoyulur. Və s.

28
1. təsirli, yaxşı, etibarlı, effektli, gözəl, düzgün, lazımi, istənilən, güclü və s.
2. tövsiyə olunur, məsləhət görülür, deyilir, lazımdır, olar, məsləhətdir, uyğundur və s.

29
1. Ölkəmizdə müasir texnologiyalardan istifadənin artması
2. Elmin, tibbin, kənd təsərrüfatının və sənayenin bir çox sahələri; elmi-tədqiqat və təhsil ocaqları

30	1. Mətndə deyilir ki, təhlükəsizlik texnikası, radiasiya təhlükəsizliyi və avadanlıqların istismar qaydalarına ciddi şəkildə riayət edilməsi şüalanmanın insan orqanizmi üçün təhlükəsiz həddsəviyyəsində saxlanmasına yardım göstərir. Bu da aforimzlə əlaqəlidir. Çünki problem düzgün qoyulub. 2. Mətndə qeyd olunur ki, insanlar maarifləndirlir. Yəni, onlara hər hansı bir qəza baş verdikdə və ya hər hansı bir səbəbdən ionlaşdırıcı şüalanma təhlükəsi yaranarsa necə davranmalı olduqları başa salınır. Bu da problemi həll edə bilmək üçün onun düzgün qoyuluşudur. 3. Mətndə deyilir ki, təhlükə baş verən zaman insanlar tez şüa mənbəyi olan yerdən uzaqlaşmalıdır. Əgər radiasiya mənbəyindən uzaqlaşmaq mümkün deyilsə, o zaman insanlar qurğuşun, polad və beton sədlər vasitəsilə müdafiələrini təmin etməlidirlər. Bu da problemi həll etmək üçün onun düzgün qoyuluşudur.

Sınaq 23

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	A	C	C	E	A	C	E	D	D

11	12	13	14	15
A	B	D	B	C

16	İnsanda müsbət cəhət nə hesab olunur? Başqalarına xöş münsibət göstərmək, edilənlərdən nəticə çıxarmaq, işləmək, vaxtını boş şeylərə sərf etməmək, ədəb-ərkan gözləmək, haqq-ədalətin tərəfdarı olmaq, kollektivə qayğı ilə yanaşmaq İnsanda mənfi cəhət nə hesab olunur? Kollektivə (iş yoldaşlarına) dəyər veməmək, vəzifəyə keçdikdən sonra dəyişilmək, başqalarına xöş münsibət göstərməmək, edilənlərdən nəticə çıxarmamaq, işləməmək, vaxtını boş şeylərə sərf etmək, ədəb-ərkan gözləməmək, haqq-ədalətin tərəfdarı olmamaq
17	<table><tr><td>Kontekstə görə ifadə etdiyi məna</td><td>İşləndiyi funksiya</td><td>Başqa funksiyada cümlədə işlənməsi</td></tr><tr><td>Rütbə, mənsəb, vəzifə, məqam, dərəcə</td><td>Poetik</td><td>O, ikinci mərtəbəyə qalxdı.</td></tr></table>
18	Aslanzadə: Akademikdir. Keçmiş direktordur. İnsanlara qayğı ilə yanaşmışdı. İnsanların yüksək mərtəbəyə çatmasına kömək etmişdi. Osmanzadə: Yeni dirktordur. Alim yoldaşlarının uzun illər çəkdiyi zəhməti heçə endirmişdi. Alim yoldaşlarının əsərlərini “zəif”, “sönük” adlandırmışdı. Çıxışı ilə ətrafınını qıcıqlandırmışdı. Vəzifə nəticəsində dəyşilmişdi. Hər ikisi: İnstitutda işləyirlər, direktor vəzifəsində çalışmışlar.
19	fikrə getdi, xəyala daldı, xəyal aləminə daldı(getdi),(dərin) düşüncələrə qərq oldu və s.
20	Yaxın ünsiyyət qururlar, əl-ələ verib işləyirlər, rəhbərlər işçilərə qarşı mehribandır, rəhbərlər ağıl və təmkinlə hamını işlədirlər, tənbəllər belə qayğıkeş münasibət nəticəsində işləyirlər.

21	22	23	24	25
C	E	B	E	A

26	Tezis: Rokfeller xeyirxahlıq etməyə başladı. Rokfeller xeyriyyəçiliklə məşğul olmağa başladı. Rokfeller başqalarını da düşünməyə başladı. Fakt: Məbədlərə pul göndərməyə başladı. Bir kollecin pul çatışmazlığı səbəbi ilə bağlanma təhlükəsi olduğunu öyrəndikdə onu bugünkü Çikaqo universiteti halına gətirdi. Zənciləra kömək etməyə çalışdı. Tuskeqi adlı zənci kollecinə böyük məbləğdə yardım etdi. Çəngəl qurdu adlanan mikroblara qarşı aparılan mübarizəyə qoşuldu. Milyonlarla dollar sərf edərək böyük bir təhlükənin qarşısını aldı.
27	sağlamlığın daha vacib olduğunu, həyatın mənasının pulda olmadığını, həyatının təhlükədə olduğunu, başqalarına kömək etməyi, başqalarına necə kömək edə biləcəyini, pulunu xeyirxah əməllərə sərf etməyi və s.
28	<table><tr><td>Abzasda üslubu mətnin üslubundan fərqlənən cümlənin ilk sözü</td><td>Cümlənin aid oluğu üslubun adı</td><td>Cümlənin üslubu xüsusiyyəti</td></tr><tr><td>Artıq iki yoldan birini seçməli idi: ya pulunu və məyusluqlarını, ya da həyatını...</td><td>Bədii</td><td>Ellipsis işlənmişdir.</td></tr></table>
29	Gəlir etdiyi zaman rəqs edirdi. Pul itirdiyi zaman tez-tez xəstələnirdi.
30	Rokfellerə ölə biləcəyini dedikdə ruhdan düşmədi. Həyatını və pulunu başqalarına sərf etmək qərarına gəldi. Xeyriyyəçiliklə məşğul olmağa başladı. Yəni başına gələnləri xeyirxah əməllər üçün fürsət kimi qiymətləndirdi.

Sınaq 24

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	B	B	E	C	A	A	B	C

11	12	13	14	15
D	B	E	B	E

16	Güllübəyimin mollaxanası: - Qəribə və fərqli idi. - Xüsusi tərzdə dərs keçilirdi. - Qızlara həm oxumaq öyrədilir, yazı yazdırır, həm də sonrakı vaxtda tikiş tikmək, ev işləri, necə dolanmaq kimi mollaxanaya dəxli olmayan şeylər təlim edilirdi. - Uşaqlardan pul alınmırdı. - Analar bu mollaxanadan razı idilər. - Qızların mehriban, təmizkar, çalışqan və səliqəli olmasına səbəb olmuşdu. - Qızlar çoxlu faydalı şeylər öyrənirlər. - Qızlar Güllübəyimi çox sevirdilər. - Qızlara“nəğmə-mahnı” dərsi keçilir. Molla Qurbanqulunun mollaxanası: - Mollaxanalarına gələn qızları səhərdən axşamacan nökər, qulluqçu yerinə işlədirdilər. - Qızların əməyi istismar olunur. - Qzılara yaxşı təhsil verilmir. Ortaq: - Qızlara təhsil verirlər. Şagirdlər qızlardır. - Xalq hər ikisinə nəzər yetirir. - Hər ikisində mollaxanaya aid olmayan işlər görülür. (Birində ev işləri öyrədilir, digərində qızların əməyi istismar olunur)
17	Güllübəyimə müsbət münasibət bəsləyənlər oxutduğu qızların anaları idi. Çünki qızlar mehriban, təmizkar, çalışqan və səliqəli olmuşdular. Həm də Güllübəyim həm pul almır, həm də yaxşı dərs öyrədirdi. Güllübəyimə müsbət münasibət bəsləyənlər oxutduğu qızlardır. Çünki o, qızlarla mehriban davranır, onlara həm yazıb-oxuma, həm də ev işləri öyrənirlər. ... Güllübəyimə mənfi münasibət bəsləyənlər isə bir qisim köhnə fikirli adamlar idilər. Xüsusilə Molla Qurbanqulunu və qızı Narıncı qeyd etmək olar. Onların mənfi münasibətinin səbəbi, İsrafilin dili ilə desək, Güllübəyimin onların quyruqlarını basması idi. Çünki Güllübəyim onların hazır çörəyini əllərindən almışdı. Güllübəyimə mənfi münasibət bəsləyənlər isə bir qisim köhnə fikirli adamlar idilər. Çünki həmin adamlar qızların yazı yazmasını günah hesab edirlər. Güllübəyim dərsləri pulsuz keçdiyi üçün digər mollaxanaların şagirdləri azalır.
18	Qızlara“nəğmə-mahnı” dərsi keçməsini

19

İsrafilə görə problem	Problemin həlli yolu
- Bir qisim adamların: “Qız uşağına yazı yazmaq nəyə lazımdır?”-deməsi - Söz-söhbətin artması - Adamların ona birtəhər baxmağa başlaması - Güllübəyimin qızları baqşa mollabacılar kimi oxutmaması - Güllübəyimin dərs keçmə tərzi - Güllübəyimə şər atılması	Qızları digər mollabacılar kimi oxutmaq
- Molla Qurbanqulu və qızı Narıncın münasibəti - Molla Qurbanqulu və qızı Narıncın Güllübəyimin üstünə qalxa biləcəyi - Molla Qurbanqulu və qızı Narıncın Güllübəyimə dəyib-dolaşa biləcəyi, adını dillərə sala biləcəyi	Molla Qurbanqulu və Narınca dəyib dolaşmamaq, boş yerə üstünə qaldırmamaq

20

“Yanlışdır” sözünün qarşısına işarə qoyulur.
Fikir bu şəkildə əsaslandırır: İsrafil Güllübəyimə görə narahatlıq keçirsə də, onu qorumağa çalışsa da, söz-söhbət artacağı təqdirdə baş getirib gedəcəyini deyir. Yəni o, Güllübəyimi sona qədər müsadifə etməkdənsə getməyi üstün tutur.

21	22	23	24	25
E	D	B	D	D

26

Hesab oluna bilməzlər.
Minimalistlər boş yerə pul xərcləməyən insanlardır. Əgər bir şəxs işlək vəziyyətdə olan əşyanı atırsa, özü üçün əlavə lazımsız xərc yaradır.
Minimalistlər üçün məhsulun ucuz və ya baha olması yox, keyfiyyəti vacibdir.

27

Maddiyyatçılar	Minimalistlər
- Ömür boyu işləyirlır. - Yaşamaq əvəzinə işləməyə qurban etdikləri həmin saatların əvəzində aldıqları pulları müvəqqəti olanlara xərcləyirlər. - Yeyib-içməyə daha çox pul sərf edirlər. - Daha çox pul qazanmaqla məşğul olurlar. - Özlərinə vaxt ayıra bilmirlər. - Maddiyyatdan əl çəkmirlər. - Pula daha çox önəm verirlər. - Özlərini qiymətləndirməyə imkan tapmırlar. - Stresli olurlar.	- “Az çoxdur” şüarına əsaslanırlar. - Sadəliyi tərənnüm edirlər. - Maddi asılılıqdan imtina edirlər. - Yalnız ehtiyacları olan şeylər üçün pul ödəyirlər. - Keyfiyyətli və mənalı həyat tərzi - Mənəvi cəhətdən rahat olurlar. - Özlərinə vaxt ayıra bilirlər. - Özlərini dəyərləndirirlər. - Maddiyyatdan qaçmaq. - Mənəvi rahatlıq - Vaxtı çox aparan fəaliyyətlərdən uzaq dururlar.

28	I abzas
29	Poetik funksiyada işlənmişdir. Digər funksiyada: Bir nöqtədən çıxan iki xəttin əmələ gətirdiyi həndəsi fiqur "bucaq" adlanır. (Riyazi termin kimi işləndiyi hər hansı cümlə) Bir bucaqda dayanmışdı. (İnformativ funksiya işləndiyi hər hansı cümlə)
30	V abzas

Sınaq 25

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	E	D	C	D	D	C	C	C

11	12	13	14	15
B	C	B	D	C

16	Təmkinlidir. Səbirlidir. Hisslərini idarə etməyi bacarır. Müəlliminə qarşı düşmən mövqe tutmur. Haqlı olduğunu bilsə də, müəllimə cavab qaytarmır. Tərbiyəlidir. Dərslərini yaxşı oxuyur. Savadlıdır. Çalışqandır. Bağışlamağı bacarır. Kinli deyil. Müəllimin davranışına baxmayaraq, dərslərindən soyumur. Əzmlidir. Ağıllıdır.
17	Doğrudur. Çünki müəllim öz hərəkətini anazliz edir ki, bundan sonrakı fəaliyyətində qıza qarşı davranışını başqa şagirlərinə qarşı təkrar etməməyə çalışır. Qiymət verəndə diqqətli olur. Əsl müəllim olmağa çalışır. Çünki şagirdinin doğru, haqlı olduğunu bilirdi. Özünün də yanıldığını vurğulayır. Çünki haqısızlıq etdiyini vurğulayır və bir daha bu səhvini təkrarlamamağa çalışır.
18	Füzuli yaradıcılığı ilə bağlı suallla
19	haqsızlıq etməmək; ədalətli (subyektiv olmaq); şagiridmi incitməmək; səhvimi təkrarlamamaq; əsl müəllim kimi davranmaq; şagirdlərimi narazı salmamaq; inşa yazıları;
20	Mətndəki müəllim obrazı tələbə qızın təmkinli davranışından çox şey öyrənir. Onun parlaq biliyindən təsirlənir və dəyişməyə qərar verir. Yəni o, şagirdindən yeni şey öyrənir. Qızın çox savadlı olmasına baxmayaraq, ona qarşı çıxmaması müəllimin baxışlarını, şagirdlərinə münasibətini dəyişir.O çalışır ki, bundan sonra şagirdlərinə qarşı münasibətdə haqsızlığa yol verməsin.

21	22	23	24	25
E	C	B	D	B

26

Müddəa	Fakt
Subliminal mesajlar səs vasitəsilə də ötürülə bilir.	1. “BBC” radiosunun ingilislərə arxa fonda gedən səs vasitəsilə təbliği 2. Oxunan azanın fonunda insanlara “müqavimət göstərmək əbəsdir, təslim olmaq lazımdır” kimi mesajlar verilir.

27

ABŞ hökuməti. Çünki vaxtilə subliminal mesajlardan istifadəni öz ərzisində qadağaın etsə də, İraqa daxil olarkən ondan istifadə etmişdi.

28

Ceyms Vikarinin subliminal mesajı: Kinoteatrlardan birində “Piknik” filminin nümayişi zamanı həyata keçirmişdi. Kola və popkorn satışını artırmaq üçün istifadə etmişdi. 25-ci kadrdan istifadə etmişdi. Satış faizini artırmışdı. Mesaj görmə vasitəsi ilə həyata keçirlmişdi. ABŞ-da baş tutmuşdu.Və s.
BBC-nin subliminal mesajı: Səs vasitəsilə ötürülmüşdü. 1922-ci ildə İngiltərədə baş tutmuşdu. “BBC” radiosunu təbliğ etmək üçün həyata keçirilmişdi. Dinləyicilərin sayının artmasına səbəb olmuşdu. Və s.
Hər ikisi: İnsanların şüuraltına təsir edilmişdi. Uğurla nəticələnmişdi. Qarşıya qoyulan məqsədə nail olunmuşdu. Və s.

29

1. Şüuraltına təsir edərək fikirləri beyinlərə yeritmək
2. Verilən mesajı beynin qəbul edib onu şüuraltına yazması və qeyri-ixtiyarı olaraq o mesajda veriləni yerinə yetirməyi əmr etməsi

30

Səbəb	Nəticə
	25-ci kadrı göz yox, beyin görür.
Kinoteatrda göstərilən filmin kadrları arasında tamaşaçılara tez-tez “kola iç, popkorn ye” sözləri göstərilirdi. Bu təzyiqə çox dözməyən tamaşaçıların böyük əksəriyyəti film bitdikdən sonra onlara “tapşırılanı” yerinə yetirdi. (Bu cümlələrdəki fikri ifadə edən cümlələr)	

Sınaq 26

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	D	C	B	A	C	D	B	C	E

11	12	13	14	15
B	C	B	A	D

16 Qarabağda həmin qış ot yox idi. Quraqlıq keçmişdi, taxıl da yox idi. Qırx-əlli minlik ordunu, bir o qədər atı, filləri, dəvələri saxlamaq mümkün olmayacqdı. Bu da düşmənin ziyanına olacaqdı. Əbu Səidin yolunu kəsmək mümkün olacaqdı. Müridləri silahlandırıb qoşunun sayını artırmaq mümkün olacaqdı. Xorasandan gələn yolları kəsib qoşununun bütün ərzaq yolunu bağlayacaqdılar.

17 Sara xatun oğlu Uzun Həsənin nümayəndəsi kimi başqa bir dövlətin hökmdarı ilə görüşə getmişdi. Hökmdar olan oğluna tövsiyələr verirdi. Dövlət işlərinin müzakirələri zamanı o da iştirak edirdi. Vacib plandan xəbərdar üç adamdan biri idi. Bütün bunlar dövlətin idarəetməsi zamanı qadınların da fikrinin nəzərə alındığını deməyə əsas verir.

18 2. Yolu düzgün seçə bilsən, düşmənin silahı özü üçün yükə çevrilər. (Əbu Turxan)
Şeyx Heydərin məsləhətinə görə düzgün yol seçsələr, düşmənin silahı özü üçün yükə çevrilərdi. Yəni qarşı tərəf hücum edib üstünlük əldə etdiyini düşünsə də, Şeyx Heydərin təklif etdiyi yol nəticəsində çətin vəziyyətə düşərdi. Düşmən mühasirəyə düşəcəkdi. Ərzaq yolları bağlanacaqdı.
3. Düşmənin çox təhlükəli olduğunu bildikdə geri çəkilin və onu aradan qaldıra biləcəyiniz vaxt qayıdın. (Atilla)
Şeyx Heydər Uzun Həsənə indilik geri durub daha əlverişli vaxtda hərəkət etməyi məsləhət görür.

19 Səmimi deyildi. Onun verdiyi hədiyyələrin mənası bunu deməyə əsas verir.

20 1. Düşmənini öldürmək əvəzinə onu şəfqətinlə yola gətir. (Ceyms Allen)

Mətnin üslubi xüsusiyyəti	Konkret nümunələrlə sübutu
Təşbeh işlənmişdir.	Beynin qandır. Sevincdən gözləri ulduz kimi parladı.
İnverisya	Çağır sərkədələrini.
Mübaliğə	Sənin bu döyüşün dirigözlü ölümün ağzına atılmaqdır. Uzun Həsən üçün zülmət gecə gündüzə döndü.
Sözün məcazi mənasından istifadə	Söhbəti uzatmaq, fikirlər haçalandı.

21	22	23	24	25
D	A	B	C	D

26	IV abzas
27	2. Çünki bu yarışlarda üç yaş qrupuna aid gənc qızların iştirakına icazə verilirdi: kiçik, yeniyetmə və gənc subay qızlar. Yəni digər qadınlar yarışlarda iştirak edə bilməzdilər.

28	Əsasını, təməlini qoymaq; yaratmaq. Prezident yeni peşə bayramı təsis etdi.
29	Kral qızı idilər. Məşhur idilər. İdmançı idilər. Qalib olmuşdular.
30	Müddəa: Hera oyunlarının xüsusi qayda-qanunları var idi. Fakt: Oyunlar ilk öncə ayinlə-ilahə Heraya qurban verməklə başlayırdı. İştirak edən idmançılar qoyun qanı və su ilə təmizlənirdilər. Qurbangahda ilahəyə çiçəklər, meyvələr, şərab və zeytun yağı qurban verilirdi və nəhayət, əsas hədiyyə - bu bayram üçün xüsusi toxunmuş və gözəl naxışlarla işlənmiş Peplos-ənənəvi olaraq qadın paltarı qoyulurdu. Qızlar saçlarını açıq buraxaraq qaçırdılar və qısa xiton geyinirdilər. Qızların hər birinin sağ çiyni açıq olurdu. Qaliblərə zeytun çələngi və Hera məbədində qurban kəsilən inək cəmdəyinin bir hissəsi təqdim edilirdi.

Sınaq 27

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	C	A	B	C	B	A	C	D	C

11	12	13	14	15
B	A	A	D	C

16	Xalq: Müharibənin acı nəticələrini yaşayırdı. Kədərini aşkar şəkildə yaşaya bilmirdi. Məcbur olduğu üçün küçələrə çıxmışdı. Qələbə xəbərinə laqeyd idi. Və s. Hakimiyyət: Xalqı qorxu altında saxlayırdı. Yeni müharibə planı qururdu. Xalqa kədərini yaşamağa imkan vermirdi. İnsanları təqib etdirirdi. İnsanlara təzyiq edirdi. Və s. Hər ikisi: Ehtiyat edirdi. Demək istədyini deməkdən çəkinirdi. Demək istədiyini gizlədirdi.
17	Əhali bu xəbəri çox sevinclə qarşıladı. Çünki mətnə görə xalq xəbəri sevinclə yox, laqeyd qarşıladı. Yaxınlarını itirən insanlar qələbə xəbərinə sevinə bilmirdirlər.
18	Hansı ad altında başlanmasından asılı olmayaraq son nəticədə müharibə sadəcə insan qırğınıdır. Cahan Pəhləvan iş başına keçdiyi zaman Azərbaycanın ən mühüm hissələri olan Marağa və Təbriz şəhərləri Ağ Süngər Əhmədin əlində qalmışdı. Buna görə də Cahan Pəhləvan azərbaycanlıları, xüsusən, aranlıları səfərbərliyə alaraq Təbirz və Marağanı qurtarmaq üçün uzun müddətli bir müharibə təşkil etmişdi.Yəni onun müharibə etmə səbəbi şəhərlərin xilas olunması idi. Ancaq nəticədə xalq əziyyət çəkirdi. Geri qayıdan əsgərlər arasında yaxınlarını görməyən insanlar onları itirdiklərini anlayır və dərin kədərə qərq olurdular. Qələbənin dəyəri onun əhəmiyyətindədir. Qələbə xəbəri elan olunmuşdu. Lakin insan itkisi verən xalq bu xəbərə sevinə bilmirdi. Hətta insanlar küçələrə də məcbur olduqları üçün çıxırdılar. Bu xəbər onlar üçün dəyərli deyildi. Buna görə də də əhəmiyyətli də sayıla bilməzdi.

19

	Problem	Həlli yolu
I abzas	Azərbaycanın ən mühüm hissələri olan Marağa və Təbriz şəhərləri Ağ Süngər Əhmədin əlində qalmışdı.	Cahan Pəhləvan əhalini səfərbərliyə alaraq uzun müddətli bir müharibə təşkil etmişdi.
II abzas	Çoxları öz oğul və qardaşlarını qalib qayıdan ordunun cərgəsində görməyərək kədərə batırdılar.	Matəm və kədəri qələbənin saxta və aldadıcı pərdəsi ilə gizlətməyə çalışanlar fəaliyyət göstərirdilər.

20

1. həyatı tərk etmişdi, dünyadan köçmüşdü, dünyasını dəyişmişdi, haqqın rəhmətinə qovuşmuşdu
2. ələ keçirmişdi, ələ gətirmişdi, cənginə keçirmişdi, girinə keçirmişdi, pəncəsinə keçirmişdi
3. Qədəm qoymuşdu, qədəm basımışdı, ayaq basmışdı, təşrif buyurmuşdu

21	22	23	24	25
B	A	E	D	B

26

1. Almanlar ehtiyacları olduğu halda əlavə yardım göndərmirdilər. Çünki onlar plandan kənara çıxmırdılar. 2. Almanlar düşmənləri də olsa, cəsur adamlara dəyər verirdilər.

27

Müddəa	Fakt
Almanalar Fərrux ağa Qayıbova hörmət edirdilər. Almanalar Fərrux ağa Qayıbovun igidliyini qiymətləndirirdilər.	Fərrux ağa Qayıbovin qəhrəmanlığı ilə bağlı məktub yazılır.
	Fərrux ağa Qayıbov layiqli şəkildə dəfn olunur.

28

İfadə	İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	İfadənin digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi
məcra	poetik	informativ	Çay məcrasını dəyişdi.
şahin	poetik	informativ	Şahin ovunun üstünə atıldı.
heykəl	informativ	poetik	Heykəl kimi dayanıb.

29

Rayon rəhbərliyi vəzifə qorxusu nəticəsində heykəlin stündəki yazını dəyişdi.

30

1. üzə çıxır, aşkar edilir, tapılır, müəyyən edilir, görünür və s.
2. əmin olur, arxayın olur, inanır, şübhədən əl çəkir, şübhəini kənara qoyur və s.

Sınaq 28

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	C	C	B	D	B	B	D	B	D

11	12	13	14	15
C	C	D	E	A

16

İfadə	İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	İfadənin digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi
yağırdı	informativ	poetik	Üstümə kədər yağırdı.
toplamağa	poetik	informativ	Biz almaları topladıq.
susmasından	informativ	poetik	Duyğuları susurdu.

17

◆ gözə çarpmayan, gözə dəyməyən, nəzərə çarpmayan, nəzərə dəyməyən, diqqəti cəlb etməyən və s.
❖ özünü itimək, çaşıb qalmaq və s.
⁕ Yaddan çıxarmaq, yadından çıxmaq, xatirindən çıxarmaq, fikrindən çıxarmaq, huşundan çıxarmaq və s

18

1. Təbliğ edilə bilər: xeyirxahlıq, diqqətcillik, yardımsevərlik
Əsaslandırma: Həsən bəy Nəcəfin paltarına fikir verib paltar üçün ona pul vermişdi.
Təhsilə maraq
Əsaslandırma: Nəcəf heç bir çətinliyə baxmayaraq məktəbə gedir, oxuyurdu.
Tənqid edilə bilər: diqqətsizlik, laqeydlik, qohumcanlı olmamaq
Əsaslandırma: İbrahim Nəcəfin onun evində qalmasından narazı idi.

19

1. təkrarən, təkrar, bir də, yenə (də), bir daha, növbəti daha, və s.
2. yanılmamışdı, səhv etməmişdi, düz başa düşmüşdü və s.

20

Cümlə	Cümlədə işlənmiş kontekstə uyğun olmayan ifadə	Həmin ifadəni əvəz edə bilən doğru ifadə
Buna görə də heç kimi görməmək üçün gözlərini tərtəmiz ayaqqabılarına zilləyərək dərs danışmağa başladı.	tərtəmiz	palçıqlı, çirkli, yaş və s.

21	22	23	24	25
C	D	E	D	C

26

Abzas	Abzasa aid plan bəndi	Həmin abzasda şərt kimi qoyulan fikir
II abzas	Hüquq	Dueldə iştirak etmək istəyən şəxslər qul olmamalı və onların borcu olmamalı idi.
VII abzas	Duelə hazırlıq Duelin şərtləri	Silahların hər ikisinin işlək vəziyyətdə olması mütləq idi.

27

Yaralanan şəxs bəzən ölmürdü. Bu zaman yaralı ya öz rəqibi, ya da kütlə tərəfindən linç edilirdi. Bu isə duel adətinə deyildi.

28

Müddəa	Müddəanı təsdiq edən faktlar
Duelin xüsusi qaydaları (şərtləri) var idi.	Dueldə iştirak edən tərəflər ən azı iki şahid ilə təmsil olunmalı idilər. Silahlar işlək vəziyyətdə olmalı idi. Dueldə iştirak etmək istəyən şəxs qul olmamalı, borcu olmamalı idi. Döyüşlərdə soyuq, yoxsa odlu silahdan istifadə edilib-edilməməsi əvvəlcədən müəyyənləşirdi. Əvvəllər yalnız azad insanların duel təşkil etmək və ya iştirak etmək hüququ vardı. Tərəflər arasında mübarizə bir tərəfin digərini tam məğlub edib sonda öldürməsinə qədər davam edirdi. Qaydaları əvvəlcədən müzakirə edirdilər. Silah seçimi əvvəlcədən razılaşdırılırdı. Və s. mətndə olan faktlar

29

2. Müstəsna vəziyyətdən çıxış yolu ancaq müstəsna qərarla tapıla bilər.
Bəzən tərəflər arasında uzun illər davam edən məhkəmə prosesləri zamanı hakim yekun qərar qəbul edə bilmir və tərəflərin məsələni duel yolu ilə həll etməsini məsləhət görürdü.
4. Hər bir tarixi dövrün özünəməxsus ədalət tərəzisi olmuşdur.
Qədim dövrlərdə tərəflər arasında problem yarananda onu duellə həll edirdilər. Bu, qəbilə başçılarının da iştirakı ilə baş verirdi. Sonrakı dövrlərdə isə tərəflər arasında uzun illər davam edən məhkəmə prosesləri zamanı hakim yekun qərar qəbul edə bilmir və tərəflərin məsələni duel yolu ilə həll etməsini məsləhət görürdü. Yəni problemin bu cür həlli yolu ədalətli hesab olunurdu. Öldürən və ya yaralayan tərəf qalib hesab edilirdi.

30

Sözün mətndənkənar ifadə etdiyi mənası (qarşılığı)	Həmin mənanın (qarşılığın) cümlə daxilində işlədilməsi
Nizam, səliqə	Stolun üstünü səliqəyə saldım.
Üsul, yol, tərz	Oyunun yolları müzakirə olundu.
Adət, dəb	Bu cür geyinmək adət (dəb) halını almışdı.

Sınaq 29

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	E	A	C	B	B	A	E	E	A

11	12	13	14	15
E	C	E	D	D

16	2. Qadınlar zəif ola bilər, amma analar hər zaman qüvvətlidir. Fantina bir qadın kimi xarici görkəmini düşünürdü. Dişlərini satmaq ona dəhşətli bir şey kimi görünürdü. Amma analıq hissi qalib gəldi. O, qızı üçün dişlərini qurban verdi. Bu da onun ana kimi necə qüvvətli olduğunu göstərir. 3. Suda boğulan saman çöpündən yapışar. Fantina çox çarəsiz idi. Qızına pul göndərə bilməməyi onu çox üzürdü. Buna görə də edilən təklif nə qədər dəhşətli görünsə də, o, təklifi qəbul etdi. Yəni o sanki saman çöpündən yapışıb xilas oldu.
17	❖ ağlını itirmək, başına hava gəlmək, ağlı başından çıxmaq (getmək), başı pozulmaq, huşu başından çıxmaq, başına soyuq dəymək, başına at təpmək ◆ səsini başına atmaq, çığır-bağır salmaq, səs salmaq, hay basmaq (salmaq, vurmaq) ⁎ razılığa gəlmək, sazişə gəlmək
18	Təbliğ edilə bilər: Analıq hissi, ananın övladına sevgisi Əsaslandırma: Fantina çarəsiz vəziyyətdi idi, övladına görə dişlərini satdı. Ruhdan düşməmək, ümidsizliyə qapılmamaq, fürsəti dəyərləndimək Fantina bu qədər çətin vəziyyətdə olmasına baxmayaraq ruhdan düşmür. Qızına pul göndərə biləcəyinə görə özünü xoşbəxt hesab edir. Tənqid edilə bilər: Fürsətçilik, insanların çətinliyindən istifadə etmək Əsaslandırma: Meydandakı şəxs Fantinanın ehtiyacı olmasından istifadə edərək onun dişlərini satın aldı
19	1. Orda olacağam, sizi gözləyəcəyəm, sizi qarşılayacağam və s. 2. Dərman alacaqlar, kömək edə biləcəyəm, heç nə olmayacaq, ona pul göndərə biləcəyəm və s.
20	<table><tr><td>Cümlə</td><td>Cümlədə işlənmiş kontekstə uyğun olmayan ifadə</td><td>Həmin ifadəni əvəz edə bilən doğru ifadə</td></tr><tr><td>Fantina sevincli halda evə qayıtdı və əhvalatı qonşusu Marqaritaya söylədi</td><td>sevincli</td><td>əsəbi, hirsli, qəzəbli</td></tr></table>

21	22	23	24	25
C	C	A	D	B

26

Abzas	Abzasa aid plan bəndi	Həmin abzasda ehtimal edilən fikir
I abzas	Qədimdə meditasiya	Ola bilsin ki, qədim Misirdə və hətta mayyalılar da öz dövlərində meditasiya ilə məşğul olublar.
VII abzas	Əsas məqsəd Və s.	Deyilənə görə, meditasiya insana o yolu tapması üçün lazımdır. Öldüyü zaman o yolu tapmayanların ruhunun yerdə azıb qalması, o yolu həyatında tapmış insanların ruhunun isə öldükdən sonra gəldiyi yerə geri dönə bilməsi düşünülür.

27

Bədənlə ruh arasında "qızıl ip" var ki, bu insanı ölməyə qoymaz və o ruh yenidən bədənə geri dönər.

28

Müddəa	Müddəanı təsdiq edən faktlar
1.Meditasiyanın tarixi bir çox dinlərlə (xalqlarla) bağlıdır. 2. Meditasiya yal nız bir dinlə bağlı deyil.	Qədim hindlilər də yoqa zamanı meditasiya ilə məşğul olublar.
	2. Qədim misirlilər və mayyalılar da öz dövlərində meditasiya ilə məşğul olublar. 3. Buddizmdə də meditasiya olub. 4. İslam dinindəki sufizm də meditasiyay oxşayır.

29

İfadə	İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	İfadənin digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi
ölməyə	informativ	poetik	Artıq bütün duyğularım ölüb.
əyilir	informativ	poetik	Bu yaşa qədər heç kimin qabağında əyilmədim.
oyadır	poetik	informativ	Ana uşağını yuxudan oyadır.

30

Sözün mətndənkənar ifadə etdiyi mənası (qarşılığı)	Həmin mənanın (qarşılığın) cümlə daxilində işlədilməsi
Azad edilmək	Öküzlər qoşqudan açıldı.
Təsis olunmaq, əsası qoyulmaq.	Yeni məktəb açıldı.
Yaranmaq, əmələ gəlmək, mümkün olmaq	Qarşıda geniş imkanlar açıldı.
İfşa edilmək, meydana çıxarılmaq; aydın olmaq, aşkar olmaq, üzə çıxmaq, məlum olmaq	Oğurluğun üstü açıdlı.
Çiçəklənmək, yarpaqlanmaq; görünmək, zahir olmaq	Yaz gəldi, güllər açıldı.
Deşilmək, dəlinmək, qazılmaq	Divarda deşik açıldı.
Baxmaq, çıxmaq	Bizim mənzilin pəncərəsi dənizə tərəf açılırdı.
Qopmaq, sökülmək	Köynəyimin bütün tikişləri açılmış
Götürülmək	Qutunun qapağı açıldı.
Cilalanmaq, pardaqlanmaq, təmizlənmək, ağardılmaq; parıldamaq, işıldamaq	Yuyulduqdan sonra xalçanın rəngi açıldı.
İşıqlaşmaq, aydınlaşmaq	Səhər açıldı.
Atılmaq, partlamaq	Güllələr açılan kimi hamı evə qaçdı.
Axmaq	Yaradan qan açıldı.

Sınaq 30

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	B	D	A	C	D	D	C	B	A

11	12	13	14	15
A	D	E	B	B

16

İfadə	İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	İfadənin digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi
gedə	poetik	informativ	Biz uzağa gedirik.
dayaz	informativ	poetik	Çox dayaz düşüncələrin var.
qoymuşdu	poetik	informativ	Qutunu bura qoyun.

17 Siz dağı dağ üstə qoyarsınız!

18	"O bu yerlərdə neftin ola bilməyəcəyini təkid etmiş, nefçi oğlu ilə mərc də gəlmişdi" cümləsi ilə çərçivədəki "Mənim ordudan qayıdan oğlumun da sizdə işləməyə çox həvəsi var. Amma qoymuram, qorxuram, əzabı heçə gedə, avara qala, kəndçiliyi yaddan çıxara" hissəsi ziddiyyət təşkil edir. Çünki çoban oğlunu neft sahəsində işləməyə qoymadığı üçün neftçi oğlunun olması mümkün deyildi.
19	Çoban: İnamsızdır, ağıllı sözlər ağlına batır, gənclərə inanır, neftçilərin işinə şübhə ilə yanaşır, oğlunun həyatına müdaxilə edir, oğlunu nəzarətdə saxlayır və s. İsmayıl: gələcəyə ümidlə və inamla baxır, inandırmağı bacarır, neftin çıxacağına şübhə etmir.
20	2. Lalın dilini anası bilər. Yer qatlarının sirrini bilən alimlər var. Və onlar da neftin yerini müəyyən edib çıxarılmasına nail olacaqlar. 3. Hər işin öz ustası var. Həm yer qatlarının sirrini bilən, həm də göydən xəbər verən adamlar olur. Onlar sayəsində insanlar həm göyün, həm də yerin sirlərindən agah olurlar.

21	22	23	24	25
E	B	E	D	C

26

Ailəsində lunatik olan şəxslərin bunu etməsi təhlükənin qarşısını ala bilər:	Lunatiklə qarşılaşan şəxslər bunu əsla etməməlidirlər:
1. Pəncərə və qapını bağlı saxlamaq	3.Lunatiklər gəzərkən qəfildən bunu etmək
2. Çarpayının qarşısına yaş dəsmal sərmək	

27 Uyğun deyil
Çünki ilk lunatiklər hələ yazının olmadığı vaxtlar olublar. Buna görə də onların nəyisə yazmaları həqiqətə uyğun ola bilməz.

28 nəsildə kimdəsə bu xəstəlik varsa, onda gələcəkdə də övlad və ya nəvə bu xəstəliyə tutulacaq.

29

Müddəa	Fakt
Somnambilizm müxətlif səbəblərdən yaranır.	1.Beyində olan bəzi genlər yerini dəyişdikdə somnambulizm yarana bilər. 2. Epilepsiya və nevrozun təsiri nəticəsində somnambulizm yarana bilər.

30 III abzas –müəmma-sirr, müəyyən edə bilmək-aşkar etmək, əmələ gəlmək-yaranmaq
VI abzas - Tez-dərhal, ön-qarşı, təhlükəli-qorxulu, baş vermək-ortaya çıxmaq

Sınaq 31

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	D	D	D	A	C	B	E	B

11	12	13	14	15
B	E	E	C	D

16

1. Ot kökü üstə bitər. Çünki xanın arvadı deyir : “Məgər bu tanıdığımız xanların hamısının dədə-babası xan olmuşdu? Nadir şah çobanın biri deyildimi? Çingiz övladı var ki, əsir olur, zaval gedir, nökər var ki, igidlik göstərib, ağasının taxtında əyləşir... Başda ağıl olsun, ortalığa çıxmağa ləyaqət olsun, yerdə qalanı düzələr”.

17

Mətndə məişət üslubunun əlamətləri özünü göstərir. Vaqifin anasının (xəcalət olacayıq, layığ olsun) və Bikə xanımın (heylə) dilində sərbəstlik, təbiilik müşahidə olunur.

18

❖ – qüssə çəkmək, fikir çəkmək, dərdə (qəmə) batmaq), qəm dəryasına qərq olmaq, gəmiləri batmaq, dəryada gəmisi batmaq, qəm çəkmək və s.
◆ – fikrə getmək, fikrə dalmaq, fikir dəryasına batmaq (qərq olmaq) və s.
⁕ – özündən çıxmaq, açığı tutmaq, hirsi başına vurmaq, hirsi tutmaq, hirsindən zəncir çeynəmək, cin atına minmək və s.

19

	Obraz	Problem	Problem üçün düşündüyü həll yolu
1.	Vaqif	Xan qızının göndərdiyi xonçanı boş qaytarmaq olmazdı.	Şeir yazır, onu xonçaya qoyub göndərir.
2.	Xan qızı	Vaqifin ona yazdığı məktub yoxa çıxmışdı.	Nökəri danlayır və məktubu tapmaq üçün geri göndərir.
3.	Xan	Vaqif cəsarət göstərib onun qızına məktub göndərmişdi.	Vaqifi yaxınında saxlayıb onu tanımaq üçün vəzifəyə təyin edir.
4.	Bikə	Xanın çox qəzəblənməsinin şahidi olur.	Xana təmkinli olsun deyə məsləhət verir.

20

Təkzib edir. Çünki mətnin əvvəlində Vaqifin heç də tək olmadığı, anası ilə birgə yaşadığı bildirilir.

21	22	23	24	25
C	B	E	A	B

26

İfadənin mənası: yavaşımaq, azalmaq
Nöqtələrin yerinə söz: artır, çoxalır, şiddətlənir, güclənir

27

Müddəa	Fakt
Konkistanın çox ağır nəticələri oldu. İspanlar və portuqaliyalıar Amerikada amansızlıq ediblər.	Astek mədəniyyətinin bir çox gözəl nümunələri məhv edildi.
	Asteklərin dövləti zəbt edildi. Paytaxt Tenoçtitlan qarət edildi. Hökmdar Montesuma öldürüldü. Astek tanrılarının qızıldan hazırlanan heykəllərini əridib külçə formasına salındı.

28

İfadə	İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	İfadənin digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi
əridib	informativ	poetik	Kədər onu əritmişdi.
dərinləşdirən	informativ	poetik	Mübahisəni dərinləşdirməyək.
seli	poetik	informativ	Sel kəndə zərər verdi.

29

Qızıl axtarışının ölkəyə xeyri	Qızıl axtarışının insanlara zərəri
Əhalinin sayı artırdı. Yeni şəhər salınırdı.	Təhlükə ilə üzləşirdilər. Xəstələnir, bəzən ölürdülər.

30

C. Karmak tərəfindən 1896-cı il avqust ayının 16-da Klondayk çayında tapılan qızıl Alyaskada tapılan ilk qızıl nümunələri hesab edilirdi. Ancaq C. Karmakdan əvvəl ruslar Alyaskanı kəşf edən zaman orada qızıl nişanələrinin yerini qeyd etmişdilər.

Sınaq 32

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	A	A	B	E	B	A	D	C

11	12	13	14	15
B	B	C	A	A

16

1. Torpaqlarına (meşəyə) müdaxilə ediləndə
2. İçlərindən biri (onları müdafiə edən, Əhməd) gözləri önündə tutulanda
3. Elin qayda-qanunları pozulanda
4. Pristavın qoruğa girmək qadağasından sonra el dilə gəldi.
5. Meşəni qoruğa çevirməyə qarşı gəldikdə

Və s. buna uyğun cavablar.

17	Torpaqlar kəndilərin əllərindən alınırdı. İnsanlar haqlarını müdafiə etməyi bacarırdılar. Ədalətsizlik var idi. Ölkə yadellilər (ruslar) tərəfindən idarə olunurdu. Və s. buna uyğun cavablar.
18	Onlara cəza verilir (Cəzalandırılırlar). Sibirə göndərilirlər (Sürgün olunurlar). Güllələnirlər (Öldürülürlər). Və s. buna uyğun fikirlər.
19	1. Yerli qayda-qanunları öyrənməyə çalışırdı. 2. Öyrəndiyi məlumatlardan (yerli qayda-qanunlar haqqında) bacarıqla istifadə edirdi. 3. Yerli əhaliyə qarşı hörmətsiz davranır. 4. Yerli əhaliyə yuxarıdan aşağı baxır. 5. İnsanlarla sərt danışır. 6. İnsanlara hədə-qorxu gəlir. 7. İnsanlarla istehza ilə danışır. 8. Ədalətsiz, zalım, qəddar, yekəxana, əsəbi, sərt və s. Və s. buna uyğun fikirlər.
20	Yad yerdə olan, qürbətdə yaşayan, özgə yerli, gəlmə, yad, tanış olmayan, kimsəsiz, biçarə, zavallı Və s. buna uyğun fikirlər.

21	22	23	24	25
B	D	D	E	B

26	Neftin tükənməz olduğu haqda olan fikri təkzib edir.
27	Məcbur olmaq Vaxtında etməmək, vaxtında görməmək; gecikdirmək, uzatmaq, ləngitmək, yavaşladırdılar Tələsdirərək çaşdırmaq, sıxma-boğmaya salmaq, darıxdırmaq, tələsdirmək və s. buna uyğun fikirlər.
28	<table><tr><th>Ehtimal</th><th>Həqiqət</th></tr><tr><td>Neft olan yerlərdə ot, ağac, kol-kos bitməz. Neft olan yerin təbiəti gözəl olmur.</td><td></td></tr><tr><td></td><td>Podratçılar qəsdən su təbəqəsini (lay) bağlamırdılar. Podratçılar sahibkarı aldatmağa çalışırdılar. Mədəni su basması dəhşətli fəlakət idi; su mədəni gölə döndərir, sahibkar zara gəlirdi.</td></tr></table>
29	II abzasın; 2-ci abzasın; 2.; II; ikinci abzasın; ikinci

30	2, 3, 5 və ya yatır, inadı yerə qoymadan, dilə tutub

Sınaq 33

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	C	A	D	E	B	D	B	E	C

11	12	13	14	15
D	C	A	B	B

16

Mətnin üslubi xüsusiyyəti	Həmin üslubi xüsusiyyətin əks olunduğu nümunə
a) epitet işlənmişdir b) mübaliğə işlənmişdir c) təşbeh işlənmişdir d) metafor e) metonimiya f) təkrir g) bədii sual h) məcazi mənalı ifadə	a) dərin həyəcan, gözəgörnməz (coşqun) dalğalar; alovlanan azadlıq hərəkatı, sonsuz zövq; solğun üz; şikayətsiz, tələbsiz baxış b) bir göz qırpımında məktəbə gedir c) quş kimi çırpınan ürək d) coşqun dalğaları onu öz ağuşuna alaraq çox uzaqlara apardı, milli qürur hissi baş qaldırdı. e) ... şəhət xoşbəxt günlər keçirirdi. f) Bir ilə yaxın idi ki, ... Bir ilə yaxın idi ki, ... g) .... bu üsyan ruhu haradan yaranmışdı? h) Ürək yanğısı, baş qaldıran, hakim kəsilən, hərəkatın coşqun dalğaları, qüurunu yaralamışdı, itin-qurdun uşağına dərs demək, milli hissin oyanması, üsyan ruhu, yüksək təhsilə çatdırmaq, ləzzətlə oxuyurdular (bura yuxarıdakı nümunələr də yazıla bilər); mətndəki frazeoloji birləşmələr

17

1. Milli hökümət qurulmuşdu.
2. Dükanların üzərindən farsca lövhələr götürülmüş,yerinə Azərbaycan dilində yazılmış lövhələr vurulmuşdu.
3. Küçələrin adları dəyişdirilib azərbaycanca olmuşdu.
4. İnsanlar ana dilində danışırdılar.
5. Azərbaycan dilində qəzet nəşr olunurdu.
6. Azərbaycan dilində təhsil verən məktəb təşkil olunmuşdu.
7. Gənclər fəallaşmışdı.
8. Şəhər xoşbəxt günlər keçirirdi.

Və s. buna uyğun cavablar.

18 it-qurd

19	Qızı Südabə xanım milli hökumət qurulandan sonra müəllimliyə getmək istədiyini bildirdikdə o cin atına mindi (əsəbindən zəncir çeynədi, qan beyninə vurdu (sıçradı), acığı tutdu, hirsi tutdu, beyninin qurdu tərpəndi, hirsi başına (təpəsinə) vurdu, özündən çıxdı), az qaldı vurub evin altını üstünə çevirsin (aləmi bir-birinə vursun).
20	Südabə obrazı Fars zabiti ilə olan hadisədən sonra Südabədə milli qürur hissi baş qaldırdı. O, azadlıq hərəkatına qoşuldu. Xalqı üçün xidmət göstərməyə başladı. Fars zabiti ilə olan təsadüf olmasa idi, bəlkə də, bu hisslər Südabədə baş qaldırmayacaqdı. Demək, bu təsadüf Südabənin daxilində olan hisslərin üzə çıxmasına səbəb oldu.O, xalqının övladlarına təhsil verməyin gözəl bir əməl olduğunu anladı. Südabə hər kəs kimi öz həmvətənlərinə xidmət etmək üçün fürsət gözləyirdi. Belə bir fürsət milli hökumətin qurulması oldu. Milli hökumət qurulandan sonra müəllim kimi fəaliyyət göstərərək həmvətənlərinə xidmət göstərirdi. Və s. buna uyğun fikirlər.

21	22	23	24	25
B	D	D	B	A

26

Müddəa	Fakt
	Parisdə olarkən gedib su kəmərinə və qurğulara baxırdı. Hacı məni görəndə dedi ki, bu şəhərin su kəmərinə və qurğulara gedib baxacağam, sən də qoşul mənə. Və s. buna uyğun cavablar. Qeyd: Fakt mətndə öz əksini tapmalıdır, şagirdin mətnin məzmunundan çıxardığı (əlavə fikirlər artırmaq) cavablar fakt kimi qəbul edilməsin.
Əhalinin suya olan ehtiyacı ödənmirdi. Sutəmizləyən qurğular əhalinin suya olan ehtiyacını aradan qaldıra bilmədi. Və s. buna uyğun cavablar.	

<table>
<tr><td>27</td><td>Həyətlərdəki quyu:
Kasıbların suya olan əsas ehtiyaclarını ödəyirdi.
Cürbəcür xəstəliyə səbəb olurdu.
Hökumət vaxtaşırı bu quyulara dərman tökürdü.
Hökumət torpaqla doldururdu.

Lindleyin qazdırdığı quyu:
Qubanın yaxınlığında qazılmışdı.
Bakıdan 190 kilometr uzaqda qazılmışdı.
Bakının su ilə təminatına səbəb oldu.
Bakı-Şollar su kəmərinin mənbəyini təşkil etdi.
Bələdiyyə idarəsində Quba ətrafında tapılmış su mənbəyinə (quyu) şübhə ilə baxırlar.
Bu quyudan əhaliyə gündə üç dəfə - səhər, günorta və axşamüstü su verildi.

Ortaq:
İnsanların suya olan ehtiyacını ödəyirdi.
Torpağın qazılması ilə əldə olunurdu.</td></tr>
<tr><td>28</td><td>1. Xarici şirkətlə 25000 manata müqavilə bağlayır.
2. Avropanın bir neçə şəhərinə su kəməri çəkmiş mühəndis Uilyam Lindleyi Mayndan gətizdirir və ona çeşmə axtarmağı tapşırır.
3. Quba ətrafında tapılmış su mənbəyinə şübhə ilə baxanları Şahdağın öz qarı və buzlaqları əbədi olduğu kimi, Şollar çeşməsinin suyunun da əbədi olduğuna inandırır.
4. Parisdə olarkən su qurğularına baxıb nəsə öyrənməyə çalışır.
5. Şollar su kəmərinin çəkilməsində yaxından iştirak etdi.
6. Xeyirxahlıq etmişdi.
Və s. buna uyğun cavablar.</td></tr>
<tr><td>29</td><td><table>
<tr><td>Səbəb</td><td>Nəticə</td></tr>
<tr><td>Kəmərin çəkilməsi çox baha başa gəlirdi.
Layihədə göstərilən kəmər çox baha başa gəldiyinə görə
Və s. buna uyğun cavablar.</td><td></td></tr>
<tr><td></td><td>Layihə təsdiq edildi.
İş sürətləndi.
1916-cı ilin axırlarında Bakı-Şollar su kəməri hazır oldu.
Bakı su ilə təmin olundu.
Əhalinin suya olan tələbatı qismən ödənildi.
Və s. buna uyğun cavablar.</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td>30</td><td>“Tələbat, lüzum, gərərklik” sözlərinin işləndiyi hər hansı cümlə.</td></tr>
</table>

Sınaq 34

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	B	D	C	D	B	D	B	C	E

11	12	13	14	15
D	D	A	B	D

16

Həqiqi mənada işlənmiş söz	Məcazi mənada işlənmiş söz	Sözü mətndəkindən fərqli mənada (həqiqidirsə, məcazi; məcazidirsə, həqiqi) cümlədə işlədin.
	kəsərli	Mətbəxdə kəsərli bıçaqlar işlətməlisən. Və s. buna uyğun cavablar.
iti		Onun iti ağlı var. Və s. buna uyğun cavablar.

17 (Xəzinəsindən) keçməyə hazırdır, əl çəkmək, vaz keçmək, qurban vermək
Və s. buna uyğun cavablar.

18 Fərrux Yasardan kömək istəmək;
Fərrux Yasardan faydalanmaq;
Fərrux Yasarın gücündən istifadə etmək;
Fərrux Yasarla müttəfiq olmaq.
Qüvvələr arasında ziddiyyət yaratmaqla maneəni aradan götürmək istəyirdi.
Fərrux Yasarla birləşib İsmayılı (Əhməd şah) aradan götürmək.
Və s. buna uyğun cavablar.

19 Əbih Sultan həm Əhməd şah, həm də İsmayıl şahdan təhlükə gözləyirdi. O bilirdi ki, Şirvanşah Fərrux Yasar da onun kimi hər iki qüvvə ilə ziddiyyətli münasibətdədir. Buna görə də onalara düşmən münsibət bəsləyən Fərrux Yasarla ittifaq yaratmaq qərarına gəlir. Beləliklə, bir-birinə düşmən olan iki tərəfdən birinə dostluq əlini uzatmağı düşünür.
Əbih Sultan İsmayılı düşmən hesab edir. İsmayıl həm də F.Yasarın düşməni idi. Əbih Sultan belə nəticəyə gəlir ki, Fərrux Yasarla müttəfiq olsun.
Və s. buna uyğun cavablar.

20 1. Bəysunquru taxtdan salması; döyüşdə məğlub etməsi.
2. Fərrux Yasarın qohumlarını Təbriz taxtına qaytaracaq olması.
Şahzadələri ya Əlvənd, ya da Murad Mirzəni taxta çıxarmaq üçün əlindən gələni eləyə bilər.
Öz siyasi bacarığı ilə Fərruxu Yasar kömək edə biləcəyini düşünürdü.
Qızılbaşlarla Fərrux Yasarın düşmən olması, İsmayılın aradan götürülməsi
Və s. buna uyğun fikirlər.

21	22	23	24	25
C	C	D	D	E

26	Çünki həmin zavoddan dünyada ancaq bir dənə idi. Həmin zavod yeganə idi. Zavod tək idi. Və s. buna uyğun cavablar.
27	1. Silah üzərində işlərin bir neçə ölkədə aparılmasını nəzərə alsaq, hazırlanan bombanın müxtəlif ölkələrin nümayəndələrinin əməyinin nəticəsi hesab etmək olar. 2. Bundan sonra Almaniya elmi, istehsalat və maliyyə resurslarını ancaq yeni növ silahların qısa müddətdə hazırlanması layihələrinə yönəltməyə qərar verildi; "Uran layihəsi" üzrə dövlət maliyyələşdirməsi dayandırıldı. Və s. buna uyğun cavablar.
28	1. Gecikdirmədən sözdən işə keçilir. Həyat bu plana mane olmaqla göstərdi ki, onlar yanılırlar. 2. Cümlə(lər) bədii üsluba aiddir.
29	(Adi uran filizinin tərkibində çox kiçik həcmdə olan) uran-235 ; uran
30	ehtiyat, vasitə, imkan, mənbə, vəsait və s. buna uyğun cavablar.

Sınaq 35

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	A	B	D	C	E	D	B	B	E

11	12	13	14	15
D	A	E	E	D

16	Dram dilində yazılmalıdır. Dialoqlar şəklində yazılmalıdır. Remarkadan istifadə olunmalıdır. Əyani göstərmə üsulundan istifadə olunmalıdır. Həyat hadisələri obrazların dili ilə canlandırılmalıdır. Və s. buna uyğun cavablar.
17	1. Əsgərlər yeni döyüşlərə, toqquşmalara göndərilə bilərlər. 2. Əsgərlər fəhlələrin, kəndlilərin, inqilab etmiş camaatın üstünə göndərilə bilərlər. 3. Əsgərlərin əli qardaş qanına boyana bilər. 4. Qırğın törəyə bilər. 5. Faciəyə səbəb ola bilər. 6. Müharibə ola bilər. Və s. buna uyğun cavablar.
18	1. Müharibə olmuşdu (bitmişdi). 2. Yeni dövlət qurulurdu. 3. İnqilab baş vermişdi. 4. **Müharibə, inqilab, yeni hökumət** şəklində yazılan cavablar. Və s. buna uyğun cavablar.
19	A – bədii üslub B – bədii sual (ritorik sual) C – təşbeh (bənzətmə)
20	Təslim olmaq, məğlubiyyətini etiraf etmək, razılaşmaq

21	22	23	24	25
B	D	E	B	D

26	III abzası
27	vacibdir, əhəmiyyətlidir, mühümdür, uyğundur, əlverişlidir, yaxşıdır və s. buna uyğun cavablar.
28	Sxemdə 1 və 2 yazılan rəqəmlərin qarşısına aşağıdakı faktlardan hər hansı biri yazılır: Oddan faydalanmaq; gəmilərə yelkən taxmaq; külək və günəş enerjisindən istifadə; yelkənli ticarət gəmiləri və hərbi gəmilərin hava cərəyanlarının enerjisi sayəsində hərəkətə gətirlməsi; külək (yel) dəyirmanlarının yaradılması; külək mühərrikləri ilə su qaldırmaq; buğda üyütmək və müxtəlif dəzgahları hərəkətə gətirmək; hidromühərriklərdən istifadə yolu ilə su nasos stansiyalarının yaranması; yel dəyirmanlarının gücü ilə yeni torpaqlar hazırlanması; tarlaları suvarmaq üçün yel dəyirmanlarının işlədilməsi; külək mühərriklərndən istifadə edərək taxta-şalban doğrayan maşınları işə salmaq; külək mühərriklərinin gücündən dəniz akvatoriyasının əkinə yararlı sahələrə çevrilməsi məqsədilə qurudulmasında istifadə edilməsi
29	İnkar olunmaz (edilməz), gizlədilməz, təkzib edilməz və s. buna uyğun cavablar.
30	1-ci fikir seçilir. “Bərpa olunan”dır cavabı seçilir.

Sınaq 36

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	C	A	C	B	A	D	A	B	C

11	12	13	14	15
B	E	C	B	B

16	1. Satılan qozaların sayı bilinsə, kasıb qardaşın nə qədər gümüş qazandığı müəyyən edilər. 2. Satılan qozaların sayını müəyyən etməklə. 3. Qozaların sayını bilməklə. 4. Hökmdar hər qozanı bir gümüşə satmağı tapşırmışdı. Buna görə də kasıb qardaşın neçə qoza satdığı bilinsə, əldə etdiyi gümüşün sayı da məlum olar. 5. Şam qozalarının və ya qozaların. 6. Şam qozası alan insanların sayını bilməklə. 7. Yığdığı qozaların sayını bilməklə. 8. Hökmdara nə qədər şam qozası hədiyyə edildiyini bilməklə. 9. Hökmdara neçə adamın qoza hədiyyə etdiyini bilməklə. 10. Şəhərə apardığı şam qozalarının sayını bilməklə.
17	1-ci hökmüm qarşısı işarələnir. Faktlar: 1. Şəhərdə şam qozasına ehtiyac olduğunu deməklə qardaşını aldadır. Qardaşına yalan danışır. Qardaşına həqiqəti demir. Qardaşını ələ salmaq üçün yalan danışır. Qardaşını aldatması (ələ salması). Bu gün heç kim qoza almaq istəmirdi deməsi. Və s. buna uyğun fikirlər. 2. Varlı qardaş nə qədər var-dövləti var idisə, hamısını satıb şam qozası aldı. Əlindəki pulun hamısını şam qozası almaq üçün verdi. Hətta bunun üçün adamlar tutub araba-araba şam qozası yığdırdı. Qardaşının şam qozası satdıqdan sonra varlanmasını görüb öz var dövlətini satıb qozaya verdi. Bunlarla kifayətlənməyib əlavə adamlar tutudurub qoza yığıdırdı. Əlində olan bütün varını-yoxunu satıb qoza aldı ki, o da satıb varlansın. Hətta gözü doymayıb əlavə adamlar tutub qoza da yığdırdı. Və s. buna uyğun fikirlər.

18	Səbəb	Nəticə
		Qardaşının ona dediklərinə inandı. Qardaşının yalanına inandı. Həyat yoldaşı ilə birgə şam qozası yığıb şəhərə getdi. Şam qozası satmaq fikrinə düşdü. Və s. buna uyğun fikirlər.
	Hökmdar hamının ona bir şam qozası hədiyyə etməsini əmr verdi. Hökmdar kasıbın özü belə bilmədən ona kömək etdi. Hökmdar kömək etdi. Hökmdar yalançı və hiyləgər qardaşın kasıb qardaşını ələsaldığını anlayıb ona yardım etdi. Hökmdarla rastlaşdı. Hökmdar ona şam qozasının 1-ni 1 gümüşdən az satmamağı dedi. Hökmdar kasıb qardaşın təmiz və dürüst adam olduğunu anlayır. Və s. buna uyğun fikirlər.	
19	Varlı qardaş kasıb qardaşla əylənərək ona şam qozası satmağın mümkün olduğu barədə yalan demişdi. Sadəlövh kasıb qardaş ona inanaraq şam qozası satmaq üçün şəhərə getmiş, hökmdarla qəribə tanışlığı sayəsində qozaları, həqiqətən, sata bilmişdir. Varlı qardaş da bunun mümkün ola biləcəyinə özü də inanmış, şam qozası toplayıb şəhərə getmişdi. Amma heç kim şam qozası almadığı üçün müflis olmuşdu. Varlı qardaş kasıb qardaşını ələ salmaq üçün ona mümkün olmayan bir təklif etmişdi. Sonra da özü bu təklifə inanaraq işə girişmiş və müflis olmuşdu. Və s. buna uyğun fikirlər.	
20	1.Varlı qardaşın vəziyyəti öyrənməsi. (Varlı qardaşın vəziyyətdən xəbər tutması. Və s. uyğun fikir) 2. Varlı qardaşın hər şeyini satıb qoza alması və şəhərə getməsi.. (Varlı qardaşın pulunun hamısını şam qozasına verməsi və satmağa aparması. Varlı qardaşın adam tutub şam qozası yığdırması. Və s. uyğun fikir) 3. Varlı qardaşın şam qozasını sata bilməməsi. (Varlı qardaşın müflis olması. Varlı qardaşın qozanı sata bilməyib müflis olması. Və s. uyğun fikir) Və s. buna uyğun fikirlər.	

21	22	23	24	25
D	E	E	D	E

26	<table><tr><th>Mətnin giriş hissəsində əks olunmuş problem</th><th>Mətnin giriş hissəsində əks olunmuş problemin həlli yolu</th></tr><tr><td>Sahibkarlar öz gəlirlərini hesablaya bilmirdilər.</td><td>Sahibkarın öz işinə daha da ciddi yanaşıb başqa yollar axtarır.</td></tr><tr><td>Satıcılar müəssisə sahiblərinə qarşı dürüst deyildilər.</td><td>Satıcıların oğurluğunun qarşısı alınır.</td></tr><tr><td>Satıcılar müəssisə sahibinə çatacaq gəliri mənimsəyirdilər.</td><td>Kassa aparatının kəşf olunur.</td></tr><tr><td>Sahibkar biznesindən elə də gəlir əldə edə bilmirdi. Kifayət qədər müştərisi olsa da, gəliri az idi. Və s. buna uyğun fikirlər.</td><td>Kassa aparatının sayəsində müəssisə sahibi öz gəlirlərinə nəzarət edə bilir. Və s. buna uyğun fikirlər.</td></tr></table>
27	Ritti. IV abzas
28	İndiqator (detalı, hissəsi)
29	V və VI abzasların və ya VI və V abzasların 5-ci və 6-cı abzasların və ya 6-cı və 5-ci abzasların
30	Söz: böyük (gəlir) Həqiqi mənada işləndiyi cümlə: Bizim böyük evimiz var. Və “böyük” sözünün həqiqi mənada işləndiyi cümlələr.

Sınaq 37

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	C	D	D	E	A	A	B	B	A

11	12	13	14	15
D	E	A	D	D

16	<table><tr><td>Həqiqi mənada işlənmişdir.</td><td>Məcazi mənada işlənmişdir.</td><td>Fərqli (həqiqidirsə, məcazi; məcazidirsə, həqiqi) mənada cümlədə işlədin.</td></tr><tr><td></td><td>+</td><td>Həqiqi mənada: Mən isti çay içdim. Və s. buna uyğun cavablar.</td></tr></table>
17	Gec-tez uğur qazananlar uğur qazanacağına inananlardır.
18	Həyata keçirmək, gerçəkləşdirmək, həqiqiləşdirmək, doğrultmaq və s. buna uyğun cavablar.
19	- 4-cü və 5-ci abzasların əlaqələnməsində bir-birinə zidd fikirlər var. - “Bundan sonrakı həyatımda onu bir daha heç vaxt heç yerdə görmədim” cümləsi çıxarılsa, düzgün əlaqə bərpa olunar.

20	Zəhmətkeşdir; məqsədinə çatmaq üçün çalışır;, fiziki qüsurunun olmasına baxmayaraq xəyallarının arxasınca gedir; əzmkardır(əzmli); qərarlıdır; istədiyi peşəyə yiyələnmək istəyir; həyata bağlıdır; ətrafına müsbət təsir edir; özünə güvənir; inamlıdır və s. uyğun cavablar.

21	22	23	24	25
E	E	A	C	B

26	4-cü və 5-ci abzasların; 4 və 5; IV və V
27	Seçilmiş hökmün sırası: 2 Hökmün əsaslandırılması: Bərbərlər bütün günü müştərilərlə söhbətlər edirdilər. Buna görə bərbərlərin bütün olanlardan məlumatları olurdu. Bu səbəbdən də Edo şəhər hakimiyyəti bərbərlərin boynuna bir "vəzifə" də qoymuşdur ki, hər gün bütün eşitdikləri, bildikləri, gördükləri haqqında hakimiyyət nümayəndələrinə məlumatlar versinlər. Yanğınların qarşısının alınması üçün bərbərlərin məlumatlarından istifadə edilirdi. Polislər hər zaman hər yerdə ola bilmirlər. Amma hər yerdə müxtəlif peşə adamları olduğu üçün polislər bu yolla hər şeydən məlumatlı olurlar. Və s. buna uyğun fikirlər.
28	Tikinti materiallarını satmaq Və s. buna uyğun fikirlər.
29	1. Evlər taxtadan tikilirdi. 2. Evlər bir-birilərinə yaxın tikilirdi.
30	Toyami şəhərinin qanunvericilik orqanlarının göstərişi ilə bərbərlər və digər məişət sahəsində işləyənlər üçün xüsusi ilkin psixoloji yardım göstərmək kursları açılmışdır. Bərbərlərə və digər məişət sahəsi işçilərinə öz müştərilərinə ilkin psixoloji yardımlar göstərmələrini təmin edəcək xüsusi dərslər keçirlər.

Sınaq 38

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	D	A	C	C	A	C	D	D	C

11	12	13	14	15
C	C	B	C	A

16	Müəllifin dilində işlənməyən söz: "Qudurub" sözü Əvəzində: azğınlaşmaq; həddini aşmaq, cığırından çıxmaq, hərəkətlərində və danışığında hüdudu aşmaq, danışığını bilməmək, tay-tuş tanımamaq, özünü yüksək tutmaq və s.
17	əlacı kəsilmək, ürəyindən qara qanlar axa-axa (axmaq)

18

Ehtimal olunan doğru cavab nümunələri:
1. Şair saraya getmək istəmir.
2. Padşah özü gəldiyi üçün şair saraya getmək məcburiyyətində qalır.
3. Şair el-obası üçün darıxır.
4. Padşah şairə həsəd aparmağa başlayır.

19

Səbəb	Nəticə
Şair el-obasından ötrü darıxır. Şair öz yurdunu özləyir. Şair öz yurdundan ayrı düşdüyü üçün. Və s. buna uyğun fikirlər.	
	Padşah qəzəblənib şairi saraydan qovmağı əmr edir. Padşah şairi sərt tənqid edir. Padşah şairi saraydan birdəfəlik qovur. Və s. buna uyğun fikirlər.

20

Sözün termin kimi işlənə bilən qarşılığını müəyyən edin.	Həmin qarşılığı məcazi mənalı ifadənin tərkibində işlədin.
Ürək	"Ürək" sözünün hər hansı bir məcazi mənalı birləşmənin tərkibində işlənməsi. Məsələn: ürəyi açılmaq, ürəyi qanadlanmaq, ürəyi ağzına gəlmək, daş ürək və s.

21	22	23	24	25
A	B	E	C	D

26

XVI əsrin ortalarında Avstriya imperatorunun elçisi Türkiyədəki bağçaların birində zanbaq görür və onun toxum və soğancıqlarının öz ölkəsinə aparılmasına nail olur. Zanbaq sonralar Avropanın digər ölkələrində, daha sonra isə Amerikada yayılır.

27

1. Buna qədər zanbaqların artıq 300-ə yaxın növü məlum idi. – III abzas
2. Festivalı izləmək üçün çox sayda insan gəlir. – IV abzas

28

Türkiyədə "lalə" deyərkən "zanbaq" nəzərdə tutulur. Adam zanbaq gələcəyini gözləyir, ancaq gözləmədiyi sifarişi alır. Onun üçün də bu anlaşmazlıq baş vermişdir.
Və s. buna uyğun fikirlər.

29

Cümlədə metafor və ellipsis var.
Cümlədə həm köçürmə, həm də ixtisardan istifadə edilmişdir.
Obrazlılıqdan (emosionallıq) istifadə edilmişdir.
Məcazilikdən istifadə edilmişdir.
Köçürmədən - metafordan istifadə edilmişdir.
İxtisardan istifadə edilmişdir.
Bədii təsvir vasitələrindən istifadə edilmişdir.

30

şöhrət qazanır – (Bu ifadə cümlə daxilində yanaşı yazıla bilər.)

Sınaq 39

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	B	A	D	D	B	E	A	C	B

11	12	13	14	15
C	E	C	C	C

16	Padşah ədalətsiz hakimlərin olduğuna şahidlik etdi. Padşah xalqa zülm edən hakimlərin olduğuna şahidlik etdi. Yerlərdə hakimlərin xalqa zülm etməsinə şahidlik etdi. Padşah ədalətli hakimlərin olduğunu da gördü. Padşah xalqa zülm etməyən hakimlər də gördü. Padşah həm ədalətli, həm də ədalətsiz hakimlər gördü. Yerli hakimlərdən ədalətli olanlara da gəldilər, yolundan çıxanlara da, gözü ayağının altını görməyənlərə də. Və s. buna uyğun fikri özündə əks etdirən cavablar.
17	Mətndə olan “gözü ayağının altını görmürdü” ifadəsi məcazi, verilmiş cümlədəki eyni ifadədədə isə sözlər həqiqi mənada işlənmişdir. Mətndəki nümunə məcazi, verilmiş cümlədəki nümunə isə həqiqi mənada işlənmişdir. 1-ci ifadə məcazi mənada, 2-ci ifadə həqqiqi mənadadır. 1-ci ifadə frazeoloji birləşmədir, 2-ci ifadə sərbəst söz birləşməsidir. 1-ci ifadə qürurlanmaq, saymamaq, qudurmaq mənasındadır, 2-ci ifadə isə öz həqiqi mənasındadır. Və s. bu fikirləri özündə əks elətdirən cavablar.
18	Hakimlər ədalətsiz davransalar, xalqı öz əleyhlərinə qaldırarlar. Bundan da özləri zərər görmüş olarlar. Hakimlər xalqa zülm etsələr, xalq bu zülmə qarşı çıxar və həmin hakimləri devirər. İnsan nə qədər başqaları ilə pis rəftar edərsə, başqaları da onunla o cür rəftar edər və zərər insanın özünə dəyər. Və s. bu fikri özündə əks etdirən cavablar.
19	Məlumdur ki, kimyəvi təmiz su müsbət 100 dərəcə (selsi) temperatura qədər qızdırılan zaman qaynayır və bu proses davam etdikcə o, maye halından buxar halına keçir.

20

Hadisə	Məqsəd	Nəticə
Padşahla vəzir xalqın içərisinə çıxdılar.	Xalqın necə yaşamasını öyrənmək istəyirdilər. Camaatın necə yaşamasını müəyyənləşdirmək. Yerli hakimlərin xalqla necə rəftar etdiyini öyrənmək üçün Hakimlərin camaatla necə davrandığını öyrənmək üçün Və s. buna uyğun fikirlər.	Xalqın necə yaşaması ilə tanış oldular. Xalqı incidən hakimlərə rast gəldilər. Həm ədalətli, həm ədalətsiz hakimlərə rast gəldilər. Padşah əmr etdi ki, hakimlər xalqla mülayim, ədalətli rəftar etsiniər. Ədalətli idarəçilər də gördülər, zalım, bədrəftar insanlarla da rastlaşdılar. Yerli hakimlərdən ədalətli olan da var idi,zülm edən də var idi. Ədalətlə hərəkət edən də var idi, ədalətsizlik edən də var idi. Hakimlərdən bəzisi xalqa zülm edir, bəzisi həddindən artıq qudurmuşdu, Allahı unutmuşdu. Və s. buna uyğun fikirlər.

21	22	23	24	25
B	A	C	C	D

26

Aid olduğu üslub yerinə “Elmi üslub” yazılır.
Klasterin xanalarına da elmi üslubun özünəməxsus xüsusiyyətləri yazılır.
1. Elmi üslubda şərh etmək, izah etmək, müəyyən bir məsələ haqqında fikir söyləmək, nəticə çıxarmaq xarakterikdir.
2. Əsas göstəricisi terminlərdir.
3. Monoqrafiyaların, dəsrliklərin, elmə aid müxtəlif məqalələrin dilidir.
4. Konkret anlayış ifadə edir.
5. Modallıq bildirən söz və ifadələr, mürəkkəb cümlələr, ara sözlər, qrafiklər, düsturlar daha çox işlənir.
6. Fikrin birmənalılığı əsasdır.
7. Fikrin çoxmənalılığına yer verilmir.
8. Ölçü vahidləri ixisarla verilir.
9. Konkretlik, dəqiqlik, ardıcıllıq, termin sıxlığı ilə xüsusiyyətlənir.
10. Aparıcı üslublardan biridir.
11. Normalara tabedir.
12. Bədiilik olmur, frazeoloji birləşmələrdən istifadə edilmir.
13. Elmi təfəkkürün məhsuludur.
14. Yazılı və şifahi formada olur.

27	İslam inanclarına görə, bu bulaq İbrahim peyğəmbərin (ə.s.) körpə oğlu İsmayıl susuzluqdan ağladığı vaxt möcüzəli şəkildə Allah tərəfindən yaradılmışdır. Deyilənə görə, İbrahim peyğəmbərin (ə.s.) həyat yoldaşı Həcər xanım bulaqdan su doldurduqdan sonra onun dayanmamasını istəyib. Buna görə də bir neçə dəfə "zəm-zəm" sözünü təkrarlayıb. O vaxtdan da su daim axır. Və ya Deyilənə görə (İslam dininə əsasən), İbrahimin (ə.s.) oğlu susayan vaxt Allah onlara bu suyu yerdən qaynatmışdır. Uşağın anası Həcər xanım bundan təsirlənmiş və dayanmasını istəmişdir. O vaxtdan bu su, yəni zəm-zəm dayanmamışdır.
28	1. Aclıq hissini aradan qaldırır və ya Digər sualara nisbətən daha qidalandırıcıdır. 2. Baş ağrısını dayandırır. 3. Qızdırmanı aşağı salır. 4. Minerallarla zəngindir.
29	1. Yaponiyalı alim Masaru Emoto müşahidə etmişdir ki, zəm-zəm kristalları "Quran" oxunduğu zaman paklaşır və şəffaf rəng alır. 2. Yaponiyalı alim Masaru Emoto müşahidə etmişdir ki, zəm-zəm kristalları səsə reaksiya verir. 3. Müxtəlif dəyişkən kristal quruluşa malik olan zəm-zəm Allah kəlamı (Quran) oxunduqda şəffaflaşır, zəng səsində isə tündləşir. 4. Su səsə müəyyən reaksiya verir.
30	<table><tr><td>Ehtimaldır.</td><td>Faktdır.</td><td>Ehtimal, yaxud fakt olması ilə bağlı fikir söyləmək mümkün deyil.</td></tr><tr><td>2</td><td>1, 4, 5</td><td>3</td></tr></table>

Sınaq 40

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	A	B	B	C	B	E	A	D	D

11	12	13	14	15
C	E	C	C	C

16	Ailədə qarşlıqlı güzəşt olmalıdır. Tərəflər bir-birilərinə qarşı anlayışla yanaşmalıdır. Ailə üzvləri başqalarının dediklərinə fikir verməməlidirlər. Özləri üçün ən düzgün qərarları özləri verməlidir.
17	Bir şeyi yaddaşa həkk etmək, heç vaxt yaddan çıxarmamaq. Sırğa daim qulaqda olduğu üçün sözün də qulaqda qalması nəzərdə tutulur.
18	Özünü itirmək, nə edəcəyini bilməmək
19	Yeni qurulan bir ailədə qadın ərinin təndir çörəyini sevdiyini öyrənir. Hər gün onun üçün çörək bişirən qadın ərinin çörəyin kənarını sevdiyini düşünüb özü illərlə çörəyin ortasını yeyir. 30 ildən sonra bircə dəfə bu qaydanı pozduqda isə anlaşılır ki, əri vaxtilə çörəyi quru bişirdiyi üçün qanı qaralan qadına çörəyin kənarını sevdiyini onun əhvalını düzəltmək üçün deyib. Anlaşılır ki, onlar 30 il ərzində bir-birilərinə güzəşt ediblər.
20	Bədii; bədii nida, sözün məcazi mənada işlənməsi, obrazlılıq və s.

21	22	23	24	25
C	A	E	D	A

26	1. Kibritin ixirası üzərində 1805-ci ildə fransalı Jan Lui Şanselin işləməsi 2. Xırda taxta çöplərinin üstünə bertolet düzü ilə şəkər tozunun qarışığının çəkiliməsi 3. Çöpləri kükürd turşusuna batırarkən kimyəvi reaksiya getməsi və alov əmələ gəlməsi
27	Ortaq: Mənası hamı tərəfindən anlaşılan sözlərdən istifadə olunmuşdur. Mətn: publisistik üslubdadır. Nümunədə: obrazlılıq var. Sözün məcazi mənasından istifadə olunub.
28	Kibritin yaranma tarixi çox qədim deyil. O, təxminən 150 il bundan əvvəl icad olunub. İlk dəfə Avropada yaranan kibritin dəqiq hansı ölkədə və kim tərəfindən icad olunması məlum deyil.
29	Müəllifi isveç fabrikaçısı Yuhan Lindsterm hesab edilir. Təhlükəsiz kibritdir.
30	1. Kibritin dəqiq hansı ölkədə yarandığı məlum deyil. 2. Ağ fosfor çox tez alışma qabiliyyətinə malik idi.

Sınaq 41

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	A	C	E	C	D	D	D	A	A

11	12	13	14	15
D	E	E	D	B

16	“Səbirli olmaqda” tipli cavablar
17	Oxşar: Bədii üslubdadır. Fərqli: Nəzm dilində yazılmışdır. Mətn: Bədii xitab var. Nümunə: İnversiya var. (Məcazilik var.)
18	Səbirli olmaq insanı mənfi nəticələrdən qoruyur. İnsan səbirsiz olarsa, ani və yanlış qərarlar verə bilər. Səbirli insan isə vəziyyətdən daha az zərərlə çıxa bilir. Mətndəki ər və arvad da səbirli olduqları üçün ailə həyatları şirin keçir.
19	Kişi çılğın, hövsələsiz, xətrə dəyən
20	4, 7-ci çıxarılsa

21	22	23	24	25
A	C	E	A	A

26	Düşünürdülər ki, insan göydə uça bilməz. Buna görə də uçan varlıq görəndə onu sehrli, qeyri-real qüvvə hesab edirdilər. İnsanlar sehrli qüvvələrin mövcud olduğuna inanırdılar.
27	- Dilin üslubi sadəliyi, - fikrin aydınlığı, - kütləvi anlaşıqlıq, - informativlik - bəzən məcazi mənalara istfadəyə yol verilməsi

28	İfadənin dırnaq içində yazılma səbəbi budur ki, əslində, burada gəmidən söhbət getmir. Sadəcə, bənzətmə var.
29	<table><tr><td>İxtira</td><td>Zaman</td><td>Məkan</td><td>Şəxs</td></tr><tr><td>Hava şarı</td><td>1783-cü il</td><td>Fransa</td><td>Jozef və Etyen Monqolfye qardaşları</td></tr><tr><td>İnsanın təyyarə ilə ilk dəfə göyə qalxması</td><td>1903-cü il</td><td>Amerika</td><td>Orvil Rayt</td></tr></table>
30	***Fərqli***: ***Hava şarı*** Fransada düzəldilmişdi. 1783-cü ildə Jozef və Etyen Monqolfye qardaşları düzəltmişdilər. Bu şarın içərisi isti hava ilə doldurulmuşdu. Hava şarının ilk sərnişinləri qoyun, ördək və xoruz olmuşdur. Onların uçuşu 8 dəqiqə davam etmişdir. Hava şarında insanın özünün uçuşu 25 dəqiqə davam etmiş və şar 8 km uçmuşdur. ***Təyyarə*** Amerikalı Uilbur və Orvil Rayt qardaşları yüngül mühərrikli "Flayer" adlı təyyarə düzəltdilər. ***Oxşar*** İkisi də böyük ixtira idi. İkisi də tarixdə ilk idi. İkisi də insanın uçmasına şərait yaratmışdı.

Sınaq 42

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	A	A	A	D	D	B	C	C	B

11	12	13	14	15
D	D	B	E	D

16	İnsan haradan gəldiyini unutmamalıdır. Daim şükür etməlidir. Dünya malının daimi olmadığını anlamalıdır.
17	1. Sultan Mahmid Ayaz adlı köləni satın alır. 2. Sultan köləni gözəl xarakterinə görə çox sevdiyinə görə bütün sultanlığın xəzinəsi ona etibar edir. 3. Saray sakinləri Ayazı qısqanırlar.
18	Mətndən bədii üsluba xas olan xüsusiyyətlərin olduğu nümunələr seçilir: - Qısqanclıq hissi onların içini gəmirir - Sultanın ürəyindəki şübhə toxumları daha da cücərməyə başlayır. - Nəhayət, özünü ələ alıb deyir. - qəlbimin xəzinədarı və s.
19	Pərt olmaq, tutulmaq, utanmaq

20	***Fərqli***: ***Saray adamları***:paxıl idilər, qısqanc idilər, pislik etmək istəyirdilər. ***Ayaz***: sədaqətli idi, gözütox idi. ***Oxşar***: sarayda xidmət edirdilər.

21	22	23	24	25
C	E	D	B	D

26	Çöldə özbaşına bitən; vəhşi, cır.
27	<table><tr><th>Hadisə</th><th>Səbəb</th></tr><tr><td>And dağlarındakı kəndlərin sakinləri 4000 il bundan əvvəl yabanı bitkini becərməyə başladılar.</td><td>Kartof digər bitkilərdən fərqli olaraq sərt iqlimi yaxşı keçirirdi və yaxşı saxlanılırdı.</td></tr></table>
28	Hesablamaq olmaz. Çünki əhalinin ümumi sayı göstərilməyib.
29	1.Bu gün dünyanın yüzdən çox ölkəsində kartof yetişdirilir. 2. Avropa, ABŞ və Rusiyada bir adam orta hesabla ildə 80 kq-dan 105 kq-a qədər kartof yeyir. 3. Ən çox kartof (96 milyon ton) Çində yığılır.
30	Xeyri: Kartof ikinci çörək hesab olunur. Buna görə də kasıb ölkələr üçün əvəzsiz məhsuldur.

Sınaq 43

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	A	B	E	A	A	D	D	B	C

11	12	13	14	15
D	C	D	A	D

16	Ustanın məqsədi şagirdinə işin incəliklərini öyrətmək, işi sevdirmək idi. Elə məqsədinə çatdığını anladığı üçün də gülümsəyir.
17	Gənc: çılğın, səbirsiz, hövsələsiz, narazı və s. Usta: səbirli, müdrik Oxşar: ikisi də zərgərilik sənəti ilə bağlı idilər.
18	Bu sənətin incəliklərinə yiyələnmək; bu sənətə dərindən bələd olmaq
19	Ovcunu heç açmırdı. İşlərini bir əllə görməyi öyrənmişdi. Yatanda da daşı əlində tutaraq yatırdı.
20	Narahat olmaq, bir şeydən narazı, nigaran qalmaq, həyəcan keçirmək, ürəyinə salmaq və s.

21	22	23	24	25
E	C	C	E	B

26	1. Qəza baş verdi. 2. 1914-cü ildə ABŞ-ın Klivlend şəhərində ilk elektrik işıqfor quraşdırılıb.
27	Bəs bilirsinizmi, işıqforda niyə məhz qırmızı, yaşıl və sarı rənglərdən istifadə edilir?
28	Bədii sual cümləsi deyil: Cavab tələb edir. Cavab mətndə öz əksini tapmışdır.
29	1869+50= 1919 Mətndə isə 1910-cu il göstərilir.
30	Qırmızı-təhlükə, qadağa bildirir. Yaşıl-yolun açıq olduğunu bildirir. Sarı- diqqətli olmağa çağırır.

Sınaq 44

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	C	B	A	A	B	A	C	A	D

11	12	13	14	15
C	D	A	E	B

16

Sevincinə səbəb olan məqam	Kədərinə səbəb olan məqam	Təəccübünə səbəb olan məqam
Doktorun onu tərifləməsi Anasının sağalacağı xəbəri Atasının həkimi arxayın edə bilməsi Atasının həkimə münasibəti	Atasının onu "fərsiz" adlandırması	Xalqların bir-birinə zərər verə biləcəyi Xalqlar arasında ziddiyyət ehtimalı Doktorun təşvişə düşməsi

17

sözünü ağzında qoymaq: sözünü kəsmək, danışmağa, fikrini bitirməyə imkan verməmək; kəlməsini ağzında qoymaq, ağzından vurmaq, ağzının üstündən vurmaq.
əl-ayağa düşmək: həyəcanlanmaq, narahat olmaq, tələşə düşüb işi tez həll etməyə çalışmaq; təşvişə düşmək, kürkünə birə düşmək, canına birə düşmək
ürəyini buz kimi saxlamaq: narahat olmamaq, arxayın olmaq, xatircəm olmaq

18

1. Xalq onu sevir. 2. Kasıblardan pul almır. 3. Xalq ona zərər verməyən insanlara zərər vermir.

19

İfadə	İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	İfadənin digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi
yüngül	poetik	informativ	Çanta çox yüngüldür.
kasıb	informativ	poetik	Əsərin dili kasıbdır.
sərin	poetik	informativ	Sərin havalar bitdi.

20

qanad açıb uçurdum, təzədən doğulurdum, dünyaya yenidən gəlirdim, yerə-göyə sığmırdım və s.

21	22	23	24	25
B	B	C	A	C

26	<table><tr><td>Müddəa</td><td>Fakt</td></tr><tr><td rowspan="3">Rezindən müxətlif məhsullar hazırlanır. Rezin əhəmiyyətli məhsuldur. Rezindən müxtəlif məqsədlərlə istifadə olunur. Rezindən çoxlu lazımi əşyalar düzəldirdilər. Bu kimi fikirlər</td><td>1.</td></tr><tr><td>2. Rezindən qaloş, plaş, uzunboğaz çəkmə, içinə hava doldurulmuş xilasedici kəmərlər və qayıqlar hazırlanır.</td></tr><tr><td>3.Rezindən təkər hazırlanır.</td></tr></table>
27	Ebonit bərk, rezin isə elastik olur.
28	1. yararlı, uyğun, münasib və s. 2. cəhətindən, xüsusiyyətindən, xassəsindən, əlamətindən və s.
29	Həqiqi mənada işləbmişdir. Digər mənada: Aramızdakı şər qüvvələrin kökünü kəsmək lazımdır.
30	Rezin yaxşı izolyatordur, elektriki keçirmir. Ondan asan əyilə bilən tellər üçün izolyator hazırlanır. Bu da insanları elektrikdən qoruyur.

Sınaq 45

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	E	C	D	E	B	E	E	B

11	12	13	14	15
B	D	E	C	D

16	1. Sahibkarın tacirdən borcu əvəzinə qızını almaq üçün hiylə işlətməsi. 2. Tacirin qızının bu hiyləni başa düşüb tədbir görməsi. 3. Sahibkarın kor-peşman evi tərk etməsi.
17	***Oxşar***: Hər ikisi qızı taleyinə təsir göstərəcəkdi. Hər ikisi çantada idi. ***Fərqli***: Ağ daş-sahibkar tacirə olan borcunu bağışlayacaq və qız sərbəst olacaqdı. Qara daş-qız sahibkara ərə getməli olacaqdı.
18	"Ağıl yaşda deyil, başdadır", "Ehtiyatlı igidin anası ağlamaz" və s.
19	İtirmək - Rəşid yolla gedəndə pulunu itirdi.
20	1. Çinli tacir bir nəfərdən borc alır və onu qaytara bilmir. 2. Həmin adam tacirə hiylə qurub onun qızını almaq istəyir. 3. Qız hiyləni anlayır. 4. Qızın tədbiri sayəsində tacir və qızı xilas olurlar.

21	22	23	24	25
D	D	B	D	A

26	İkinci abzas. Çünki orada ümumu ifadə olunan fikirlər digər abzaslarda daha geniş şəkildə əks olunmuşdur.
27	Elmi üslubun
28	“Musiqi insanın ruhunu oxşayır. Sevincli anında onun sevincinə şərik çıxır. Kədərli anında kədərini bölüşür” və bu kimi cümlələr
29	1-ci nümunədə tar bədii boyalarla əks olunmuşdur. Nümunə bədii üslubun nəzm forması ilə ifadə olunmuşdur. Bədii nida, bədii sual, bədii təsvir vasitəsi işlənib. Mətndən seçilmiş nümunədə isə bu hala rast gəlinmir. Sadəcə tar alətinin əhəmiyyəti sadə, anlaşıqlı bir dildə anladılır.
30	1. adından da göründüyü kimi 2.daha doğrusu 3. məhz

Sınaq 46

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	D	C	C	C	A	A	A	E	E

11	12	13	14	15
D	D	D	D	B

16	Çünki qız rola girməyi bacardığını sübut etmişdi.
17	hədiyyə etmək
18	<table><tr><th>İnformativ funksiyada işlənmişdir. (✓)</th><th>Poetik funksiyada işlənmişdir. (✓)</th><th>Cümlədəkindən fərqli funksiyada cümlədə işlədin.</th></tr><tr><td>✓</td><td></td><td>Sözlərin ürəyimi açdı.</td></tr></table>
19	Qəzetdə müsabiqə üçün elan verilmişdi.
20	<table><tr><th>Məqsəd</th><th>Vasitə</th><th>Nəticə</th></tr><tr><td>Filmə çəkilmək</td><td>Çanta, yalan, vəziyyətə uyğun hərəkətə etmək, rola girmək və s.</td><td>Rol əldə edilir.</td></tr></table>

21	22	23	24	25
B	E	C	C	E

26	1, 2, 4, 3, 5

27	Qüllənin başından daş atmaqla yoxlamaq olar. Qüllənin başından atılan daş qüllənin dibindən 5 metr aralıya düşür.
28	***Oxşar***: Hər ikisi vacib tikilidir. Hər ikisinin maraqlı görünüşü var. ***Fərqli***: ***Pisa qülləsi:*** XII əsrdən tikilməyə başlamışdır. Tikintisi iki əsrə yaxın davam etmişdir. Fransada yerləşir. ***Alov qüllələri***: Müasir dövrdə inşa edilmişdir. Qısa vaxt ərzində tikilmişdir. Azərbaycandadır.
29	1. Qüllənin aid olduğu kompleks 1063-cü ildən hazırlanmağa başlanmışdır. 2. Qüllənin inşasına 1174-cü ildə başlanmışdır və 1350-ci ildə başa çatmışdır. 3. Son 100 ildə güllə 0,3 metr, yəni 33 sm əyilmişdir. Və s.
30	davam etmişdir, çəkmişdir

Sınaq 47

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	A	E	B	E	E	E	B	C	A

11	12	13	14	15
E	C	D	B	E

16	1. 1-ci insan sirr saxlayan deyil. Hər eşitdiyini yayır.(məqbul deyil) 2. 2-ci insan eşitiyinə əhəmiyyət vermir. Bir qulağından alıb o biri qulağından verir. (məqbul deyil) 3. 3-cü insan eşitdiklərini sirr olaraq qəlbində saxlayır. (məqbuldur)
17	Həbs edən - məcazi; digər mənada: cinayətkarı həbs etdilər.
18	Hökmdar hər şeyi anlayıb heykəlləri göndərən hökmdara cavab yazır.
19	Müsbət:qızıldan hazırlanmışdı. Mənfi: hədiyyə qarşıdakını imtahan etmək üçün göndərilmişdir.
20	Əsas mətn: - Ədəbi dilin norması pozulmuşdur. - Məcazi mənalı birləşmələrdən istifadə edilmişdir. - Obrazlılıq, ekspressivlik əks olunmuşdur. - Sözün poetik funksiyasından istifadə edilmişdir və s. Nümunə mətn: - Dilin üslubi sadəliyi, - fikrin aydınlığı, - kütləvi anlaşıqlıq, - informativlik Oxşar cəhətlər: - Dil vasitələrindən ümumi şəkildə istifadə edilməsi - Funksionla üslublara aid olunması - Ədəbi dil nümunəsi olması və s.

21	22	23	24	25
D	B	C	A	D

26	1.Fiorensio travma alır. 2. O özündən gedir. 3. O, yarışa davam edir. 4. Qalibdən 3 dəqiqə yarım geri qalır.
27	ikinci
28	1956-cı ildə Tour De France yarışlarında inanılmaz hadisə baş verir. 12-ci mərhələdə Fiorensio adlı idmançı yıxılır və körpücük sümüyünü sındırır. Lakin o, gips qoydurmur və yarışa davam edir. 16-cı mərhələdə yenidən travma alır. Lakin bu dəfə də o iştirakını dayandırmır. Sona qədər əzmlə mübarizə aparır və yarışın ikincisi olur.
29	zədə
30	- Publisistik üslub, - Dilin üslubi sadəliyi, - fikrin aydınlığı, - kütləvi anlaşıqlıq, - informativlik

Sınaq 48

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	A	E	B	D	D	C	C	D	C

11	12	13	14	15
A	E	E	D	B

16	Bir nəfər çörək sexinin yerini axtarır, amma tapa bilmir. Kiçik bir uşaqdan kömək istəyir. Uşaq çörək sexindən gələn çörək ətrinin köməyi ilə sexin yerini tapa bilməyin mümkünlüyünü izah edir. Sonda məlum olur ki, uşaq kordur. Kişi gözləri olmamasına baxmayaraq, uşağın ondan daha yaxşı görə bilməsini deyir.
17	yerində hərəkət etmək, o tərəf-bu tərəfə gedib-gəlmək
18	<table><tr><td>Səbəb</td><td>Nəticə</td></tr><tr><td></td><td>Soruşmaq üçün ətrafa boylandı. Avtomobildəki uşağa yaxınlaşdı.</td></tr><tr><td>Çörəyin gözəl qoxusu gəlirdi.</td><td></td></tr></table>
19	Hər ikisi bu yerlərə nabələd idi.
20	Uyğun gəlir, çünki bədiilik və məcazi mənada işlənmiş söz var.

21	22	23	24	25
B	A	C	B	D

26	Cavab: İştahanı aradan qaldırır. Yeməyin iri tikələrlə udulmasına mane olur. Həzm problemini aradan qaldırır.
27	Mətn publisistik üslubda yazılmışdır. İnformativ funksiya daşıyır. Nümunə: Bədii üslubda yazılmışdır. Bədii təzaddan istifadə edilmişdir. Ortaq xüsusiyyət: Hər iki mətnin dili anlaşıqlıdır. Məcazi mənalı sözlərdən istifadə edilmişdir.
28	<table><tr><td>Səbəb</td><td>Nəticə</td></tr><tr><td></td><td>Bunu bacaran uşaq yaşıdlarından daha sürətlə inkişaf edir.</td></tr><tr><td>Yeməyi taxta kəlbətinlə çevirilər.</td><td></td></tr></table>
29	1. Ağızlarına dəmir əşyalar salmaq istəmirlər. 2. Çubuqla yeyilən yeməyi daha çox və diqqətlə çeynəməyi çatdırmaq mümkün olur. 3. Ağızda olan qida iri-iri udulmur. 4. Toxluq hissi vaxtında gəlir.
30	Yavaş-yavaş yemək, yeməyi ağızda yaxşı çeynəmək, qədərindən artıq yeməmək və s.

Sınaq 49

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	A	C	E	C	A	C	E	A	B

11	12	13	14	15
C	B	A	E	D

16	Qocanın dilindən dərziyə. Bülbülün dilindən odunçuya.
17	Var-yoxunu itirmək, kasıblamaq
18	Odunçunun daxması yanır. O, eşşəyini də götürüb kənddən gedir. Bülbülün ona yazığı gəlir və eşşəyini tilsimləyir. Eşşək oxuduğuna görə odunçu yaxşı pul qazanır . Bülübülə kömək lazım olanda odunçu ona kömək etmir. Bülbül ölür və tilsim qırılır, eşşək oxuya bilmir.
19	Mən axırıncı sırada otururam.
20	Dənizə su daşımaqla onun suyunun səviyyəsinə təsir etmək olmaz. Alçaq insanların da xisləti elədir ki, onlar özlərinə edilən yaxşılığı dəyərləndirə bilməyəcəklər. Mətndə də dərzi və kişi obrazları onlara edilən yaxşılığı dəyərləndirmir.

21	22	23	24	25
E	C	A	E	C

26	Mükafata təqdim olunan işlər (qısametrajlı filmlər istisna olmaqla) 40 dəqiqədən az olmamalıdır.

27	1. Əridilmiş qalayla qurğuşun xüsusi qəlibə tökülür. 2. Sonra cilalama prosesi aparılır. 3. Sınan heykəllər yenidən əridilməyə qaytarılır. 4. Cilalanan heykəllərə qalvanik örtüklər çəkilir. 5. Bundan sonra ardıcıl olaraq üzərinə mis, nikel və gümüş çəkilir. 6. Son mərhələdə isə heykəlin üzərinə 24 qram qızıl örtük çəkilir.
28	Sonuncu abzas
29	I Yalnız bir kateqoriyada səs verirlər. II "Ən yaxşı film" nominasiyası üçün səs verirlər. III Öz kateqoriyaları üzrə aktyorlara səs verirlər.
30	Dövlət üçün: ABŞ dövləti 700 milyon dollar gəlir əldə edirdi. Sadə insanlar üçün: Çoxlu iş yerləri açılırdı.

Sınaq 50

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	D	C	D	A	B	A	C	C	C

11	12	13	14	15
E	B	E	B	A

16

Baş verməsi istənilir	Baş verməsindən ehtiyat edilir.
1. Məktəblər açılsın. 2. Kitablar çap olunsun. 3. Təbrizi azad edilsin. 4. Təbriz mürtəce dövlət hakimlərinin əlindən alınsın. 5. İnsanlar zülmdən xilas olsunlar. 6. İnsanların torpağı olsun. 7. İnsanların evinin ixtiyarı öz əlində olsun. 8. Azadlıq əldə edilsin.	1. Milli hökumət qurulmamış fədailər şəhərə girə bilərlər. 2. Milli hökumət qurulmamış hərbi əməliyyatlara başlanıla bilər. 3. Qardaş qanı axıdıla bilər. 4. Fədailər soyuqqanlılıqlarını qoruya bilməzlər. 5. Təbrizdə hərc-mərclik salına bilər. 6. Xalqın malına və canına qəsd edilə bilər. 7. Düşmənlərimizin əlinə vəsilə verilə bilər. 8. Düşmənlər özləri qırğın və talan törədib fədailərin adına çıxa bilərlər.

17

İfadə	İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	İfadənin digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)	Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi
güllə	informativ	poetik	Yanımdan güllə kimi keçdi.
vulkan	poetik	terminoloji	Vulkan xaricə lava, vulkanik qazlar, püskürdən geoloji strukturdur.
		informativ	Vulkan püskürməsi nəticəsində çoxlu insan öldü.
çırpınırdılar		poetik	Quş çırpınıb xilas oldu.

18 Bir dekabr günü Təbrizin ətəklərində açılan güllə səsi azadlıq hərəkatının müjdəçisinə çevrilir. Müxtəlif şəhərlərdən Təbriz ətrafına fədai dəstləri toplanır. Mərkəzi Komitədən onlara xəbər göndərilir ki, soyuqqanlı davransınlar. Hekayə qəhrəmanı bu xəbəri fədailərə çatdırdıqda onların nizam-intizamına şahid olur. Fədailərdən biri ilə aparılan söhbətdən fədailərin yüksək əhval-ruhiyyəsi, azadlıq istəyi müəyyən olunur.

19 1. Milli hökumətin yaranması 2. Nizam-intizam 3. Özbaşınalığa yol verməmək

20 Gözlərin yaşarması sevinc əlamətidir. Çünki mətndən aydın olur ki, hekayəni nəql edən şəxs və onun dostu fədailərin içinə məlumat vermək məqsədi ilə gedirlər. Onlar baş verən prosesdən məmnundurlar. Fədainin cəsarətli, azadlıq arzusundan xəbər verən cavabları dostun təsirlənməsinə, sevinməsinə səbəb olur.Yəni burada heç bir kədərdən söhbət gedə bilməz

21	22	23	24	25
D	E	D	E	E

26 “Bunu elm də təsdiq edir” cümləsi. Çünki altından xətt çəkilmiş cümlədə auranın elmi cəhətdən sübut edilmədiyi yazılıb. Digər cümlədə də elmin hansısa faktı təsdiqindən danışılır.

27	Müddəa	Fakt
	İnsan aurasının rənglərinin mənası var.	1. Aurası qırmızı rəngdə olan insan əsəbi insandır.
		2. Düşüncəsi, əməli düzgün olan insanın aurası ağ rəngdə olur.
		3. İnsan bəsit elmin çərçivəsindən kənara çıxıb
		4. İnsanın biliyi dərinləşdikcə insanın aurası yaşıla çevrilir.
		5. Uzun zaman xroniki yorğunluq və ya xəstəlik zamanı aura qara rəngdə olur.
		6. Düzgün düşüncəsi olmayan və bunun nəticəsində müəyyəm problemlər yaşayan insanın aurası qara rəngdə olur
28	Parapsixoloqların fikrinə görə, tək insan və canlıların deyil, hətta əşyaların da aurası var: Otaqda əşyaların, mebellərin yerləşməsi müəyyən enerji harmoniyası yaradır. Fen-şuy bunu öyrənən sahədir.	
29	Qara rəngin. 1. Uzun zaman xroniki yorğunluq və ya xəstəlik zamanı 2. İnsanın düşüncəsi düzgün olmasa və bunun əsasında müəyyən problemlər yaşanarsa	
30	uzaqlaşırlar, uzaq gəzməyə çalışırlar, aralı (məsafəli) dururlar, kənar gəzirlər (dururlar)	

Sınaq 51

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	B	D	C	A	A	B	C	C	C

11	12	13	14	15
B	D	C	D	B

16	Sac, günəş
17	İsti
18	Parıldayırdı, işıq verirdi, işıq saçırdı
19	Dan yeri ağarmaq, səhər açılmaq
20	inversiya, məcazi mənalı ifadə(dan yeri sökülürdü)

21	22	23	24	25
E	D	A	A	B

26	Nik Vuyçiç, Helen Adams Keller və s.
27	1. Eşitmə -Motsart 2. Görmə-Makedoniyalı İskəndər

28	1-giriş 2-əsas 3-əsas
29	I tip insanlar: uğur qazanmaq üçün özü-özünə təlimat fikirləşir, buna əməl edir, uğur qazanırlar. II tip insanlar uğur qazanmaq üçün təlimat fikirləşə bilmir, ömür boyu çalışır, lakin heç nə əldə etmirlər.
30	E.Rezerford ictimai mühazirələrində bütün formulları unudurdu. Nyuton bir dəfə yumurta bişirmək qərarına gəlir, saatı götürür, vaxtı qeyd edir və sonra görür ki, yumurta əlində qalıb, saat isə qazandadır.

Sınaq 52

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	E	B	A	D	A	C	A	D

11	12	13	14	15
C	E	C	C	A

16	Qonağa yüksək dəyər verirlər. Qonağa süfrə açırlar. Ağsaqqal sözünə qulaq asırlar.
17	Gizlətmək
18	Üzü qara olsun bizim üzümüzü sənin yanında qara eləyənin.
19	<table><tr><th>Hadisə</th><th>İnsan obrazı</th><th>Heyvan obrazı</th><th>Məqsəd</th><th>Nəticə</th></tr><tr><td>Atın oğurlanması</td><td>Dədə bəy, Dədə bəyin qardaşı, qoca</td><td>Alapaça, Bənək</td><td>Oğurlanan at-dan döl tutmaq</td><td>Oğrunun cəzalandırıl-ması, atın sahibinə qaytarılması</td></tr></table>
20	Çiçəyi çırtlamaq-sevinmək, üzünə xoş təbəssüm qonmaq

21	22	23	24	25
E	D	C	D	B

26	Dərin; Quyu çox dərindir.
27	1. Yaşıllıqlar salmaq 2. Ətraf mühiti çirkləndirməmək 3. Su hövzələrini təmiz saxlamaq. 4. Zavod və fabirk tullantılarının havanı çirkləndirməsinin qarşısını almaq və s.
28	I

29	Əsas mətn: - Dilin üslubi sadəliyi, - fikrin aydınlığı, - kütləvi anlaşıqlıq, - informativlik və s. Nümunə mətn: - şeir dilində təzahür edib. - Obrazlı, emosional nitq formasıdır. - Poetik ifadələrdən istifadə olunmuşdur. Və s. Oxşar cəhətlər: - Dil vasitələrindən ümumi şəkildə istifadə edilməsi - Funksionla üslublara aid olunması - Ədəbi dil nümunəsi olması - Ədəbi dilin normalarının pozulması və s.
30	Forma, üsul

Sınaq 53

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	A	A	D	E	B	A	E	B	A

11	12	13	14	15
B	C	D	A	B

16	İnsan böyük, ali bir həyatla, yaşayışın ləzzətini bütün ürəyi və qanı ilə duyaraq yaşamalıdır. Zülm üstündə qurulan həyat hər addımbaşı özü puçluğunu sübut edən dəlillər ortaya atır.
17	1. Afaqı fırtınalı yollara saldığına görə özünü günahkar hesab edir. Onu qabağına çıxacaq bütün təhlükələrdən xəbərdar etdiklərinə görə təsəlli tapır. 2. “Pulun üzü qara olsun” deyir. İşindən özünün də xoşu gəlmədyini bildirir. Amma ailəsini saxlamaq üçün burada işləməyə məcbur olduğunu deyir.
18	<table><tr><td>İfadə</td><td>İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)</td><td>İfadənin digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)</td><td>Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi</td></tr><tr><td>toqquşması</td><td>poetik</td><td>informativ</td><td>Maşınlar bir-biri ilə toqquşdu.</td></tr><tr><td>fıtınalı</td><td>poetik</td><td>informativ</td><td>Bu gün dəniz fırtınalıdır.</td></tr><tr><td>çağıran</td><td>informativ</td><td>poetik</td><td>Sərin meşələr məni qoynuna çağırır.</td></tr></table>
19	başını girələmək

20	◆ boğaza yığmaq, təngə gətirmək, cana doydurmaq, zəhlə tökmək ● burnunun ucu göynəmək ● davam gətirmək, tab gətirmək

21	22	23	24	25
D	D	B	B	E

26	Mükəmməl rəqabətli bazarda satıcılar çoxdur olur və bazar qiymətinə təsir etmək gücündə deyillər. Qeyri-mükəmməl rəqabətli bazarlarda ancaq bir satıcı olur və qiyməti də o müəyyən edir.
27	qiyməti yüksəldə də bilməz, məhsulu daha baha sata bilməz.
28	Mükəmməl bazara nümunədir. Çünki restoran dadlı yeməkləri ilə nə qədər seçilsə də, müştərilər üçün hər zaman başqa seçimlər də var.
29	xarakter-xüsusiyyət, əmtəə-məhsul, xeyli-çoxlu
30	<table><tr><td>Səbəb</td><td>Nəticə</td></tr><tr><td></td><td>Əmtəənin qiymətinə təsir etmək imkanı olmur.</td></tr><tr><td>Bazarda cəmi bir satıcı olur.</td><td></td></tr></table>

Sınaq 54

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	A	A	C	C	E	C	B	C	A

11	12	13	14	15
C	B	A	D	C

16	Bədii sual cümləsi. Bu cür sual cümlələrini cavab almaq məqsədi olmadan, yəni cavabı onsuz da bəlli olan suallar verərkən işlədirlər.
17	Sözlərin məişət üslubunun xüsusiyyətlərini daşıması ilə
18	Onu ərzaqla təmin etmək
19	Xeyiraxah idi, sadə idi, qayğıkeş idi, səxavətli idi.
20	Kasıb bir insan evində yeməyə heç nə olmadığı üçün məcbur qalıb bəyin qapısını döyür. Bəyin nökəri onu evə buraxmaq istəmir. Lakin bəy qonağı hörmətlə qəbul edir. Onun dərdini diqqətlə dinləyir. Əmr edir ki, ona ərzaqla dolu xurcun verib evinə yola salsınlar. Lakin məsələ bununla bitmir. Bəy həmin kasıbın evinə üç çuval da taxıl göndərir ki, yaza qədər dolana bilsinlər.

21	22	23	24	25
A	D	E	C	D

26	Həyata keçmək, reallaşmaq, baş tutmaq, reallığa çevrilməsi, həqiqətə çevrilməsi

27	“Saymırlar”. Birdən ona qədər saydım.
28	Aktyor olmuşdur, ABŞ prezidenti olmuşdur, Uolt Disney parkının açılış mərasimini aparmışdır. XX əsrdə yaşayıb.
29	Oxşar: Hər iki mətnin dili anlaşıqlıdır. Fərqli: Mətn publisistik üslubda yazılmışdır. Mətndəki sözlər informativ funksiya daşıyır. Obrazlılıq, emosionallıq yoxdur. Şeir bədii üslubda yazılmşdır. Obrazlı nitq formasıdır. Məcazilik, inversiya və mübaliğədən istifadə olunmuşdur.
30	Ziyarətçiləri Uolt Disneyin cizgi filmələrinin qəhrəmanları qarşılayırlar. Onların arasında Mikki-Maus, Ağbəniz, Yatmış gözəl, Pinokkio və Vinni Pux kimi personajlar var.

Sınaq 55

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	A	B	B	C	A	C	E	C	B

11	12	13	14	15
B	E	A	C	D

16	Birinci nümunədə söz həqiqi, ikincidə isə məcazi mənada işlənmişdir.
17	***Oxşar***: İkisi də ağıllı, qorxmaz idi. İkisi də hökmdar idi. İkisinin də ordusu var. Hər ikisi müqaviləyə razılaşır. ***Fərqli***: İskəndər Yunanıstan hökmdarı idi. Çılğın idi. Qəzəbli idi. Çin hökmdarı təmkinli idi. İnsanları boş yerə qırğına vermək istəmirdi. Müdrik idi.
18	İnsan acgöz, var-dövlət hərisi olmamalıdır. Özündə olanlarla kifayətlənməlidir. Var-dövlətə görə insanlar qırğına veilməməlidir və s.
19	Təntənəli qonaqlıq, yığıncaq.
20	1. İskəndər Çin üzərinə qoşun çəkməsi 2. İskəndərin yanına elçinin gəlməsi 3. Elçi ilə İskəndərin görüşü 4. Elçinin Çin hökmdarının özü olmasının məlum olması

21	22	23	24	25
A	B	C	E	E

26	Uols filmin məkanını qabaq və uzaq kadrlarla dolduraraq aktyorların danışığını uzatdı.

27	- Dilin üslubi sadəliyi, - fikrin aydınlığı, - kütləvi anlaşıqlıq, - informativlik, - bəzən məcazi mənalara istfadəyə yol verilməsi - qəzet və jurnal dilinə uyğundur, - mətbuatda formalaşır və s.
28	1. Xüsusi effektlərdən istifadə edilməsi 2. Montajın yaradılması 3. Filmin məkanının qabaq və uzaq kadrlarla doldurulması
29	Səssiz kinonun ən görkəmli aktyorlarından hesab olunurdu. Maks Linderi öz müəllimi hesab edirdi. Xeyirxah, rədd edilmiş romantik və səfil obrazlarını yaratmışdır. Kinonun səssiz olmasını əsas hesab edərək 1940-cı illərə qədər səsli filmləri çəkmirdi. 20-ci əsrdə yaşayıb.
30	1927-ci ildə səsli film izləyicilərinin görüşünə gəldi və bununla da səssiz filmin ömrünün azalması başladı.

Sınaq 56

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	C	E	A	D	E	C	D	A	A

11	12	13	14	15
C	B	B	E	C

16	V abzası
17	<table><tr><td>İfadə</td><td>İfadənin mətndəki funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)</td><td>İfadənin digər funksiyası (poetik, informativ və ya terminoloji)</td><td>Digər funksiyada cümlədə işlədilməsi</td></tr><tr><td>zəncirlərini</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>atır</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>yandırırlar</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>
18	1. yumruq kimi 2. aslana (şirə) dönərmişlər

19	<table><tr><td>İşğaldan əvvəl</td><td>İşğaldan sonra</td></tr><tr><td>Bir adam birisinə əziyyət verməz, heç kəsin heç kəsə pisliyi dəyməzmiş.</td><td>Xalq kədərə batır.</td></tr><tr><td>Hamı başını aşağı salıb səhərdən axşama qə-dər işlər, çalışarmış.</td><td>İnsanların üzü gülmür.</td></tr><tr><td>Bağlar, bağçalar, zəmilər yetirərmişlər.</td><td>Bağlar, zəmlər quruyur.</td></tr><tr><td>Adamlar paxıllıq və yalan bilməzmişlər.</td><td>El fəryad edir.</td></tr><tr><td>Od qalayıb ətrafına yığışar və oxuyub-oynar-mışlar.</td><td>El odun həsrətini çəkir.</td></tr></table>
20	1. Elin fəryadına dözmür, tonqalın odunu götürüb elə paylayır. 2. Körpə uşaqları yandırmaq istəyəndə ürəyi dözmür, odu götürdüyünü etiraf edir.

21	22	23	24	25
B	D	A	C	A

26	<table><tr><td>Müddəa</td><td>Fakt</td></tr><tr><td rowspan="2">Maarifçilər elmlərin öyrənilmə-sinə böyük diqqət yetirirdilər. Maarifçilər kimya və biologiya-da çoxlu yeniliklər etdilər.</td><td>1.</td></tr><tr><td>1. Fransız alimi Lavuazyenin sayəsində kimya cadugərlik kimi tanınmaqdan qurtularaq elmə çevrildi. 2. İsveç alimi Karl Linney heyvanların və bitkilərin təsnifat sistemini yaratdı. 3. Filosof, alim, tədqiqatçı, botanik və astronom olan alman Aleksandr Humboldt öz dostu botanik Ayme Bonplandın köməyi ilə Cənubi Amerikaya səyahəti zamanı müxtəlif bitki növlərini təsnifata böldü. 4. Aleksandr Humboldt və Ayme Bonpland Orinoko və Amazon çaylarının bitişməyini tədqiq etdi və Peru sahillərində soyuq dəniz axınını icad etdi.</td></tr></table>
27	Buxar maşını
28	Çezare Bekkaria özünün günahsızlıq ehtimalı və cəzaların sadələşdirilməsi nəzəriyyələri ilə müasir cinayət məcəlləsinin bünövrəsini qoydu. Jan Jak Russo bütün insanların qa-nun qarşısında eyni hüquqa malik olması fikrini müdafiə edirdi.
29	Daha yaxşı, daha mükəmməl hala gətirilmək, mükəmməlləşdirilmək
30	bünövrə-əsas, ideya-fikir, fikir-düşüncə, əsr-yüzillik

Sınaq 57

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	A	E	E	D	D	B	C	A	C

11	12	13	14	15
D	B	D	E	E

16	Qulun; çünki qul sabahını fikirləşib özü üçün tədbir gördü. Ağasının oğlunu xilas etdi və azadlıq qazandı.
17	Yuva qurma, yurd salmaq və s.
18	Ləngitmək, gecikdirmək
19	***Oxşar***: Eyni şərtlərlə şah oldurdular. ***Fərqli***: ***Əvvəlki şahlar***: Müdrikin sözlərinə əməl etmirdilər. Yalnız bir il şah olurdular. Sonra adadan qovulurdular. ***Sonuncu şah***: Müdrikin sözlərinə əməl etdi. İşini ehtiyatlı tutub yeni dözvlət yaratdı. Orada həmişəlik şah oldu.
20	Şah tezliklə yaxın adaların birində yeni dövlət qurdu və buradakı müddəti sona çatdıqda həmişəlik şah olmaq üçün ora köçdü.

21	22	23	24	25
D	A	A	C	B

26	Muzeylərdə mədəniyyət nümunələri qorunur. Tarixi mədəniyyət abidələrinin gələcək nəsillərə çatdırılmasında başlıca rol oynayır. Və s.
27	Yeni eksponatların gətirilib nümayiş etdirilməsinə; Yeni muzeylərin açılmasına və s.
28	3. Fransanın 2. İngiltərənin 4. Rusiyanın 1. Qahirənin
29	Ermitaj muzeyinin əsası kraliça II Yekaterina tərəfindən qoyulub.
30	Eksponat

Sınaq 58

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	A	D	D	C	D	D	C	C	E

11	12	13	14	15
C	A	A	B	E

16	Vaxtilə onların torpaqlarının da gəlmələr tərəfindən işğal olunması ilə
17	<table><tr><th>Kim?</th><th>Harada?</th><th>Nə vaxt?</th><th>Hansı məqsədlə?</th></tr><tr><td>NASA ekpeditorları</td><td>Amerikanın cənubu</td><td>1957-ci ildə</td><td>Araşdırma apar-maq üçün baza qurmaq</td></tr></table>
18	Fikrə getmək, düşünmək fikirləşmək, xəyala dalmaq, fikrə dalmaq, düşüncələrə dalmaq.

19	Ayda heç kimin yaşamadığını bildikləri üçün qocanın məktubu onlara mənasız görünürdü.
20	Xəbərdarlıq

21	22	23	24	25
B	A	D	E	E

26	Ayını ora bilərək gətirmişdilər. Heç bir təsadüfi hal yox idi. Bunu nəzərə çarpdırmaq üçün söz dırnaqda yazılmışdır. Söz dırnaqda yazılmazsa, hadisənin həqiqiliyi şübhə doğurmaz.
27	"O anlayır ki, onun ovu maraqlı alınsın deyə ona yalan danışırlar, xətrini xoş etməyə çalışmaq üçün haradansa ayı tapıb gətiriblər" məzmunlu cümlələr
28	O, dükan sahibinə cavab yazır. Adının oyuncaq ayıya verilməsinə razılıq veirir.
29	1. M.Miçtomun gözünə sataşan karikatura ilə ayı tikmək fikrinə düşməsi. 2. Rozanın oyuncaq ayı tikməsi. 3. Morrisin daha çox müştəri qazanmaq arzusu. 4. Morrisin Ruzveltə məktubu və s.
20	Böyük qulaqları olan kiçik ayı balası Şəkildəki yazı

Sınaq 59

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	A	E	D	B	A	C	A	D	B

11	12	13	14	15
C	D	A	B	B

16	"Bir balıqçı balıq tutduğu zaman gördü ki, tilova balaca bir balıq düşüb"cümləsində həmin sözlər həqiqi mənada işlənmişdir. "Kasıb-kusuba əl tutur, xeyir işlər görürdü" cümləsində həmin sözlər məcazi mənada işlənmişdir.
17	***Oxşar***: İkisi də yaxşı, mərhəmətli, əliaçıq insan idi. Yaxşlığa dəyər verirdilər. ***Fərqli***: Balıqçı kasıb idi. Ailəsini balıq tutmaqla saxlayırdı.Yaxşılğı unutmurdu. Tacir zəngin idi.
18	Pulu kağıza büküb vedrəyə qoymazdan əvvəl vedrədəki suyu boşaldır.
19	- Obrazlı, emosional nitq formasıdır. - Poetik ifadələrdən istifadə olunmuşdur. - Milli bədii təfəkkürün məhsuludr. - Ən aparıcı üslubdur. - Üslubi imkanları çox genişdir və s.

20	Onlar bir-birinə qarşı diqqətli və həssas idilər. Kişi ailə başçısı kimi məsuliyyətini anlayır, zəhmətlə evə çörək pulu gətirməyə çalışırdı. Qadın isə aza qane olmağı bacarır, həyat yoldaşının çox yorulmasını istəmirdi.

21	22	23	24	25
E	C	C	B	A

26	Son, nəticə, tale
27	1910-cu ilə qədər ABŞ-da makinaçıların 19 faizi kişilər olur.
28	Onun qəribə və həmişə pinti geyinən olması
29	İxtiraçının müəlliflik hüququnu təsdiq edən vəsiqə, sənəd
30	1. 1868-ci ildə mexanik Kristofer Şoulz gələcək "Remington"un patentini alır. 2. İstehsalçını tapmaq üçüm 5 il vaxt lazım gəlir. 3. 1873-cü il martın 1-də Amerikanın "Remington" silah firması yazı makinalarının seriyalı istehsalına başlayır.

Sınaq 60

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	D	B	C	A	D	B	B	A	C

11	12	13	14	15
D	C	D	C	B

16	Aclıq dövrü idi. "Aclıq ili" adlanırdı. İnsanlar çörək tapmırdılar. İnsanlar bir-birinə kömək edirdilər. Hamı ehtiyac içərisində idi.
17	Anlayışlıdırlar. Özlərini qarşısındakının yerinə qoya bilirlər. Uşaqları düşünürlər. Mərhəmətlidirlər.
18	Qonşuya əl uzatmaq. Əl tutmaq. Mərhəmətli olmaq. Əlində olanları başqaları ilə bölüşmək. El-obaya güvənmək.
19	Məişət üslubunun xüsusiyyətləri özünü göstərir. Sərbəs, təbii danışıq müşahidə olunur. Bıy, xoş gəlmisən, Gülgəz bacı, gəl, gəl içəri. Başına dolanım, Minasoltan, balalarım əldən gedir.
20	əsər–iz, nişanə, əlamət, bir şeyin varlığına dəlalət edən hal güzəran–dolanacaq, dirilik, yaşayış, həyat

21	22	23	24	25
B	B	A	D	E

26	Mətndə poetik funksiyada işlənmişdir. Elmi üslubda: Sözün şəkilçilər çıxdıqdan sonra qalan hissəsi "kök" adlanır. Bitkilərin torpaq altında olan və onları qidalandıran yarpaqsız hissəsi kökdür. İnformativ funksiyada: Dişin kökü də xarab olmuşdu.

27	Sovet ideoloqu Jdanov tərəfindən kampaniya başladılmışdı. Caza qarşı amansızlıq göstərilirdi. Cazla maraqlanmaq vətənə xəyanət kimi qiymətləndirilirdi. Caz ifa edənlər casus kimi qələmə verilirdilər. İnsanlar təqib olunurdular.
28	P. Rüstəmbəyov: Uşaqlıqda "Pionerlər evi"ndə klarnetdə ifa edir. Bakı gənclərinin kumirinə çevrilir. 1944-cü ildə Eddi Roznerin təklifi ilə orkestrə daxil olur. Bütün SSRİ-də heyranlıqla qarşılanır. "Qərbə sitayiş edir" bəhanəsi ilə işdən qovulur. Casus kimi qələmə verilir. Amerikalılardan Amerikaya gəlib orada caz orkestrlərinin birində təcrübə qazanmaq təklifi alır. Anti-sovet və Amerikayönümlü şəxsiyyət kimi qələmə verilir. Qeyri-qanuni olaraq xaricə qaçmaq niyyətində olduğu deylir. 27 yaşında 15 il müddətində həbs cəzasına məhkum edilir. Necə ölməsi haqqında müxtəlif fikirlər var. V. Mustafazadə : Caz festivalının qalibi olur. 1979-cu ildə Monakoda qalib olur. „Ağ royal" mükafatını alır. Dünya musiqi festivallarının qalibinə çevirir. "Həvəskar bəstəkar" adlandırılır. 1000-dən artıq caz kompozisiyasına müəllif kimi imza atır. Çoxlu mahnıya yeni həyat verir. Televiziyada vermək istədiyi solo konsert isə maneələr ucbatından baş tutmur. 1979-cu ildə Daşkənddə qastrol zamanı ürək tutmasından vəfat edir. 39 yaşında vəfat edir. Hər ikisi: Caz musiqisini sevirdilər. Caz ifa edirdilər. Sənətlərini sevirdilər. Həsəd mənbəyi idilər. Ölkəmizdən kənarda çıxış edirdilər. Gənc yaşda həyatdan köçürlər.
29	Onun həbsxanada necə ölməsi haqqında heç bir məlumat yoxdur.
30	Bədii sual cümləsi deyil. Çünki cavab almaq məqsədi ilə verilmişdir.

Sınaq 61

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	C	C	D	E	B	C	D	C

11	12	13	14	15
B	D	D	C	C

16	2. Lakin xəyal başqa, səhnə başqa-ellipsis. 4. Lakin hiss edirdim ki, bütün zal nəfəsini çəkmədən məni dinləyir-mübaliğə
17	tələş, təşviş, daxili həyəcan, narahatlıq, mənəvi əziyyət, nigarançılıq
18	Mətndəki xoş hadisələr: 1. Nuriyyə gözləmədiyi halda səhnəyə çıxır. Nuriyyənin çıxışı tamaşaçıların xoşuna gəlir. Nuriyyənin çıxışı rejissorun xoşuna gəlir. Tamaşa uğurlu alınır. Tamaşanın baş tutmamaq təhlükəsi aradan qalxır. Teatrın qocaman aktyorlarından biri Nuriyyənin çıxışını bəyənərək onun alnından öpür. Nuriyyə ömründə birinci dəfə məşhur aktyorlarla birlikdə səhnəyə çıxır. Mətndəki üzücü hadisələr: Gültəkin rolunu ifa edən aktrisa ürəyi bərk ağrıdığından səhnəyə çıxa bilmir. Tamaşanın baş tutub-baş tutmayacağı sual altında qalır. Rejissor həyəcan keçirir.
19	Təhsil. Çünki Nuriyyə teatr institutunda təhsil almışdı.
20	Ürəyim quş kimi çırpınırdı. Ürəyim qəfəsdəki quş kimi çırpınırdı. Ürəyim sinəmə sığmırdı. Sinəm ürəyimə darlıq edirdi. Və s.

21	22	23	24	25
B	E	C	D	E

26	Le Duk Txo ilə. Çünki onun Nobelə namizədliyinə səbəb olmuş atəşkəs sazişinə əməl olumurdu. Müharibə hələ də davam edirdi. Buna görə də o, mükafatdan imtina etmişdi. Yəni vicdanlı olduğu üçün özünü bu mükafata layiq görmürdü.
27	Le Duk Txo ilə. Çünki onun Nobelə namizədliyinə səbəb olmuş atəşkəs sazişinə əməl olumurdu. Müharibə hələ də davam edirdi. Buna görə də o, mükafatdan imtina etmişdi. Yəni vicdanlı olduğu üçün özünü bu mükafata layiq görmürdü. 27. Sovet İttifaqı: Nobel mükafatı Şoloxova deyil, Pasternaka verilmişdi. Nobel alan yeganə sovet əsəri xaricdə çap olunmuşdu. Nobel alan yeganə sovet əsərinin çapı Sovet İttifaqında qadağan edilmişdi. Almaniya: 1939-cu ildə Nobelə namizəd görülmüş alman mikrobioloq Gerhard Do-maqk Nobeldən imtina etməli olur. Adolf Hitler Nobel mükafatının alınmasına mane olmuşdu. 1937-ci ildə Hitler almanların Nobel almasını qadağan edən fərman imzalamışdı. Hər ikisi: Ədalətsizlik var idi. Nobel mükafatını layiq olanlar ala bilmirdilər.
28	Karl Ossietzki-Le Duk Txo. Çünki hər ikisi sülhpərvər idi. Hər ikisi sülhü bərpa etmək üçün işlər görürdü.
29	<table><tr><th>Səbəb</th><th>Nəticə</th></tr><tr><td>“Vyetnam münaqişəsinin həlli işinə” görə danışıqlar uğurla nəticələnmişdi.</td><td>Amerikalılarla vyetnamlılar Paris-də atəşkəs sazişi imzalamışdılar.</td></tr><tr><td>“Vyetnam münaqişəsinin həlli işinə” görə danışıqlar uğurla nəticələnmişdi.</td><td>Le Duk Txo Nobelə layiq görülmüşdü.</td></tr><tr><td>Danışıqların nəticəsi sadəcə kağız üzərində qalmışdı. (Müharibə hələ davam edirdi.)</td><td>Le Duk Txo mükafatdan imtina etmişdi.</td></tr><tr><td>Le Duk Txo sülhü bərpa edə bilmədiyini düşünürdü.</td><td>Özünü mükafata layiq görmürdü.</td></tr></table>
30	prestij

Sınaq 62

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	C	D	B	D	B	D	C	E	A

11	12	13	14	15
D	C	B	B	C

16	malik-sahib, yiyə iddia- tələb ərinir-tənbəllik edir
17	Onlar karvansaralarda dayanıb istirahət edirlərmiş.
18	İbn Sinanın dini görüşləri: Hər alimin peyğəmbər ola bilməyəcəyini düşünür. Peyğəmbərlik iddiasında olsa belə, onu eşidənin, qərinələrcə sözünü dinləyən olmayacağını düşünür. Yəni ona görə yalnız peyğəmbərlərin sözü əsrlərlə dinlənilə bilər. Peyğəmbəri Allahın elçisi hesab edir. Bəhmənyarın dini görüşləri: Bəhmənyara görə dərin, zəngin elmi biliklərə malik insan peyğəmbərlik iddiasında ola bilər. Azan səsi eşidən kimi namaza tələsir. Namaza dəyər verir. Hər ikisi: Peyğəmbərə yüksək dəyər verir. Peyğəmbərlik mərtəbəsini yüksək hesab edir. Dini inanca malikdir.
19	Hər alimdən peyğəmbər olmaz. İnsan yerini bilməlidir. İnsan böyük iddialarda olmamalıdır.
20	Poetik funksiyada işlənmişdir. İnformativ funksiyada işləndiyi cümlə: Otağın pərdəsi ağdır. Terminoloji funksiyada işləndiyi cümlə: Tamaşa üç pərdədən ibarətdir.Qulaq pərdəsi zədələndi.

21	22	23	24	25
C	A	C	D	B

26	Hakerlər. Çünki hakerlər cəmiyyətə yaxşılıq edirlər. Verilmiş cümlədə isə hakerlər xalqın, dövlətin marağına xidmət edən iş görüblər. Həm də hakerlər təşkilatlar tərəfindən işə götürülürlər. Cümlədə də hakerlərin əməkdaşlıq etdiyi təşkilatın adı yazılıb.
27	Hakerlər təhlükəli deyillər. Çünki onlar insanalara zərər verəcək işlərlə məşğul olmurlar. Kraker və skammerlər isə insanlara zərər yetirən işlərlə məşğul olurlar. Buna görə təhlükəli hesab oluna bilərlər.
28	Yanlışdır. Çünki bəzi krakerlər populyarlıq qazanmaq və ya nə qədər güclü olduqlarını göstərmək üçün fəaliyyət göstərirlər.
29	Müddəa: Krakerlər insanlara zərər verirlər. Fakt: İnsanların kredit kartı məlumatlarını, şəxsi məlumatlarını və sata biləcəkləri digər məlumatlarını oğurlayırlar. Vacib sənədləri yox edir və ya şifrələyirlər. Sistemi digər insanlara əlçatmaz edirlər.
30	insanlara (cəmiyyətə) zərər verirlər, xoşagəlməz işlərlə məşğul olurlar, qanunsuz işlərlə məşğul olurlar.

Sınaq 63

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	B	C	D	E	A	D	B	C	D

11	12	13	14	15
A	C	C	B	C

16 İctimai. Publisistik üsluba xas olan cəhətlər özünü göstərir. Aydın, anlaşıqlı dil, mənası hamı tərəfindən başa düşülən sözlərdən istifadə olunmuşdur.

17 Həsən bəy: Sevilən müəllmdir. Xəstələndiyi üşün dərsə getmir. Qəzet çap olunmağını istəyir. Qəzeti mədəniyyətin ən vacib və təsirli vasitələrindən hesab edir. Xalqının halına acıyır. Onun səadət və inkişafı üçün hər cür fədakarlığa hazırdır. Həssas və qaydkeşdir. Elm və mədəniyyətin yolunda heç bir şeyini əsirgəməz. Üzərinə düşən vəzifəni şərəflə yerinə yetirəcəyini deyir. İşin ən ağır hissəsinin gənclərin üzərinə düşdüyünü düşünür. Gəncləri gələcəyin sahibi hesab edir.

Nəcəf: Həsən bəyin və Mirzə Fətəli Axundovun yolundan çıxmayacağını düşünür. Müəlliminin yolunu davam etdirmək niyyətindədir. Uşaqlığını bitirib gəncliyə qədəm qoyduğunu anlayır. Müəlliminə hörmət edir.

Hər ikisi: Gələcəyi düşünür. Xaqlın taleyini düşünür. Gələcəklə bağlı məqsədləri var. Eyni yolun yolçularıdır.

18 Cümlədə məcazi mənada işlənmişdir. Çünki Həsən bəyin hər hansı bir yarası yox idi. "Yarası təzələndi" deyərkən onun problemlərini yadına salması nəzərdə tutulurdu.

19

Söz	Mətndə işləndiyi funksiyanın adı	Başqa funksiyada cümlədə işlənməsi
1. sahillərindən	poetik	Dəniz sahlində adam çoxdur.
2. yolundan	poetik	Evimiz maşın yoluna yaxında yerləşir.

20 Kimin ürəyi arzu və ümidlə doludursa, o artıq gələcəkdə yaşayır. (L. Şefer)
Mətndə Həsən bəyin də, Nəcəf və Rəhimin də gələcəklə bağlı ümidləri ifadə olunur. Həsən bəy gələcəyin sahibləri kimi gəncləri görür. Yəni gələcəyə inanır. Həm də Həsən bəyin qəzetlə bağlı arzusu da öz əksini tapır. Nəcəf də gələkdə müəllimin yolunu davam etdirmək niyyətindədir. Deməli onların ürəyi arzu və ümidlə doludur. Və onlar artıq gələcəkdə yaşıyırlar.

21	22	23	24	25
B	C	C	B	D

26 O öz doğma şəhəri Qaraqorumda məlum olan bütün dinlərə xoş münasibət bəslənilməsinə nail olmuşdu.

27	Müddəa : Çingiz xan xalqı üçün çox işlər görmüşdü. Fakt: Monqolları demokratiyaya yönləndirmişdi. Xalqın hökuməti idarə edə bilməsinin iki ilkin zəruri şərtini hazırlamışdı. Monqol tayfalarını vahid və müstəqil bir dövlət şəklində birləşdirməklə öz xalqına öz qanunlarını hazırlamaq hüququ vermişdi. Özündən əvvəlki uyğur əlifbasını monqol dilinə tətbiq etməklə öz oğlanlarını və rəsmi dövlət məmurlarını xarici katiblərin asılılığından xilas etmişdi. Hamının riayət etməli olduğu qanunların yazıya alınmasına və tarixlərinin yazılmasına səbəb olmuşdu.
28	Monqol xalqında şamanlıq din forması movcud idi.
29	Çingiz xan Böyük Məclis – I monqol xuralının əsasını qoymuşdu. O, "Müdriklər şurası" yaratmışdı və bu şura ona müntəzəm olaraq məsləhətlər verirdi. Sosial mənşəyindən və rütbəsindən asılı olmayaraq, layiq olduğuna inandığı hər bir adam "Müdriklər şurası"na üzv olmağa dəvət ala bilərdi. Çingiz xan qanunlara əsaslanan idarəçiliyin və hüquqi sistemin əsasını qoymuşdu.
30	Çətin, zor, çətin başa gələ bilən, çətin həll edilə bilən; ağır, dözülməz

Sınaq 64

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	B	C	C	E	E	B	B	E	C

11	12	13	14	15
A	D	E	D	E

16	Jan Valjan gümüş əşyaları oğurlamışdı. Səhər tezdən yepiskop Byenvenüyə Madam Maqluar: " Gümüşlər oğurlanmışdır! O bizim gümüş çəngəl-bıçağımızı oğurlamışdır!" - deyir. Bundan belə nəticəyə gəlmək olur ki, gecə onların evində qalan Jan Valjan, həqiqətən, gümüş əşyaları oğurlayıb. Yepiskop buna əks olan bir fikir bildirmir, gümüşləri bağışladığını demir. Sadəcə Jan Valjanı vəziyyətdən çıxarmaq üçün gümüşləri bağışladığını deyir.
17	Mülayimdir, sakit təbiətlidir, baş verənlərə təmkinlə yanaşır, kömək məqsədi ilə yalan danışa bilər, insanları şərdən xilas etmək istəyir, maddi şeyləri dəyərli hesab etmir, insanların xeyir əməllərlə məşğul olmasını istəyir və s.
18	1-ci aforizm: Yepiskop Jan Valjanı onun oğurluq etməsinə baxmayaraq, bağışlayır. Bu da yepiskopun nə qədər böyük adam olduğunun sübütudur. Çünki bağışlamaq böyük insanların hünəridir. 2-ci aforizm: Yepiskop Jan Valjanın böyük təəccübünə baxmayaraq, onun oğru olmadığını deyir. Bununla da o, Jan Valjanın gözündə ucalır.
19	təşvişlə, tələşlə
20	Madam Maqluar ildırım sürəti ilə (yel kimi, işıq sürəti ilə,quş kimi, güllə kimi) yataq otağına gedərək yenə sürətlə yepiskopun yanına qayıtdı. (Məcazi mənalı ifadə işlənmiş cümlələr)

21	22	23	24	25
E	C	A	D	B

26	1-4, 5-7
27	VI abzas
28	Yaxınlıqdakı bataqlıqlardan yayılan malyariya və qızdırma xəstəliyi antisanitar şəraitdə yaşayan işçiləri qarışqa kimi qırırdı.
29	1. Həyata keçirdiyi layihədən istədiyi nəticəni ala bilmədi. 2. Layihənin icrası zamanı çox sayda insanın həyatı qurban verildi.
30	Sakit və Atlantik okeanları arasında su yolu açmaq

Sınaq 65

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	E	B	C	E	D	A	E	D	D

11	12	13	14	15
C	D	B	E	E

16

Mətnin üslubi xüsusiyyəti	Buna aid numunə
Məcazi mənalı ifadələr (sözün poetik funksiyasından istifadə)	soyuq ifadə, maarif məşəli yandırmaq, şüurların oyanması, gözə çarpmaq
epitet	soyuq ifadə
metafor	şüurların oyanması

17	Öz millətinin və vətəninin şərəfini ucaltmaqda. Onun zənnincə, hər bir namuslu vətəndaş çalışmalıdır ki, öz hərəkətləri ilə mənsub olduğu xalqın yaxşı keyfiyyətlərini nümayiş etdirsin.
18	Boyun qaçırmaq, çəkinmək, istəməmək, rədd etmək
19	Maarif məşəli yandırmaq tarixi borcdur. Millətlər gərək bir-birinə kömək etsinlər, şüurlar oyansın.
20	Qonağa qəhvə təklif etməsi, qəhvə fincanını əvvəlcə qonağın qabağına qoyması

21	22	23	24	25
E	C	E	B	D

26	Samuraylar: 645-ci ildə taxta çıxan imperator Kotokuya saray çəkişmələrini neytrallaşdırmaq istəyəndə meydana gəlmişdilər. Sıralarına hərbi qəhrəmanlığa can atan, cəsur və ədalətli döyüşçülər daxil ola bilərdilər. Zadəganlar, kiçik mülkədarlar, onların ailə, tayfa üzvləri sıralarına daxil ola bilərdilər. 9-cu yüzillikdə Yaponiyada ilkin samuraylar öz məziyyətlərinə görə kifayət qədər hörmət və nüfuza sahiblənə bilmişdilər. Onların fərqli geyimləri, fərqli silahları olurdu. Zahiri görünüşlərinin özəllikləri var idi. Roninqləri yollarından çəkindirməyə başladılar. Roninqlərin bəzi dəstələrini məhv etdilər. Öz qaydalarında dəyişiklik etməyə məcbur oldular. Samuray prinsiplərinin yeni mərhələsinə başladılar. Adi əsgər deyil, özəl namus kodeksinə, onun fəlsəfəsinə, mahiyyətinə malik döyüşçülər hazırlamağa başladılar. Samuray ancaq döyüş ustalığını bilən yox, həm də döyüş fəlsəfəsini mükəmməl şəkildə mənimsəyən şəxs oldu.16-cı əsrin başlanğıcından cəmiyyətin, eləcə də ordunun eltar, ali təbəqəsinə çevrildilər. Samurayların sırasına yol təsadüfi, layiq olmayan şəxslərin üzünə birdəfəlik bağlandı. Roniqlər: 9-cu əsrin əvvəllərində Yaponiyada feodalların yeni parçalanma dövründə meydana gəldilər. Samurayların rəqibləri idilər. Kral hakimiyyətindən narazı olanlar, vergiləri ödəyə bilməyən kəndlilər, dağlara, meşələrə çəkilərək qaçaqçılıqla məşğul olan adamlar idilər. Kiçik feodallar, mülkədarlar var-dövlətlərini, ailələrini quldurlardan qorumaq üçün pulla tuturdular. Bir azdan özlərini "samuraylar" adlandırmağa başladılar. Samuraylar kimi ola bilmirdilər. Peşəkar döyüşçü yox, sadəcə silahlı quldurlar idilər. Onlar üçün döyüşçü namusu, döyüşçü adının müqəddəsliyi heç bir əhəmiyyət daşımırdı. Qeyri-peşəkarcasına silah işlədən, idealsız, məqsədsiz adamlar idilər. Hər ikisi: Qorunmaq məqsədi ilə tutulurdular. Yaponiyada meydana gəlmişdilər. Dəstələr şəklində idilər.
27	Poetik funksiyada işlənmişdir. İnformativ funkisyada cümlədə işlənməsi: Paltarımda ləkə var.
28	özəl namus kodeksinə, onun fəlsəfəsinə, mahiyyətinə malik olanlar, döyüş fəlsəfəsini mükəmməl şəkildə bilənlər, samuray prinsipini bilənlər
29	<table><tr><td>Səbəb</td><td>Nəticə</td></tr><tr><td>Roninqlər özlərini "samuraylar" adlandırmağa başladılar.</td><td></td></tr><tr><td></td><td>Roninqləri pulla tutdular.</td></tr></table>
30	Samuraylar özlərini samuray kimi qələmə verən roniqlərə xəbərdarlq etdilər. Amma roninqlər onlara fikir vermədilər. Dəfələrlə samuraylarla roninqlər arasında silahlı toqquşmalar baş verdi. Samuraylar roninqlərin bəzi dəstələrini məhv etdilər. Samuraylar bunun silahla həll edilməsinin mümkünsüzlüyünü anlayanda öz qaydalarında dəyişiklik etməyə məcbur oldular. Onlar adi əsgər deyil, özəl namus kodeksinə, onun fəlsəfəsinə, mahiyyətinə malik döyüşçülər hazırlamağa başladılar. Samuray ancaq döyüş ustalığını bilən yox, həm də döyüş fəlsəfəsini mükəmməl şəkildə mənimsəyən şəxs oldu.

Sınaq 66

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	B	E	D	E	A	C	C	D	E

11	12	13	14	15
D	B	E	B	D

16	Krit adasının çarı Minos haqqında. Çünki o, Dedalı Krit adasından buraxmır, böyük rəssamın yaradıcılığından yalnız özü istifadə etmək istəyirdi.
17	üsulunu, yolunu, çarəsini
18	Krit adası yunanlar tərəfindən işğal edilmiş və Bizansın idarəçiliyi altında idi.
19	1. Minos Dedala Kriti dəniz və ya quru yolu ilə tərk etməyə icazə versə idi 2. İkar atasının dediklərini yadından çıxartmasa idi, atasının arxası ilə uçsa idi, göyün yüksəkliyinə, günəşin şəfəqlərinə yaxın qalxmasa idi.
20	qışqırmaq, bağırmaq, çığırmaq; hay-küy qaldırmaq, hay-küy salmaq, haray-həşir salmaq (qoparmaq)

21	22	23	24	25
B	E	D	A	E

26	İngilislər onlara qarşı vəhşiliklər törədirdilər. İngilislər onlara qarşı amansız idilər. Afrika xalqları ovlanırdılar.
27	1849-cu ildə Kalaxari səhrasını keçməklə həmin dövrə qədər avropalılardan heç kimə məlum olmayan Nqami gölünü aşkar edir. Materikin cənub hissələrinin çaylarını xəritə üzərinə köçürür. 1855-ci ildə Zambezi çayının axını istiqamətində hərəkət etməklə eni 1 km, hündürlüyü 100 m olan şəlalə aşkar edir. Tanqanika gölünü tədqiq edir. Banqveulu gölünü aşkar edir.
28	<table><tr><th>Müddəa (tezis)</th><th>Fakt</th></tr><tr><td rowspan="2">Livinqston Afrika xalqlarının taleyinə biganə deyildi. Livinqston Afrika xalqlarına görə narahat idi. Livinqston Afrika xalqlarının problemləri ilə maraqlanırdı. Və s.</td><td>1.</td></tr><tr><td>2. İngilislərin törətdikləri vəhşilikləri pisləyirdi. 3. “İnsan ovu”na qarşı çıxırdı.</td></tr></table>
29	Terminoloji funksiyada işlənmişdir. İnformativ funksiyada cümlədə işlənməsi: Uşaq burnunun ucunu qaşıdı.
30	Yerli xalq tərəfindən meyidi balzamlaşdırılaraq doqquz ay ərzində 1600 km keçməklə Zanzibar limanına gətirilərək elmi-tədqiqat işləri ilə birlikdə İngiltərəyə göndərilmişdi.

Sınaq 67

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	C	E	C	D	E	A	A	A	B

11	12	13	14	15
E	C	E	E	C

16	arzu, məqsəd
17	Yanlışdır. Şərur məliki Cahan Pəhləvana etiraz edir. O: "Paytaxtın Naxçıvandan köçürülməsini necə başa düşək? Və məhz Həmədana niyə?"- deyə sual verir. Səsindəki etiraz və tələb onun cürətli olduğunu deməyə əsas veirir. Yəni hökmdara söz deməyə cürət edən var.
18	Poetik. Digər funksiyada cümlədə işlənməsi: Terminoloji: Məxrəc vahidin neçə bərabər hissəyə bölündüyünü göstərir. Dildə məxrəci eyni olan iki səs tapmaq qeyri-mümkün məsələdir.
19	Yalnız 1 məramını. Xanədanın paytaxtını Həmədana köçürmək
20	Nəticə: Paytaxtın Həmədana köçürülməsi qərarı Səbəb: Hökmdarın ağıllı və dərrakəli danışığı şərt kimi qoyması. Hökmdarın yaxşı-yaxşı fikirləşib, ağıllı, dərrakəli danışmalarını istəməsi

21	22	23	24	25
B	C	A	E	C

26	Əslində olan: Elm adamları çox sayda dünyaların varlığına dair dəlil tapmayıblar. Ehtimal edilən: Mandela1980-ci illərdə həbsxanada ölmüşdür.
27	Mandela effekti çox sayda insanın həqiqətdə baş verməyən hər hansı hadisənin baş verdiyinə inanmasıdır.
28	Problem: Yalançı yaddaşı tanımağın çətinliyi, yalançı yaddaşın baş verməsi Həlli yolu: 1. istənilən faktı, xüsusən də, şübhəli görünənləri həmişə iki dəfə yoxlamaq 2. tənqidi düşünmək 3. daxil olan məlumatlara və inanclarq şübhə ilə yanaşmaq
29	"Mandela effekti" onun adı ilə adlandırılıb. Aparteid rejimi tərəfindən həbsdə saxlanılıb. Cənubi afrikalıdır. İnsan haqları müdafiəçisidir. 27 il həbsdə olub. Həbsdən sonra azadlığa çıxıb. Cənubi Afrikanın prezidenti olub. İnsanlar onun1980-ci illərdə həbsxanada öldüyünü düşünürlər. İnsanlar onun həyat yoldaşının dəfn mərasimindəki çıxışını xəbərlərdə gördüyünü güman edirlər. 2013-cü ildə ailə üzvlərinin əhatəsində həyatdan köçüb.
30	5-ci abzas. Elmi üsluba aiddir. Terminlərdən istifadə olunmuşdur.

Sınaq 68

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
B	B	E	B	B	C	B	E	B	E

11	12	13	14	15
C	D	E	D	E

16	sakitləşmək, tam sakitlik hökm sürməsi
17	Şahın gəlişindən insanlar zərər görəcəklər. Şahın gəlişi ilə yenə ölüm-itim olacaq. Şahın gəlişi insanlara bədbəxtlikdən başqa heç nə gətirməyəcək. Və s.
18	Heyvərə Həsənin xəbərçiləri, güdükçüləri, qulaqçıları adamların içərisinə soxulmuşdular ki, hökmdar haqqında nə danışıldığını öyrənsinlər. Sonra isə topladıqları məlumatları lazımi yerlərə ötürürdülər.
19	Əcəmi: Cəsarətli fikirlər söyləyir. Xalqın halını düşünür. Bulaq zümzüməsini, çay şırıltısını musiqi kimi dinləyir. Hökmdarın gəlişinin xeyir gətirməyəcəyini düşünür. Dostu tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Türbə tikmişdir. Cəmi: Dostunu yüksək qiymətləndirir. Dostuna yaxşı şeylər arzulayır. Şahın gəişinin səbəbi ilə maraqlanır. Dostunun fikrinə dəyər verir.
20	

	Abzasın üslubi xüsusiyyəti	Həmin xüsusiyyətin nümunə ilə sübutu
1.	Təşbeh işlənmişdir.	Çinardan bir neçə addımlıqda isə suyu göz yaşı kimi duru bulaq axırdı. Axı Əcəmi üçün bulaq zümzüməsi, çay şırıltısı ən gözəl mahnıdan da gözəl idi.
2.	Epitet işlənmişdir.	Əcəminin nəzərləri çinarın gümüş yarpaqla-rına dikilib qalırdı.
3.	Ellipsis işlənmişdir.	Əcəminin nəzərləri gah çinarın gümüş yar-paqlarına dikilib qalırdı, gah da nimdaş qiya-fəli, solğun sifətli kasıb-kusuba, payızın sa-zağından qorunmaq üçün böyüklərin ya-nına, qoltuğunun altına qısılıb daldalanan ayaqyalın, başıaçıq uşaqların üzünə.
4.	Bədii sual cümləsi işlənmişdir.	Səhərdən axşama bu zümzüməyə, bu şırıltıya qulaq asan heç yorularmı?

21	22	23	24	25
C	B	A	C	E

26	Buzlaqlar: Buzlaqlar quru üzərində hərəkət edən buzların toplanmasıdır. Qar xəttindən yuxarıda yaranır. Buzlaqlar dağ və materik (örtük) buzlaqlarına bölünür. Dağ buzlaqları qar xəttindən yuxarıda yerləşən zirvələrdə, yamaclarda və dağarası çökəkliklərdə yaranır. Ən böyük dağ buzlaqları Alyaskada, Himalay, Pamir və Tyan-Şan dağlarındadır. Buzlaqlar müxtəlif səbəblərdən, xüsusilə iqlimin təsiri ilə dövri olaraq irəliyə və geriyə doğru hərəkət edir. İslandiya və Qrenlandiya buzlaqlarının geriyə çəkilməsi nəticəsində vikinqlərin X-XI əsrlərdə saldıqları məskənlər buzun altından üzə çıxmışdır. Dağ buzlaqları müxtəlif çayları qidalandırır. Bir çox ölkələrdə su qəhətliyi probleminin həll olunmasında buzlaqlardan istifadə edilir. Aysberqlərin yedək gəmiləri vasitəsilə isti ölkələrə gətirilməsi layihələri mövcuddur. Qrenlandiyada buzlaq suları ilə işləyən elektrik stansiyasının layihəsi hazırlanmışdır. Bataqlıqlar: Bataqlıqlar ifrat rütubətlənməyə malik, torf qatının 30 sm-dən az olmadığı ərazilərdir. Bataqlığın yaranması durğun sututarlarda rütubətsevən bitkilərin, xüsusilə sfaqnum mamırının yayılması ilə başlayır. Mamır bataqlıqlaşmış səthi örtərək digər bitkilərin çürüməsinə və ərazinin daha çox bataqlıqlaşmasına səbəb olur. Bataqlıqlar qidalanmasına və bitki örtüyünə görə iki tipə bölünür: alt və üst. Alt bataqlıqlar keçmiş göllərin və çay dərələrinin yerində yaranır. Alt bataqlıqlar mineral tərkibli qrunt suları ilə qidalanır, çünki sukeçirən süxurların üzərində yerləşir. Alt bataqlıqlarda torfun qalınlığı az olur və meşə və meşə-çöl zonalarında yerləşir. Üst bataqlıqlar hamar relyefə malik suayırıcılarda yaranır və daha çox atmosfer yağıntıları ilə qidalanır. Üst bataqlıqlar sukeçirməyən süxur qatı üzərində formalaşır. Üst bataqlıqlara tundra, meşə-tundra, tayqa zonalarında rast gəlinir. Üst bataqlıqların sahələri qurudularaq torf əldə edilir və yanacaq kimi işlədilir. Alt bataqlıqların torfundan üzvi gübrə kimi istifadə olunur. Alt bataqlıqlar qismən qurudularaq münbit əkin sahələrinə çevrilir. Bataqlığın bir hissəsi təbiətdə ekoloji sistemi qorumaq üçün təbii halda saxlanılır. Bataqlıqlar ərazinin havasını rütubətləndirir, müxtəlif qiymətli bitki və heyvan növlərinin yayılmasına imkan verir, eyni zamanda çaylar üçün qida mənbəyidir. Hər ikisi: Bataqlıqlar da, buzlaqlar da mühüm təsərrüfat əhəmiyyətinə malikdir. Hər ikisindən insanlar xeyir götürürlər.
27	Müddəa: Bataqlıqlar mühüm təsərrüfat əhəmiyyətinə malikdir. Bataqlıqlardan müxtəlif məqsədlərlə istifadə edirlər. İnsanlar bataqlıqdan fayda əldə edirlər. Fakt: 1. Üst bataqlıqların sahələri qurudularaq torf əldə edilir və yanacaq kimi işlədilir. 2. Alt bataqlıqların torfundan üzvi gübrə kimi istifadə olunur. 3. Alt bataqlıqlar qismən qurudularaq münbit əkin sahələrinə çevrilir. 4. Bataqlıqlar ərazinin havasını rütubətləndirir. 5. Bataqlıqlar müxtəlif qiymətli bitki və heyvan növlərinin yayılmasına imkan verir. Bataqlıqlar çaylar üçün qida mənbəyidir.
28	Bir millətin həqiqi sərvəti meşə örtüyü ilə ölçülə bilər. Çünki mətndə buzlqalardan və bataqlılqrdan danışlır. Həmin cümlədə isə meşələrin əhəmiyyətindən danışılır.
29	Qıtlıq, bir şeyin tapılmaması, azlığı, çatışmaması; ehtiyac
30	Buzlaq və bataqlıqların yaranması müəyyən amillərə bağlıdır. Çünki buzlaqların yaranması üçün hətta yay aylarında belə temperatur 0°C-dən aşağı olmalıdır. Bataqlıqlar isə ifrat rütubətlənməyə malik, torf qatının 30 sm-dən az olmadığı ərazilərdə yaranır.

Sınaq 69

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	A	B	D	C	E	B	D	C	D

11	12	13	14	15
D	B	C	E	A

16	Bu, qadın nəvazişidir. Bu nəvazişdir. Bu, diqqətdir. Bu, sevgidir. Bu, yaxın adamın diqqətidir (sevgisidir). Bu, ümiddir. Bu, inamdır. Və s.
17	Sözün məcazi mənasından istifadə: səhər gəldi, gecə əriyib yox oldu, nazını çəkdi, həftələr aylara qovuşdu, xəbər tutmadı, fərqinə varmamaq, fikir vermədi, başının üstünü kəsdi. Bədii təsvir və ifadə vasitələrindən istifadə. Metafor: Günəş boylandı, dağların zirvəsindən aşıb gözdən itdi. İnversiya: Sonuncudan başqa bütün cümlələrdə inveriya işlənmişdir.
18	Tural qəza keçirdikdən sonra onun vəziyyətinin ümidsiz olduğu deyilir. Hətta professor belə ümidsiz vəziyyətlə qarşı-qarşıya olduğunu etiraf edir. Lakin bütün deyilənlərə baxmayaraq, Şadiyyə müsbət sonluğa inanır. Turala qulluq edir. Onu əməliyyata hazır vəziyyətə gətirir. Yəni o, çarəsiz halda olduqda belə ümidini itirmir.
19	Yanlışdır. Çünki mətndə deyilir ki, zavod rəhbərliyi, iş yoldaşları onun qayğısı qalırdılar.
20	Professor: Bəzən tibbin aciz olduğu qənaətinə gəlir. Kövrəkdir. Xəstəni sağalda bilməyəndə onun yaxınının gözündən yayınmağa çalışır. Xəstə yaxını ilə açıq danışır. Xəstə yaxınlarına qarşı həssasdır, mehribandır. Şadiyyə: Vəfalıdır. Sədaqətlidir. Ümidini itirmir. İstədiyini əldə edir. Sevdiyi insan üçün əlindən gələn hər şeyi edir. Öz əhvalı pis olsa da, başqasına təsəlli verməyi bacarır. Səbirlidir. Təmkinlidir. Hər şeyin yaxşı olacağına inanır. Hər ikisi: Səmimidir. Düşündüyünü deyir. Qarşısındakının əməyinə dəyər verir. Təvazökardır. Və s.

21	22	23	24	25
B	E	C	E	C

26	Riyazi və astronomik biliklərin olması vacibdir.
27	Bu cihazla səma ulduzlarının kataloqu tərtib edildi. Gecə və gündüzün uzunluğunun və yer üzərində horizontal bucaqların təyini, həmçinin bəzi riyazi hesabatların aparılması üçün tətbiq edildi. Cihaz ulduzların yerləşdiyi hündürlüyü, Günəşin Yer planetinin səthindən nə qədər yüksəkdə olmasını müəyyən etməyə, həmçinin əldə edilən məlumatlar sayəsində bəzi riyazi hesablamalar aparmağa imkan verdi. Səyahət edərkən bu cihaz günün koordinatlarını və vaxtı təyin etmək üçün yeganə istiqamət bildirən alət kimi xidmət etdi. Gəmiçilikdə naviqasiya üçün tətbiq olundu.
28	Daha yaxşı, daha mükəmməl hala gətirmək, mükəmməlləşdirmək (daha da yaxşılaşdırmaq)
29	Cümlədə təşbeh işlənməmişdir. Çünki təşbeh əşyanın müəyyən əlamətə görə özündən daha qüvvətli başqa əşyaya oxşadılmasına deyilir. Verilmiş cümlədə isə əşyalar yalnız forma baxımından bir-birinə bənzədilir. Birinin əlaməti digərindən daha qüvvətli deyildir.
30	VII abzas. Elmi üsluba aid xüsusiyyətlər var. Terminlər işlənmişdir.

Sınaq 70

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	D	D	D	C	E	B	C	E	B

11	12	13	14	15
A	A	D	D	E

16	məğlub olmaq-Belə igidləri olan vətən heç vaxt basılmaz.
17	Rəşid obrazı ilə əlaqələndirmək olar. Qardaşlar Rəşid pəhləvana qarşı yanlış hərəkət etmişdilər. Özləri də anlamadan onun basılmasına səbəb olmuşdular. Amma Rəşid buna baxmayaraq, qardaşların gücünü görüb onları özü ilə aparmaq, pəhləvan etmək istədiyini deyirdi. Yəni o, böyüklüyünü itirmir, hərəkətləri ilə göstərirdi.
18	Sözün poetik funksiyasından (məcazi mənasından istifadə olunmuşdur. İkisi də bəstəboy-ellipsis. İkisi də enlikürək-ellipsis. Ayı kimi yekəpər-təbeh, yekəqarın, nataraz pəhləvanın yanında bu cavanlar çox zərif və yüngül görünürdülər-təşbeh. Ayı kimi yöndəmsiz, yekəqarın, nataraz pəhləvanın yanında bu cavanlar çox zərif və yüngül görünürdülər-bədii təzad. Tamamilə aydın idi ki, dəmirçi qardaşların ikisi birdən həmlə gəlsə belə, dağtək dayanmış pəhləvanı, bəlkə, heç yerindən tərpətmək də mümkün olmayacaqdı-təşbeh.
19	1.Oğlanları el-gün adətini pozmuş, pəhləvana hörmətsizlik etmişdilər. 2. Bəli. Çünki mətndə deylir ki, sifətlərdə, baxışlarda peşmanlıq göründü, qardaşların ikisi də başını aşağı saldı. Bu da o deməkdir ki, İsfəndiyar kişini başa düşmüşdülər.
20	Hamı ağzına su aldı. Sanki qurbağa gölünə daş atıldı. Hamı sükuta qərq oldu. Heç kim səsini çıxarmadı. Sanki hamı dilini uddu. Sanki hamının dili tutuldu. Dərin sükut yarandı. Və s.

21	22	23	24	25
D	E	C	D	B

26	IV abzas
27	Empatlar özlərini başqalarının yerinə qoya, onun müəyyən bir mövzuda hansı hissləri keçirdiyini, mənəvi əziyyətləri, sevincini, kədərini və hətta həmin anda nələr düşündüyünü başa düşə bilir. Aleksitimiklər isə başqa insanların duyğularını başa düş mürlər.
28	3-cü abzasda İkinci Dünya müharibəsi dövründə alman əsgərlərinə “mən necə bir cinayət işləyirəm, mən nə edirəm?” deməyin qadağa halını alınması və onun əvəzinə “belə olmalı imiş” kimi fikrin formalaşdırıldığı deyilir. Demək, duyğular sonradan formalaşdırla bilər.
29	Yavaş-yavaş, tədriclə, az-az, dərəcə-dərəcə
30	Simpatiya bir insanın sahib olduğu hiss və düşüncələrə rəğbət bəsləməkdir.

Sınaq 71

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	D	A	C	C	D	C	D	C

11	12	13	14	15
C	E	C	A	B

16	Məhəmməd və Səfər Təbrizi "Şeyx Səfi" xalçasını çox gözəl toxumuşdular. Bunun qarşılığında da onlar qiymətli hədiyyələr aldılar. Məhəmmədə "sultan" ləqəbi verildi. Həm də ona qızıl yəhər-yüyənli bir at, Təbriz altında iki kənd bağışlandı. Səfər Təbriziyə isə "bəy" ləqəbi verildi. Bir skənd bağışlandı. Həmçinin ona bir gümüş yəhərli-yüyənli at bağışlandı. Yəni həm Məhəmməd, həm də Səfər Təbrizi zəhmətlərinin barını gördülər.
17	Yanlışdır. "Bizim ömrümüz təkcə toydan-düyündən ibarət deyildir".
18	Sənətə dəyər verir. Sənətkaralara qarşı səxavətlidir. Sənətkarlara qarşı diqqətldir.
19	Məhəmməd: Şahın şərəfinə toxunan "Şeyx Səfi" xalçasının naxışlarını çəkmişdir. Adi bir təbrizli ailəsindəndir. "Sultan" ləqəbi verilir. Hökmdar tərəfindən qızıl yəhər-yüyənli bir at, Təbriz altında iki kənd bağışlanır. Sevincindən ağlayır. İnsanların gözündə ucalır. Qurbani: "Qurbani" onun təxəllüsüdür. Aşıqdır. İfası Şah İsmayılın çox xoşuna gəldiyi üçün onun yanına çağrtdırılır. Xudafərin körpüsü tərəfdən gəlmişdir. Töy xəbərini eşidib gəlmişdir. Vətənpərvərdir. Aşıqlar aşığı təyin edilir. Şah tərəfindən ona ev, məvacib verməк əmr edilir. Hər ikisi: Sənətləri şah tərəfindən dəyərləndirilir. Hədiyyə verilir. At hədiyyə edilir. Cavandır.
20	hər tərəfə dolmaq, yayılmaq, bürümək

21	22	23	24	25
D	E	B	A	D

26	kölə-qul məsrəf-xərc
27	Üç prezidentin adı çəkilib. Con Adams-1800-cü ilin noyabrında Birləşmiş Ştatların 2-ci prezidenti olmuşdur. Ailəsi ilə Ağ Evin ilk sakinləri olublar. Teodor Ruzvelt-1902-ci ildə prezident iqamətgahının "Ağ Ev" adlandırılması barədə sənəd imzalayıb. Harri Trumen-1948-ci ildə Ağ Evi yenidən tamamilə təmir etdirib.
28	Xeyr. Çünki burada bir şeyin əlamətinə görə özündən daha qüvvətli şeylə müqayisəsi müşahidə olunmur.
29	

	İddia	İddianı inkar edən fikrin olduğu abzas
1.		VII
2.		VI
3.		IV

30	II abzas		V abzas	
	Səbəb	Nəticə	Səbəb	Nəticə
	Binanın üstünə çəkilən ağ üzlük materialı onu ətrafdakı qırmızı mərmər fasadlı binalardan kəskin şəkildə fərqləndirib.	Bina əhali arasında "Ağ Ev" adlandırılıb	Trumanın qızı Marqaretə məxsus olan fortepianonun ayağı çürük döşəmə taxtalarından düşüb.	Binanın təmirə ehtiyacı olduğu aydın olub.

Sınaq 72

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	C	B	B	E	B	B	C	B	D

11	12	13	14	15
C	B	D	E	E

16	niyyət, məqsəd, məram, fikir, istək, arzu, qəsd, plan və s.
17	Dərin fikrə daldı və qəm dəryasına qərq oldu. Dərin düşüncəyə daldı.
18	Heyvanları öldürmək düzgün deyil. Heyvanlara zərər vermək düzgün deyil. Heyvanlar da canlıdır. Heyvanlar da yaşamalıdır.
19	Baba ilə nəvənin arasında narazılığın yaranmasına səbəb olan məqam: Baba ilə nəvənin arasındakı narazılığın aradan qalxmasına səbəb olan məqam Ayazın babasının sinəsindəki tüfəngin lüləsindən yapşıb havaya qaldırması: Babanın Ayazın alnından öpməsi
20	Dağ keçisi "Qırmızı kitab"a daxil edilib və onu ovlamaq qadağandır. Publisistik üsluba aiddir. Xüsusiyyətləri: Aydınlıq, kütləvi anlaşıqlıq təsirlilik. Lüğət tərkibi əksəriyyət tərəfindən başa düşülən sözlərdir. Danışıq dilinə yaxındır. Müxtəlif mövqe və maraqları əks etdirir.

21	22	23	24	25
E	C	B	E	B

26	VI abzas
27	çəkinirdilər, ehtiyat edirdilər

28

	İşləndiyi funksiya ✓		Digər funksiyada cümlədə işlənməsi
	poetik	informativ	
köçmək		✓	Babam dünyadan köçdü.
işıq		✓	Qızım həyatımın işığıdır.

29	Və onlar bunu bacardılar. Onlar arzularına (məqsədlərinə) çatdılar. Onlar arzuladıqları yeni həyata çatdılar. Onlar istədiklərini gerçəkləşdirdilər.
30	Müddəa: Həmin dövrdə bir çox kəşflər edilmişdi. Fakt: torpağı şumlamaq üçün çuqun xış hazırlanmışdı. Dəmirdən müxtəlif əmək alətləri: balta, kərki, bülöv düzəldilmişdi. Stepin əkin sahələrini suvarmaqdan ötrü suvarma sistemləri yaradılmışdı. Taxıl əl dəyirmanlarında üyüdülürdü. Kürə tikmək öyrənilmişdi.

Sınaq 73

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A	C	B	D	E	A	C	B	C	C

11	12	13	14	15
B	D	B	D	B

16	Poliz orqanının. Çünki köməksiz qalan insanlarla bağlı onlara müraciət edilir. Onlar da lazımi tədbirləri yerinə yetirirlər. Bu onların vəzifəsidir. Həm də onların xüsusi məqamlarda evə icazəsiz girmək səlahiyyəti var.
17	1. Telefonla tanış olmayan nömrədən kömək istəmək. Başqa şəhərdəki polis bölməsi ilə əlaqə saxlamaq 2. İnternetlə lazımi məlumatı əldə etmək, telefon koduna görə başqa şəhərin polis bölməsinin nömrəsini tapmaq
18	həyəcan keçirmək, təşvişə (təlaşa) düşmək, həyəcana gəlmək, təşviş (təlaş) keçirmək və s.
19	Əgər sənin kiməsə kömək etmək imkanın varsa, bunu mütləq etməlisən. Ön mühakiməli olmamalısan. Darda qalan insanlara kömək etmək lazımdır. İnsanlara qarşı diqqətli olmaq lazımdır. İnsanlara qarşı laqeyd yanaşmaq olmaz. Və s.
20	1. Həssadır. Qayğıkeşdir. Tanımadığı adama kömək edir. Laqeyd deyil. 2. Tanımadığı adam üçün araşdırma aparır. Tanımadığı adama köməyi təmin edir. Həyat yoldaşının xahişinə, hisslərinə qarşı diqqətsiz deyil. Sakitləşdirməyi bacarır. Və s.

21	22	23	24	25
A	B	D	E	D

26	Monarx sarayda olarkən onun damında kral bayrağı dalğalanır.
27	2. Çünki hökümət ziyarət günlərinin ildə 60 gündən artıq olmasını, hətta kral ailəsinin iqamətgahda olduğu zamanlarda belə olmasını təklif etdi. Təmir də həmin toplanan pulla həyata keçirildi.
28	Böyük Britaniyaya sentyabr, oktyabr aylarında getməlidir. Çünki məhz həmin vaxt monarx sarayda olmur. Sarayın qapısı ziyarətçilərin üçünə açılır.
29	Qarovul növbəsinin dəyişmə mərasimi
30	Vindzor hersoqunun öz xatirələrində:"Hər dəfə sarayın böyük zalları və bitib-tükənmək bilməyən dəhlizlərinə daxil olarkən sanki başdan-başa kif qoxusu ilə dolub-daşdığını ilk günkü kimi bu gün də hiss edirəm",- deyirdi. "The Guardian" qəzeti sarayı dünyanın ən çirkin tikililərindən biri adlandırmışdı.

Sınaq 74

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	D	B	C	A	D	E	D	E	D

11	12	13	14	15
D	E	C	C	D

16	Pulu, malı az-az sərf etmək; bədxərc olmamaq
17	Övladların qayğısının hesabına. Ödənilən vergilər hesabına. Cavanlıqda qənaət edilib yığılan pul hesabına
18	İnsanların diqqətsizliyi, laqeydliyi. İnsanların kömək ediləcək yerdə yalnız müzakirə etməsi. İnsanların ön mühakiməli olması. Kömək edənlərin bunu nümayişkaranə etməsi. Problemlərdən uzaqda qalmağa çalışmaq. Problemləri həll etməkdənsə günahkar atxarmağa çalışmaq. Və s.
19	1. Nə insanlar gördüm, əynində paltar yox, nə paltarlar gördüm, içində insan yox. Çünki küçədəki və avtobusdakı insanlar qadından fərqli olaraq, kasıb olmasalar da, ona kömək etməyi düşünmürdülər. Onlarda mərhəmət duyğusu yox idi. İnsanlıq edərək qadına yardım etməyi ağıllarından keçirmirdilər. 2. Yaxşılıq edirmiş kimi görünmə, yaxşılıq et və görünmə. Ticarətçi obrazı ilə əlaqələndirmək olar. Düzdür, qadına yaxşlıq edir. Amma bunu edərkən hamı tərəfindən görülməsini istəyir. Amma yaxşlıq göstərilərək edilməməlidir.
20	Yanlışdır. Çünki qızın narazılığını güclə gizlətdiyi, qadının çılpaq ayaqlarına baxıb üzgözünü turşutması deylir.

21	22	23	24	25
B	D	C	E	E

26

	Müddəa	Fakt
I abzas	Kraudfandinq keçirlmə məqsədi müxtəlif olur.	1. təbii fəlakətlərdən zərər çəkmiş insanlara kömək üçün 2. siyasi kampaniyaların dəstəklənməsi üçün 3. yeni başlayan şirkətlərin maliyyələşdirilməsi üçün 4. kiçik müəssisələrin maliyyələşdirilməsi üçün 5. gənc incəsənət nümayəndələrinə dəstək üçün 6. cə-miyyətin azgəlirli təbəqəsinin tibbi xərclərinin qarşılanması üçün 7. sosial-ictimai layihələrə dəstək üçün
II abzas	Kraudfandinqi həyata keçirmək üçün qaydalar (ardıcıllıq) var.	1. Əvvəlcə bir məqsəd göstərilməlidir 2. Sonra bu məqsədə çatmaq üçün lazımi miqdarda pul təyin olunmalıdır. 3. Bütün xərclərin hesablanması apa-rılmalıdır. 4. Kraudfandinq prosesinin gedişatı haqqında olan məlumat hər kəsə açıq olmalıdır.

27	İnformativ funksiyada işlənmişdir. Digər funksiyada: Fikirləriniz bizim üçün çox qiymətlidir.

28	Müəyyən sahəyə (sənət, idman, musiqi və s.), ideyaya, bu ideyanın daşıyıcısına qızğın şəkildə vurğun olan, bu yöndə xüsusi canfəşanlıq göstərən şəxs (Başqa sözlə: Kiməsə heyranlıq duymaq)
29	Səbəb / Nəticə — / "Kraudfandinq səhmləri" adlanan qiymətli kağızlar da alına bilərdi. Müqavilənin şərtləri vardı. Kraudfandiqdə iştirak etmişdilər. Səhmlər almışdılar. / —
30	təbəqəsinin

Sınaq 75

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	D	E	C	D	A	E	A	C	D

11	12	13	14	15
B	C	C	A	B

16	Çörəyi bir daha onu zibil qutusunda görməyəcəyəm. İnsanlar çörəyi atmayacaqlar.
17	Mətndə kədər doğuran məqam / Mətndə sevinc doğuran məqam Uşaqların qarı sıyıq əvəzinə yemələri Ananın ölümü Uşaqların çörəyi yatağın altında gizlətməsi Adamların bombalanması Adamların çöldə köməksiz vəziyyətdə qalması / Uşaqların kəndə gəlməsi Qadının uşaqları övladlığa götürməsi Hekayəni nəql edən şəxsin səhvini anlaması Çörəyin quşlara verilməsi
18	hörmət etməyə, hörmət göstərməyə, ehtiram göstərməyə, saymağa
19	Müharibə vaxtı səkkiz yaşlı bir uşaq anası, altı aylıq qardaşı və digər insanlarla birlikdə təxliyə olunur. Qatarları bombalanır. Hamı çöldə çətin vəziyyətdə qalır. Soyuqdan və ərzaq qıtlığından əziyyət çəkirlər. Ana dünyadan köçür. Amma uşaqlar xilas ola bilirlər. Onlar bir itin arxasınca bir kəndə gəlib çıxırlar. Orada onları bir qadın övladlığa götürür
20	Hissənin üslubi xüsusiyyəti / Bunun nümunə ilə sübutu ellipsis / Mən səkkiz yaşında idim, qardaşım isə altı aylıq. Eynən bu quş kimi. təşbeh / Külək ac qurd kimi ulayırdı. sözün məcazi mənasından istifadə / Başını götürüb, gücümüzü toplayıb, həyata göz yumdu, başa düşürdüm

21	22	23	24	25
E	E	B	E	C

26	O öz fikrindən əl çəkmədi. O həmin sahədəki fəaliyyətini yenə davam etdirdi. O ruhdan düşmədi. O, işini davam etdirdi.
27	Ərəb əlifbasında sait səslərə aid hərflərin bir-birinə oxşaması, nöqtələrin çoxluğu, hərflərin bitişərək müxtəlif formaya düşməsi, tədris üçün yaramadığı, çox ağır olduğu, gec öyrənilməsi, sağdan sola yazılması
28	Yanlışdır. Onun əlifbası 42 işarədən ibarət idi. Əlifbadakı hərflərdən 32-si samit, 10-u isə sait səslərə aid idi. Müasir əlifba isə 32 işarədən ibarətdir. Onlardan 9-ü sait, 23-ü isə samitdir.
29	Yeni əlifba uğrunda bu böyük insan gecəsini gündüzə qataraq çox ağır zəhmətlər sərf etdi və məqsədinə nail olmaq üçün bütün imkanlara əl atdı. Bədii üsluba aiddir. Sözün məcazi mənasından, sözün poetik funksiyasından istifadə edilmişdir. Gecəsini gündüzə qataraq, ağır zəhmətlər, imkanlara əl atdı
30	yaranmış, olmuş; bəyənilməmək, istənməmək, ürəyincə olmamaq

Sınaq 76

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	D	E	C	A	D	B	E	B	C

11	12	13	14	15
A	D	B	E	C

16

Pənahəliyə görə	Hacı Çələbiyə görə
1. Hər şeyi nəzarətdə saxlamalıdır. 2. Hər yerdə gözü-qulağı olmalıdır. 3. Hər şeydən xəbərdar olmalıdır. 4. Hamının dəstəyini qazanmaqla kifayətlənməməlidir. 5. Güclü olmalıdır Və s. uyğun cavablar.	1. İdarəetməyə (şahlığa) təsadüfi gəlməməlidir. 2. Əsli, kökü, nəcabəti olmalıdır. 3. Soylu nəsildən olmalıdır. Və s. uyğun cavablar.

17

Sülalə: qohumluq və varislik hüququna əsasən taxtda ardıcıl surətdə bir- birini əvəz edən, eyni soydan olan padşahlar; eyni nəsildən gələn hökmdarlar
nəsil, kök, soy, əsil-nəcabət
və s. uyğun cavablar.
Müqəddərat: tale, gələcək, iqbal, qismət və s. uyğun cavablar.

<table>
<tr><td>18</td><td>Hacı Çələbinin ”Vaxt tapıb Allahın bir qalasını da tikdirməmisiniz”deməsi
Qarabağı pisləməsi, kinayə etməsi
Göz qabağında olan vəziyyəti Qarabağa yaraşdırmaması
Hacı Çələbinin tikanlı danışaraq Qarabağı pisləməyi
Hacı Çələbinin Qarabağda elatdan ayrı nə var? Şəhəri yox, ticarəti yox, hökuməti yox. Elə sürüsünü dağa sürüb arana qaytarır. Vaxt tapıb Allahın bir qalasını da tikdirməmisiniz fikirlərini ehtiva edən bütün cavablar.
Və s. uyğun cavablar.</td></tr>
<tr><td>19</td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Mətndə həqiqi, yoxsa məcazi mənada işlənməsi</td><td>Digər mənada cümlədə işlənməsi</td></tr>
<tr><td>bulandırmaq</td><td>məcazi</td><td>Uşaqlar suyu bulandırdılar.
Və s. uyğun cavablar.</td></tr>
<tr><td>tikanlı</td><td>məcazi</td><td>Tikanlı güllər həyəti bürüyüb.
Və s. uyğun cavablar.</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>20</td><td>3-cü fikir (sonradan deyilir) seçilir.
Əsaslandırma: O, çay kənarındakı söhbətində Hacı Çələbi haqqında üçüncü şəxs haqqında danışırmış kimi danışırdı. Birbaşa ona “Hacı Çələbi” deyə müraciət etmirdi. Nadir şahım göndərdiyi adamın sözlərindən anladı ki, Hacı Çələbi ilə danışırmış.
Göygöz adamla söhbəti zamanı xəbəri olur.
Və s. uyğun cavablar.</td></tr>
</table>

21	22	23	24	25
C	B	A	D	E

26

Hökm	Doğrudur (√)	Yanlışdır (√)	Əsaslandırma
Su ayıları ancaq havasız şəraitdə məhv olurlar.		√	Oksigen çatışmazlığı olduqda su ayıları bədənlərindəki suyun 97%-ni itirərək metabolizmlərini minimuma endirirlər. Lakin bu müvəqqətidir, onlar ölmürlər. kosmosda ölmür, vakuumda ölmür Və s. buna uyğun cavablar.
-272°C su ayılarının yaşaması üçün ən ideal temperaturdur.		√	Sadəcə bu temperaturda bir neçə gün sağ qala bildikləri qeyd olunub, amma bu onların "ideal" yaşama temperaturu deyil. Və s. buna uyğun cavablar.

27

müqavimət göstərirlər, davam gətirirlər, dözə bilirlər, dözürlər, tab gətirirlər, duruş gətirirlər, uyğunlaşır, dayana bilir, davamlılıq gətirir, dözümlə yanaşır
Və s. buna uyğun cavablar.

28	ekstremal şəraitlərə dözməsi –272°C kimi dəhşətli şaxtaya dözməsi 150°C kimi yüksək temperaturda yaşaması yüksək təzyiq altında qala bilməsi güclü radiasiya təsirinə məruz qalanda belə sağ qala bilməsi kosmosda sağ qalma bacarığı quraqlıq, oksigen çatışmazlığı və digər sərt şəraitlərdə bədənlərindəki suyun 97%-ni itirərək metabolizmini minimuma endirə bilməsi uzun illər (hətta onilliklər) hərəkətsiz qala, sonra isə yenidən "oyanaraq" həyat fəaliyyətini bərpa edə bilməsi horizontal gen transferi edə bilməsi çox yerdə yaşaya bilməsi yüksək uyğunlaşma qabiliyyəti tibbi və biotexnoloji tətbiq potensialı yeni şəraitə tez uyğunlaşır genetik material oğurlayır bütün mühitlərdə yaşaya bilir genomlarında kənar orqanizmə məxsus gen olması Və s. bunlara uyğun cavablar.
29	1. Mikroskopik ölçüdədirlər, 0,1–1,5 millimetr uzunluğundadırlar. 2. Hərəkətləri yavaş və pilləlidir, sanki oyuncağı xatırladır. 3. 8 ayaqlıdır. Və s. bunlara uyğun cavablar.
30	Cümlə: 2 Söz: ekstremal

Sınaq 77

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	B	C	D	E	D	A	C	B	A

11	12	13	14	15
E	D	D	B	C

16

Xalq və hakimiyyətin maraqlarının üst-üstə düşdüyü məqam	Xalqın məqsədi	Hakimiyyətin məqsədi
Şeyx Əlinin şəhərə buraxılmaması Şəhərə düşmən buraxmamaq Və s. buna uyğun fikirlər	Qarət, dağıntı və zorakılıqdan yayınmaq, öz mal-mülkünü, ailəsini qorumaq, sabitliyin pozulmaması Və s. buna uyğun fikirlər	Taxt-tacı qorumaq, siyasi nəzarəti itirməmək hakimiyyəti əldən verməmək Və s. buna uyğun fikirlər

17

İfadə	Mətndə işləndiyi məna (həqiqi və məcazi olması)	Mətndə ifadə etdiyi məna
toxundu	məcazi	pis təsir etmək, təhqir etmək, könlünə dəymək və s.
uddu	məcazi	dözmək, təhəmmül etmək, qatlaşmaq, dözərək sükut etmək, üzə verməmək və s.

18

1. Hakimiyyət zəifdir.
2. Vəzir hakimiyyət daxilində daha çox söz sahibidir.
3. Hakimiyyət uğrunda mübarizə gedir.
4. Xalq hakimiyyətin dəyişməsindən narazıdır.
5. Xalq təhlükə ilə üz-üzədir.
6. Hakimiyyət uğrunda gedən mübarizədən xalq zərər görür.
7. Hakimiyyət tez-tez dəyişir.
8. Sultan öz nüfuzunu qorumaqda çətinlik çəkir.
9. Hakimiyyətdə riyakarlıq və hiyləgərlik hökm sürür.
10. Siyasi qərarlar xalqın deyil, hakim dairələrin maraqlarına uyğun verilir.
11. Xalqın siyasi proseslərə təsir etmək imkanı yoxdur, passiv vəziyyətdədir.
12. Hakimiyyət öz mövqeyini gücləndirmək üçün zorakılıq və təzyiqə əl atır.
13. Xalqın sosial və iqtisadi vəziyyəti ağırdır.

Və s. uyğun cavablar.

19

Keçi qiymətinə satmaq: bir şeyi dəyər-dəyməzinə, çox ucuz qiymətə satmaq; xəyanət etmək; dəyərsizləşdirmək; və s.
Boyun qaçırmaq: imtina etmək; işə qarışmamaq; məsuliyyətdən qaçmaq; istəməmək; bir işdən üz döndərmək; bir işdən uzaqlaşmaq; öz üzərinə götürməmək; bir işdən yayınmaq və s.

20

bir neçə kəlmə xoş söz söyləməyin
xalqın etimadını (dəstəyini) qazanmağın
xalqla ünsiyyətini gücləndirməyin
xalqı inandırmağın
xalqı ələ almağın
mehriban görünməyin
nifrətini gizlətməyin
Və s. uyğun cavablar.

21	22	23	24	25
E	C	D	C	D

26

Mətnə görə, Hull-House yoxsullar üçün sığınacaq və təhsil ocağı olmuş, eyni zamanda zənginlərdən dəstək görmüşdür. Bu, imkanlılarla aztəminatlıların eyni sosial mühitdə toplaşmasını göstərir.
Burada müxtəlif peşə sahibləri, tələbələr, müəllimlər və işsizlər birgə fəaliyyət göstərmişlər. Bu da sosial təbəqələrin qarışmasını sübut edir.

27	**Tərəddüd**: müəyyən bir məsələni həll etməkdə qətiyyətsizlik, qərar verə bilməmək, qərarsızlıq, əmin olmamaq, şübhə, çəkinmək və s. **Komitə**: orqan, idarə, təşkilat, hər hansı bir qurum, şöbə, birlik və s.
28	**1-ci fikir seçilir.** **Əsaslandırma**: Mətndə göstərilir ki, Adamsın qurduğu təşkilatın ikinci ilində həftəyə 2000 nəfər qəbul edilirdi. O yalnız yoxsullara maddi yardım göstərməklə kifayətlənməmiş, həm də uşaqlar üçün dərslər təşkil etmiş, gecə məktəbi açmış və yetişən şəxslərin gələcəkdə ABŞ təhsil sistemində lider olmalarına yardım etmişdir. Yəni o, minlərlə insanın həyatını müsbət yöndə dəyişmişdir. Və s. bunlara uyğun cavablar.
29	İfadə / Mətndə işləndiyi funksiya (informativ, poetik, terminoloji) / Mətndəkindən fərqli funksiyada cümlədə işlənməsi ▲ oyadır / poetik / Ana uşağını oyatdı. Və s. buna uyğun fikirlər ♦ qızıl / poetik / Qızıl üzük hədiyyə etdilər. Qızıl elektrik keçiricil-iyi yüksək olan qiymətli metaldır. Və s. buna uyğun fikirlər
30	3-cü abzasda deyilir ki, “Hull-House” ABŞ-ın ilk xeyriyyə təşkilatlarından biridir. Sonuncu abzasda isə qeyd olunur ki, Adams ölkədəki yeganə xeyriyyə təşkilatının yaradıcısıdır.

Sınaq 78

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	D	B	A	E	C	D	E	C	B

11	12	13	14	15
C	D	C	D	E

16	Allah-taalanın insanlara qəzəbi tutmuşdur. Allahın insanlara qəzəblənməsi Və s. buna uyğun cavablar.
17	Əsas problem / Həlli yolu Mahala çəyirtkə basqını təhlükəsi yaranmışdı. Çəyirtkələrin gəlməsi əkin sahələrini məhv edirdi. Çəyirtkə basqını Çəyirtkələrin kəndə hücumu Və s. buna uyğun fikirlər. / 1. Camaat müsəllaya çıxaraq dua etdi, tövbə etdi. 2. Göyərçin gətirmək üçün adam göndərildi. 3. Göyərçin vasitəsilə çəyirtkələrin qarşısı alınmağa çalışıldı. 4. Tut gətirildi. 5. Xəndək qazıb içinə su buraxıldı. Və s. buna uyğun fikirlər.

18	**Cümlə**: Son illərdə Azərbaycanda 1200 hektar sahədə məhsul zərər görmüş, bu isə milyonlarla manat itkiyə səbəb olmuşdu. **Publisistik üsluba aid xüsusyyətlər**: Aydınlıq, kütləvi anlaşıqlılıq özünü göstərir. Mücərrəd obrazlılığa yer verilməyib. Ağır terminolgiyadan istifadə olunmayıb. Publisistik üslubun yazılı formasıdır.
19	Xanın göstərişi ilə camaatın məscidə yığılmasına görə Mirzənin çəyirtkələr haqqındakı nitqi (nitq olduğu kimi yazıla bilər) Hamının məscidə çağırılmasına görə Xanın özünün məclisə gəlişinə görə Xanın özünün də qızıl nişan tikilmiş papağını çıxarıb ayaqyalın getməsinə görə Çəyirtkələrin qəsəbəyə hücum etməsi və hər yeri viran qoyması Və s. uyğun cavablar.
20	axırına çıxacaqlar; küllərini göyə sovuracaqlar; işlərini bitirəcəklər; köklərini kəsəcəklər; öhdəsindən gələcəklər; sonunu gətirəcəklər Və s. uyğun cavablar.

21	22	23	24	25
D	D	E	A	B

26	Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) məlumatına görə, hər il dünyada 7 milyon insan yuxusuzluq səbəbi ilə erkən ölüm riski ilə üzləşir. ÜST-ün məlumatına əsasən 7 milyon insanın erkən ölüm riski ilə üzləşməsi Və s. bunlara uyğun cavablar.
27	Faktlar: 1. Dünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına görə, hər il dünyada 7 milyon insan yuxusuzluq səbəbi ilə erkən ölüm riski ilə üzləşir. 2. 2011-ci ildə aparılan araşdırma göstərib ki, gündə 6 saatdan az yatmaq ürək xəstəlikləri və insult riskini 48% artırır. 3. Yuxusuzluq bədənin qan təzyiqini yüksəldir və ürək-damar sisteminə əlavə yük yaradır. 4. 2019-cu ildə aparılan araşdırmaya görə, gündə 5 saatdan az yatan insanlarda şəkərli diabetə tutulma riski 50% daha yüksəkdir. 5. Yuxusuzluq bədənin insulinə olan həssaslığını azaldır və qlükoza metabolizmini pozur. 6. 2020-ci ildə aparılan araşdırma göstərib ki, yuxusuzluq depressiya və narahatlıq pozuntularını kəskinləşdirir. 7. Uzunmüddətli yuxusuzluq beyindəki kimyəvi balansı pozur və serotonin səviyyəsini aşağı salır. 8. 2019-cu ildə “Nature Neuroscience” tərəfindən yayımlanan tədqiqat göstərib ki, 5 saatdan az yuxu alan insanların düşünmə sürəti və yaddaşı 20%-ə qədər azalır. 9. 2016-cı il araşdırmasına görə, yuxusuzluq iş yerində səhvlərin sayını artırır və reaksiya müddətini uzadır. 10. 2019-cu ildə ABŞ Milli Avtomobil Təhlükəsizliyi İdarəsinin məlumatına əsasən, yuxusuz sürücülük hər il 100 mindən çox qəza və 1500-dən çox ölüm hadisəsinə səbəb olur. Və s. uyğun cavablar.

28	Yuxusuz insanlar daha çox səhv edirlər, fokuslanma (istedadları) bacarıqları, qabiliyyətləri, talantları azalır və iş yerində məhsuldarlıq (yerə) aşağı düşür. Yuxusuz insanlar daha çox səhv edirlər, fokuslanma (istedadları) bacarıqları, qabiliyyətləri, talantları azalır və iş yerində məhsuldarlıq (yerə düşür) azalır, zəifləyir. Və s. bunlara uyğun cavablar.
29	<table><tr><th>Yuxusuzluğun fərdi nəticəsi</th><th>Yuxusuzluğun ictimai nəticəsi</th></tr><tr><td>Fiziki yorğunluq Diqqət və konsentrasiyanın pozulması Yaddaş zəifləməsi Baş ağrısı Əhval-ruhiyyədə dəyişiklik, əsəbilik, depressiv hallar İmmun sisteminin zəifləməsi, xəstəliklərə meyillik Gündəlik fəaliyyətləri yerinə yetirmədə çətinlik Bir çox xəstəliklərə səbəb olur. Və s. bunlara uyğun cavablar.</td><td>İşdə məhsuldarlığın azalması İşə fokuslanma qabiliyyətinin azalması İş yerlərində səhvlərin çoxalması İctimai təhlükəsizliklə bağlı problemlərin baş verməsi Sürücülərin qəza etmələrinə səbəb olması Avtomobil qəzalarında ölüm sayının artması Və s. bunlara uyğun cavablar.</td></tr></table>
30	göstərmişdir (göstərir), bildirmişdir (bildirir), üzə çıxarmışdır (üzə çıxarır), təsdiq etmişdir (edir), deyir, sübut edir, təsdiqləyir, aşkarlamışdır, qeyd edir, müəyyən edir Və s. buna uyğun cavablar.

Sınaq 79

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	B	A	C	E	C	E	D	B	D

11	12	13	14	15
D	B	C	A	E

16	<table><tr><th>Bayram Xocanın Sultan hüseynin hücumuna münasibəti</th><th>Qara Məhəmmədin Sultan Hüseynin hücumuna münasibəti</th></tr><tr><td>Bayram Xoca Sultan Hüseynin hücumunun gerçək olacağını düşünür. Kəşfiyyatçıların xəbərinin doğru olduğuna əmin idi. S. Hüseynin hücumu ərəfəsində qardaşı oğlunun (Qara Məhəmmədin) onun yanına gəlməsindən narazı idi. Sultan Hüseynin qoşunları yoldadır, birbaşa üstümüzə gəlirlər – deyir. Sultan Hüseynin çox qəzəbli, özü də qoşunlarının sayı lap çox olmasından narahatdır. Savaşın nəticəsinin öz soydaşları üçün çox vacib olduğunu düşünür. Təşviş içində idi, narahatlıq keçirirdi. Və s. buna uyğun fikirlər.</td><td>Sultan Hüseynin hücumunu ciddiyə almırdı. O, Sultan Hüseyni boş-boşuna guruldayıb yağış tökmədən ötüşən buluda bənzədirdi. Sultan Hüseynin qəhrəmanlığına çoxdan bələdik, o bu dəfə də hədələyir, hücuma keçən deyil. Ciddi qəbul etmirdi, heç bir narahatlıq keçirmirdi. Və s. buna uyğun fikirlər.</td></tr></table>

17	Dəniz qırağındakı qum dənələri qədər qoşunu var. Ordusunun ucu-bucağı görünmür. Göy üzündəki ulduzlar qədər əsgəri var. Sel kimi axıb gələn, bəndə-bərəyə sığmayan bir ordusu var. Və s. buna uyğun fikirlər.
18	Bayram Xoca Sultan Hüseynin hücum təhlükəsinin yaxınlaşdığını, savaşın qaçılmaz olduğunu deyərkən Qara Məmməd qəfil gələrək Qara Yusifin evliliyi məsələsini qaldırır. Bayram Xoca bu haldan ciddi narahat olur və deyir ki, indi toyun vaxtı deyil. Bayram Xoca döyüşə hazırlaşır, Qara Məhəmməd elçi düşməyə və s. Bayram Xoca döyüşü qalib gəlib soylarını vahid dövlətdə birləşdirmək istəyir, Qara Məhəmməd oğlunu ebləndirmək. Və s. uyğun cavablar.
19	Qohumluq əlaqələri mühüm rol oynayır . Fikir ayrılıqları mövcuddur. İdarəçilik tam mərkəzləşməyib. Sosial təbəqələşmə hiss olunur. Qəbilə içində ənənə və adətlər güclüdür. Hərbi təhlükə birlik üçün sınaq yaradır. Dövlət yaratma ideyası mövcuddur. Qazıların, mollaların fikrinə önəm verilir. Qəbilə başçıları yalnız qəbilə əyanları, qəbilə başçıları ilə qız alıb-verməyin tərəfdarıdırlar. Və s. uyğun cavablar.
20	O, Sultan Hüseyni boş-boşuna guruldayıb yağış tökmədən ötüşən buluda bənzədirdi. Mətndə Qara Məhəmməd Sultan Hüseyni “boş-boşuna guruldayıb yağış tökməyən bulud”a bənzədir. Bu bənzətmə açıq şəkildə ironiya daşıyır. Ay əmi, Sultan Hüseynin qəhrəmanlığına çoxdan bələdik, o bu dəfə də hədələyir, hücuma keçən deyil. Və s. uyğun cavablar.

21	22	23	24	25
E	D	C	B	C

26	Monqolustandakı rahiblər Robert Styuartın suallarına cavab vermirdilər. Bu onların sirrin qorunmasına və elmi tədqiqatın məhdudlaşmasına səbəb olur. Rahibliyə hazırlaşan adamlar bu suallara cavab verməkdən imtina ediblər. Bu da elmi tədqiqatlara məhdudiyyət yaradıb. Tədqiqatçıya maraqlı gələn suallara onlar cavab verməkdən imtina edir. Və s. bunlara uyğun cavablar.
27	Yanlışdır (√) Əsaslandırma: Mətndə qeyd olunur ki, ABŞ-dəki “Yoqa uçma klubu”na alimlər və jurnalistlərdən başqa arzu edən hər kəs üzv ola bilər. Bu o deməkdir ki, dərnək bütün kütlələr üçün deyil, müəyyən peşə sahibləri (alim və jurnalistlər) üçün qapalıdır. Yəni üzvlüklə bağlı konkret məhdudiyyət qoyulmuşdur. Təşkil olunmuş dərnəyə alimlər və jurnalıstlər buraxılmır. Bu da yoqanı bütün kütlələr üçün əlçatan edilməsi fikrini yalanlayır. Alimlər və jurnalistlər istisna idi. Və s. uyğun cavablar.

28	açıqlamaqda acizdir; açıqlamayıb, izah edə bilməyib, sirrini açа bilməmişdir, tam tədqiq edə bilməyib Və s. bunlara uyğun cavablar.
29	Bir uşaq öz valideynlərinə əvvəllər haradasa yaşadığını, onu necə çağırdıqlarını (adlandırdıqlarını) xatırladığını deyir və valideynlər uşağın dəqiq (dəqiqliklə, düzgün, əminliklə) göstərdiyi yerə gedirlər. Və s. uyğun cavablar.
30	Cümlənin ilk sözü: Affirmasiya Üslubi xüsusiyyətləri: terminlərin işlənməsi(sözün terminoloji funksiyası); məntiqlilik, ardıcıllıq, dəqiqlik, konkretlik, məcazliyə yol verilməməsi; mürəkkəb cümlələr, modallıq bildirən söz və ifadələrin çox işlənməsi Və s. buna uyğun cavablar.

Sınaq 80

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	D	E	D	A	E	B	C	A	B

11	12	13	14	15
E	D	C	D	C

16	1. Mətn göstərir ki, kənd camaatı Fatimə bacının oğlunu oxutmaq qərarına müxtəlif reaksiyalar verir. Bəzi insanlar onu tərifləyir və yüksək qiymətləndirir: “Qadın belə olar. Gənc yaşında yoldaşını itirib dul qalsa da, nə namusuna söz gətirdi, nə işini düzdə buraxdı. Oğlunu oxutmaq üçün dəridən-qabıqdan çıxdı. Bacardı da” 2. Digər insanlar isə paxıllıq və şübhə ilə yanaşır:“Bu qadın uşağı nə ilə oxudacaq? Camaatı özünə güldürəcək!” Yaqub Veysəl də eyni cür şübhəli və tənqidçi mövqedədir:“Oxuda bilməz! Pul lazımdır bunun üçün, Fatimə bacıda hardandır bu güc?” Və s. buna uyğun fikirlər.
17	yumağa dönürük. yay kimi əyilirik. ikiqat oluruq. mum kimi əriyirik. əriyirik. yerə yapşırıq. Və s. buna uyğun fikirlər.
18	<table><tr><th>Molla İbrahimə görə müsbət haldır:</th><th>Molla İbrahimə görə mənfi haldır:</th></tr><tr><td>Fatimə bacının oğlunu məktəbə qoyması Fatimənin təşəbbüs və səyləri Məktəbin pulsuz olması və uşağın yemək, içmə təminatının olması Və s. uyğun cavablar.</td><td>Kənd camaatının paxıllığı İçlərindən bir adamın çıxmaması Təhsilsizlik Sabitlik İllərlə dəyişməyən qaydalar Və s. uyğun cavablar.</td></tr></table>

19	**Dəridən-qabıqdan çıxmaq**: həddindən artıq çalışmaq, çox əziyyət çəkmək; çoxlu zəhmət, pul, mal sərf etmək; can qoymaq, qan-tərə batmaq, qabıq qoymaq, külüng çalmaq, sümük sındırmaq, dəridən-dırnaqdan çıxmaq, zəhmət çəkmək və s. uyğun cavablar. **Öhdəsindən gəlmək:** bir işi yerinə yetirməyə gücü, imkanı çatmaq, edə bilmək, bacarmaq; gücü çatmaq, baş açmaq və s. uyğun cavablar. **Bığlarını çeynəmək:** hirslənmək, əsəbiləşmək, qəzəblənmək və s. uyğun cavablar.
20	<table><tr><td>Mətndə əks olunmuş problem</td><td>Problemin həlli yolu</td></tr><tr><td>Təhsil imkanlarının məhdudluğu və maddi çətinliklər</td><td>Məktəbin pulsuz olması, məktəbin yeməklə təmin olunması</td></tr><tr><td>Kənddə yeniliyə qarşı çıxılması</td><td>Cəmiyyətin köhnə düşüncələrini dəyişmək üçün nümunə göstərmək, təşəbbüsü dəstəkləmək</td></tr><tr><td>Gələcək nəsillərin savadsız qalması və köhnə düşüncə tərzi</td><td>Təhsil vasitəsilə gələcək nəsillərin inkişafını təmin etmək və düzgün istiqamətləndirmək</td></tr><tr><td>Başqasının uğuruna sevinməmək, ona paxıllıq etmək</td><td>İnsanların bir-birinə dəstək olması, bir-birən kömək etməsi</td></tr></table>

21	22	23	24	25
C	D	B	B	B

26	İnam müsbət nəticə doğurur. Müəllimlərin gözləntiləri şagirdlərin davranışına təsir göstərir. Pozitiv inam şagirdlərin nailiyyətinə şərait yaradır. Şagirdlər müəllimlərin inamını doğrultdular. Sosial təsirlər insan potensialını inkişaf etdirir. Kiçik tərif və inam uşaqlara motivasiya verir. Gözləntilər insanın özünüqiymətləndirməsinə təsir edir. Piqmalion effekti uğurun yaranmasında rol oynayır. Sosial təsir potensialın üzə çıxmasına şərait yaradır. Və s. bunlara uyğun cavablar.
27	**Əsaslandırma:** Müəllimlər şagirdlərə "istedadlı" kimi baxdıqda (başqasının inamı), şagirdlər də özlərini belə görməyə başladılar və nəticədə daxili potensialları üzə çıxdı. Mətndə göstərilir ki, müəllimlərin müəyyən şagirdlərə inanması onların davranışına qeyri-iradi şəkildə təsir etmiş, bu inam isə şagirdlərdə özünəinam yaratmışdır. Nəticədə, şagirdlər özlərini daha bacarıqlı hiss etmiş, daxili inamları güclənmiş və intellektual nailiyyətlər əldə etmişlər. Yəni kənardan göstərilən etimad şagirdin daxilindəki inamı oyatmış və inkişaf üçün zəmin yaratmışdır. Eyni hal çətin ailələrdən olan uşaqlarla, eləcə də əməkdaş–rəhbər və həkim–pasiyent münasibətlərində də müşahidə olunur. İnsanlara inam göstərildikdə onların özlərinə baxışı dəyişir, özünüqiymətləndirmə səviyyəsi yüksəlir və bu daxili dəyişiklik uğurla nəticələnir. Və s. uyğun cavablar.

<table>
<tr><td>28</td><td>
<table>
<tr><td>Kontekstə görə ifadə etdiyi məna</td><td>İşləndiyi funksiya</td><td>Başqa funksiyada cümlədə işlənməsi</td></tr>
<tr><td>İnkişaf etmək, yüksəlmək və s.</td><td>Poetik</td><td>Quş qanadlanıb göyə qalxdı.
Və s. bunlara uyğun cavablar.</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>29</td><td>Mətndə qeyd olunur ki, xüsusən çətin ailələrin uşaqlarından ətrafdakılar həmişə pis nəsə gözləyirlər. Bu "mənfi gözlənti" uşağa keçir və o, həqiqətən də pis işlər görməyə başlayır. Yəni "Piqmalion effekti" həm də mənfi istiqamətdə (uğursuzluğa doğru) işləyə bilər və s.</td></tr>
<tr><td>30</td><td>şagirdin potensialına inanır
hər şagirddən uğur gözləyir
zəif görünən şagirdi də dəyərli sayır
inamı ilə şagirdi ruhlandırır
qeyri-iradi davranışı ilə motivasiya yaradır
tərif və etimadı düzgün istifadə edir
mənfi etiketləmədən uzaq durur
şagirdin özünəinamını gücləndirir
hər uşağın inkişaf edə biləcəyinə inanır
sosial və psixoloji mühit yaradır
Və s. buna uyğun cavablar.</td></tr>
</table>